

KASVATUS

KASVATUSTEADUSLIK AJAKIRI
EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 8

10. AASTAKÄIK. — OKTOOBER 1928.

KASVATUS

EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 8

Oktoober 1928.

10. aastakäik

SISU: *Joh. Käis* — Kõlbluseõpetus algkoolis. *E. Nurm* — Arvustavaid märkusi 1927/28 õppeaasta algkoolide „Emakeele testi“ sisu ja keele kohta. *Mag. phil. Edgar Oissaar* — Tartu algkoolide lõpetajate kutsesooivid. *A. Ploompuu* — Kas kool võib jääda erapooletuks karskusküsimuses. Õpetajate palgaseaduse uus eelnõu. *A. Veiderman* — Kolmandast soome-ugri kultuurkongressist. *V. O.* — V. Peet 25 aastat koolipõllul. Raamatuturu terroriseerimine. Välismaalt. Organisatsioonide teateid ja kroonika. Oskussõnu. Uusi raamatuid. „Kasvatuse tellijaile ja lugejaile.

Kõlbluseõpetus algkoolis.

Joh. Käis.

Kuidas käsitleda kõlbluseõpetust algkoolis? Kust leida ainet kõlbluseõpetuse tundideks? Kuidas läbi töötada õppekavas nimetatud kõlblaid mõisteid?*) Need ja teised samasugused küsimused liiguvad loomulikult õpetaja peas selle uue õppeaine kavale püüab selgutada sellele kavale püüab küll ligemalt selgitada kõlbluseõpetuse sihte ja ülesandeid, näidata selle sidet teiste õppeainetega ning üldse kasvatustööga koolis ja juhatada uue õppeaine käsitusviisi põhisuunda. Õpetuse tegelikud küsimused aga ei mahtu selgust kirja raamidesse; neid võiks selgitada ainult vastav metoodika käsiraamat, mida käesoleval ajal meil veel ei ole.

Esiailgu peame leppima lühemate selgustega kõlbluseõpetuse käsitluse kohta. Käesolev kirjutis tahab selles abiks olla õpetajaile, peatudes tähtsamail küsimusil, millega õpetaja paratamatult puutub kokku.

Mis põhjustab kõlbluseõpetuse õppekavva võtmist enam-vähem iseiseisva õppeainena? See küsimus on õi-

gustatud, kuna õppeainete arv algkoolis on õige suur. Ainete rohkus aga võib takistuseks olla edukale õppetööle. Tuleb arvata, et ainult tõsine vajadus nõuab minimaalsetki aega kõlblate küsimuste käsitluseks selleks.

Kõlbluseõpetusele antakse ka teisi nimetusi. Nendest tulevad ette sagedamini järgmised: kombeõpetus, eluteadus, noorusõpetus, meelsuseõpetus.

Komblus (die Sittsamkeit, blagoravie) avaldub inimeses peamiselt tema välises ülespidamises, käitlemises teiste inimestega. Missugused voodused või ebavoorused peituvad inimese hinges, seda ei saa veel järeldada välistest kommetest. Selle tõttu ei taba „kombluseõpetus“ meie uue aine olemust. Kõlblus (die Sittlichkeit, Moral, npravstvennost) aga on mõiste, mis sisaldab endas inimese sisemisi väärtusi. Ka omab eesti keeles sõna „kõlblus“ „väärtusliku“ tähenduse ja vastab ka selle tõttu ligemalt uue aine sihtidele ja sisule.

Foerster tarvitab õige tabavalt „kõlbluseõpetuse“ asemel „eluteadus või -õpetus“ (Die Lebenskunde). Arvame, et seda nimetust võib tarvitada eduga. Samalt *Foerster*’ilt loodud mõiste „noorusõpetus“ (Die Jugendlehre),

*) Kõlblas — sittlich, moralisch; vt. „Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat“ 2. trükk.

mis esinebki tema suurema teose pealkirjana, omab laiema ulatuse, kui see määratud kõlbluseõpetusele õppeainena, käsitledes üldse noorusega seotud tähtsamaid küsimusi (suguline kasvatus, noorsooliikumine j. m.). „Meelsuseõpetus“ (Der Gesinnungsunterricht) esineb ka mitmel autoril. Vastandina „noorusõpetusele“ on „meelsuseõpetus“ kitsama ulatusega, kui me seda näeme kõlbluseõpetuses. Järelikult, peaks kõige rohkem vastama uue aine sihtidele ja ülesannetele ametlikult tarvitusele võetud nimetus — „kõlbluseõpetus“ eraldi määratud tundidel. Niisugune vajadus on tõesti olemas ja see on ligemalt seotud meie püüetega tõsta algkoolis üldiselt kasvatuslikku tööd, mis on leidnud üksmeelset tunnustamist kõigi haridus- ja koolitegelaste poolt. Kasvatusteadus toob omalt poolt kaaluvaid põhjendusi kasvatuslikkude sihtide süvendamiseks koolitöös, näidates missugused puudused on tulnud ilmsiks kultuurielus kasvatusliku töö alahindamise tõttu, ja nõudes koolitöös laste kehalist ning vaimset arendamist ja nende kõlblat täiendamist, et anda sellega kindel alus selge ilmavaate, hea ning kindla iseloomu ja teovõimsa isiksuse kujunemiseks.

See pole siiski uus pedagoogiline tõde, mis leitud alles nüüd 20-sajandil. Juba *Comenius* 300 aastat tagasi kirjutas: „Kool olgu töökojaks, mis suudaks kasvatada lastest tõeliku inimest. Seda on kool saavutanud, kui need, kes tulevad koolist, on targa mõistusega, osavad töös, kasvatatud kommetes ja hea, uskliku südamega“. *John Locke* pedagoogilistes vaadetes oli esimesel kohal kehaline ja vaimne kasvatus. *Pestalozzi* unistas kasvatusel inimsusele. *Herbarti* kasvatusideaaliks oli kõlbla tahte arendamine. Kui need kasvatuslikud ideed on siiski veel teostamata ja on isegi jäetud unustusse, siis väljendub selles ühekülgne välise tehnilise kultuuri mõju. „Selle iseärasuseks on, et ta juhüb inimese mõtlemist ja tunnetamist kõrvalasjadele,“ räägib *Foerster*.*) „Seistes selle välise kultuuri kõrgustel, vaatame ülevalt alla sisemistele elamustele ja kõlblatele voorustele ja hindame

ainult meie võidu tunnustajaid välise asjade üle. Me ülistame oma ajajärku ja tema suuri saavutisi (telegraaf, telefon, raadio, raudteed, kiiraurikud, lennukid), mis küll väliselt on sidunud inimesi tuhandete sidemetega, kuid tõelikuult on nad siiski inimesi lahutanud üksteisest ja on killustanud meie elu. Tehnilise kultuuri tõusuga on pööraselt kasvanud ka elu-tempo kiirus. Moodse elukorra alalises rühkimises jääb meile liiga vähe aega ja rahu, et järele mõelda ka enda ja kaasinimeste elu üle.“

Tehnilise kultuuri ühekülgsest arenemisest ja vaimse kultuuri teisele kohale jätmisest räägivad praegusel ajal väga mitmed tähelepanelikud vaatlejad ja mõtlejad (*Spranger*, *Litt*), kes näevad selles ka suurt hädaohtu inimsoole tulevikus: vaimse kultuurita ei või kuigi kaua püsida ka väline kultuur, tsivilisatsioon. On eluküsimus praeguse aja ühiskonnale, kas tal leidub jõudu alistada tehniline kultuur vaimsele kultuurile, vabastada inimest tuhandeist üleliigseist ja kõrvalisest asjust, mis talle peale sunnivad moodse elu tarvitused, ja viia teda olulisemale ja tähtsamale — vaimsete jõudude kasvatamisele.

„Mida tahetakse ellu viia, peab enne viidama kooli“, arvas juba *W. Humboldt*. Järelikult, kui tahame tervendada ühiskondlikku elu, vabastada seda kultuuri killustustest, tõsta meie mõtlemise ja tahtmise keskpunkti väärtuslikku, kõrgemat, nagu seda on inimarmastus, enesevalitsemine, kohusetunne ja teised kõlblad võimed, peame algama koolist ja eeskätt algkoolist.

Kuidas on lugu moodes koolis inimese sisemise kultuuri harimisega, tema tahte arendamisega, kasvatusel inimarmastusele? Kool on elu peegeldus. Moodsel koolil puudub samuti ühtlus oma sisemistes eesmärkides, nagu puudub see praeguses kultuurielus. Selle poolest seisid isegi keskaja ja jesuiitide koolid palju kõrgemal, saavutades kasvatusel kindlaid eesmärke. Praeguse aja kooli ülim püüe on ainult teadmused ja oskused, mis paratamatult viib kooli ülekoormatusele ja tööküllustusele. Viimasest saame me õige pildi, kui hetkekski kujutleme, kuidas õpilane viie-kuue õppetunni jooksul peab oma mõtteid ja huviseid killustama: algab,

*) *Foerster*. *Jugendlehre*.

näiteks, rännakuga Aafrika ürgmetsades, järgmisel tunnil on ta juba ristisõdades, siis tõestab ta Pythagorase lauset, jälgib E. Vilde loomingu arenemist ja lõppeks lahendab kolmkõlasid. See pilt pole mitte liialdus, vaid tõelik lõige igapäevasest koolitööst keskkoolis. Kahjuks sarnaneb sellele katkend-pildile ka algkooli õppetöö, eriti vanemates klassides.

Nii kulub suurem osa noorusajast aine omandamisele, mis pärastises elus osutub suuremalt jaolt vähe kõlblikuks. Hoopis vähe aega ja tähelepanu jagatakse õpetuses läbikäimisele inimestega ja elu sügavuste tundmisele. Ei ole ka siis ime, kui kool ei arenda töötahet, ei kasvata noortes idealismi ja püüdmist kõrgemale.

Ka meie rahva- ja koolielu ei ole sugugi vaba nendest kultuurielu varjukülgedest, mis muidugi eriti teraval kujul esinevad kõrge tehnilise kultuuriga maades nagu Ameerika, Saksamaa. Järelikult on ka meie rahva tuleviku kindlustamiseks elulise tähtsusega kasvatus-töö tõstmine ja süvendamine koolis, eriti aga algkoolis.

Kõlbluseõpetus tahabki kaasa aidata selle suure ja kõrge ülesande täitmisele, mida peab taotlema muidugi kogu koolielu ja -töö, ja milles suure tähtsusega on ka õpetaja enda eeskuju. Sellele vaatamata, kuuldub mõnelt poolt arvamusi, et kõlbluseõpetuse tunnid olevat üleliigsed. Siin on tegemist suure eksiarvamusega. Senise kasvatus-töö suurimaks puuduseks oligi selle killustus ja täiesti juhtlik ilme. Niikaua kui koolielu voolas enam-vähem rahulikult ilma suuremate raskusteta, ei tuntud vajadustki kasvatuslikkude mõtete süvendamiseks tuleviku eesmärkides. Kasvatuslikku selgitust anti ainult erakordseil juhtudel, kuid ka siis piirduti peamiselt karistustega süüdlasile ja manitustega ning hoiatustega teistele. Kõigel sellel tööil puudus loomulikult kindel psühholoogilis-kasvatuseduslik alus; üksikute õpetajate sammud ei olnud sugugi kooskõlastatud ja mis veelgi pahem, ühe ja sama õpetajagi kasvatuslikus tegevuses ei olnud tarvilikku järjekindlust. Et säärane juhtlik kasvatus-töö ei võinud anda kuigi suuri tagajärgi on mõistetav iseendast.

Piltlikult seda olukorda kujutelles, näeme kooli õhkkonnas kasvatuslikke mõtteid hajunult ja nad ei suuda juba seepärast avaldada oma mõju lastesse. Koguni teine tagajärg oleks kõigel tööil, kui kasvatuslikke mõtteid, nagu valguse kiiri koondada ühte tulipunkti, kus nende mõju mitmekordselt kasvab. Kõlbluseõpetuse tunnid peavadki olema niisugusteks keskusteks, kuhu koondatakse kõik koolielus ja töös liikuma pandud kasvatuslikud mõtted.

Huvitav on ses mõttes jälgida ka nende pedagoogide arvamusi, kes võivad rääkida kogemuste põhjal kõlbluseõpetuse tähtsusest. Toome siin lõike Sveitsi prof. *Millioud* mõtteist.

„Meie ülesanne ei ole mitte ainult tuupida õpilasesse teadmusi, vaid harida tema vaimu ja kasvatada temast *inimest*. Räägitakse, et see on laiaulatuslik ülesanne, millest peavad võtma osa kõik õpetajad. Muidugi on see nii, aga me vajame ka erilisi tunde selleks, et kõike, mis mitmes kohas laiali pillatud, koondada ja suurema jõuga tegevusse panna. Need tunnid peavad otseselt teenima kõlblat kasvatust. Ekslik oleks arvata, et see sünnib iseendast või et see on kiriku ülesanne. Õpetus peab kasvatus sihte taotlema ja seepärast peab kasutama ilmalikku õppeainet kõlblateks juhatusteks ja nimelt sel viisil, et kõlblad ideed õpilase vaimus seotakse kõigi teiste ideedega ja mõistetega, mis tema omandanud. See on põhjaneva tähtsusega. Kes suudab paremini ühendada mõistuse ja vaimu harimist kui õpetaja? Isa-ema ei ole selles ülesandes küllalt teadlik, neil puudub selleks ka tarvilik aeg ja ettevalmistus.

Kõlblas kultuur ei kasva iseendast. Meie õpilased tulevad kooli küll hea tahtega, aga ka paljude ebaküpsete ideedega, eelarvamustega ja eksimustega kõlblates küsimustes. Kool peab nende otsuseid kõlblates põhiküsimustes täiendada ja parandama.

On tarvidus, et õpilane paremini enast tundma õpiks, ja paremini valmistuks ka elule. Olen kindlas veendumuses, et vastuväited asjale kaovad iseendast, kui kord kogemused näitavad, kuidas niisugust õpetust võib anda ja kui-

das see mõjub kasvatavalt. Nii siis tööle.“

Kas on kõlblus õpetatav? See on uus küsimus, mida kuuleme kõlbluseõpetuse kohta neilt, kes kahtlevad kõlbluseõpetuse sihtides ja ülesannetes. Kõlblas arenemises tuleb eraldada kolm astet: kõlblas arusaamine, kõlblas meelsus ja kõlblas tahe. Katsume näidata, et kõiki neid momente võib arenada ka õpetusega *Arusaamine* asjust, nähtusist, mõisteist, mõtteist, kõige selle mõistmine ongi mõistuse põhifunktsioon, mida arendame lastes peamiselt õpetusega kõigis aineis. Kas on siis põhjust arvata, et kõlblas arusaamine ei ole õpetatav? Et kõlblas arusaamine on puudulik lastel ja sageli ka täiskasvanuil, võib kergesti märgata elus. Suur hulk halbu, kõlblalt madalaid tegusid ei tule lastel mitte kurjast tahtest vaid kõlbla arusaamise puudusest: nad ei mõtlegi oma teguviisi üle, ei kujutle endile selle tagajärgi või mõistavad seda võõriti. Kui laps näit. naerab kaasõpilase kehva riietuse üle, siis ei tule see igakord sugugi tahtmisest teist riivata, alandada: laps lihtsalt ei mõtle selle üle, et tema „süütu“ naer teeb valu teisele. Küllalt on siin väikesest õpetusest, näiteks, selles mõttes, et katsugu naerja kujutella end niisuguses olekus, kus teised võiksid tema üle naerda, ja me võime märgata, et laps on saanud aru oma teguviisi halvast küljest, püüdes hoiduda naermisest kaasõpilase üle. *Foerster* jutustab, kuidas ta „õpetab“ lapsi, kes tõrguvad teist häält laulmast kooris. Ta vabastab neid ajutiselt laulmisest ja laseb kuulata, kuidas kõlab laul ühel häälil ja siis kahel häälil. Muidugi leiavad lapsed laulu pealt kuulates, et kahehääleline laul kõlab ilusamini. Kes tõstab laulu ilu? küsib õpetaja. Seda mõistavad ja seletavad lapsed nüüd õieti ja järgmisel laulutunnil enam ei ole tõrkujaid. Võiks tuua veelgi palju näiteid sellest, kuidas lihtne „õpetus“ annab lastele õige kõlbla arusaamise, nagu õpetus igal teiselgi alal. Lähtekohana kõlbla arusaamise arendamises olgu kõigepealt elavad tähelepanekud laste kooli ja kodusest elust, mis lasevad endid kergesti selgitada. Sellele

lisaks võib kasutada ka kohast lugemisainet, et laiendada vaatluste ala.

Tuleb hoiatada ainult „moraliseeriva“ lugemisaine valikust. Moraal on siin täiesti üleliigne ja võib isegi kahjulik olla. Liigne oleks olnud õpetajal moraliseerida, kui lapsed said aru teise hääle tähtsusest; „nüüd olge edasipidi mõistlikud, tõrkuda ei ole ilus“ jne. Lapsed tegid seda isegi, sest nad said aru omast eksitusest. Nii ka igal teisel juhul: sõnalist moraliseerimist pole sugugi tarvis, kui õpetus on viinud lapsi õigele arusaamisele.

Kõlbla meelsuse kasvatamisest. Meelsuse loojateks on meie sisemised tunded, tungid ja huvid, mis juhivad meie tegevust. Kõlblas meelsus juhib inimest kõlblalt õigele ja heale teoviisile, ilma et ta selle üle pikemalt mõtlekski. Kuid kõlblas meelsus võib jääda ka sisemiseks elamuseks ilma vastava väljenduseta tegevuses: see on meie sisemine rõõmu- ja rahuldusetunne teiste inimeste üllaste tegude puhul. Selgitame seda näitega. Põlevasse majja on jäänud laps. Teda päästa on peaaegu võimatu, ja seepärast ei julge ükski tule-tõrjujaist tungida majja, et päästa laps. Ootamata kõigile jookseb keegi pealtvaatajais majja ja mõne minuti pärast toob sealt kätel õnnetu lapse. Pealtvaatajate tunded on siin arusaadavad: nad tunnevad suurt sisemist rõõmu ja rahuldust julge teo puhul. See tegu äratas pealtvaatajais kõlblat meelsust. Mis võiks teha kõlbluseõpetus kõlbla meelsuse kasvatamiseks? Väga palju. Kõlbluseõpetuse tundidel on võimalik peatuda sündmustel laste elust koolis ja kodus, mis võivad äratada kõlblat meelsust. Küllaldaselt leidub selleks ka ainet lugemispaladest. Toome paar näidet niisugustest paladest, mis suudavad äratada kõlblat meelsust.

1. „Aus tegu“. (M. Kampmanni lugemik, II jagu). Õigel käsitusel muutub tundmatu heategija, kes ostis vaese inimese kuke 50 rubla eest, tasus sellega kogu võlasumma, andis nutvale lapsele tagasi tema kuke ja ise kadus sõna lausumata rahva hulka — elavaks kujuks ja terve lugu elavaks sündmuseks, mille mõjus kõlblatesse tunnetesse ei saa kahelda. 2. Veelgi sügavamalt ja õrnemalt mõjutab kõlblaid tundeid

näiteks, Juh. Liivi „Ilus suve päev oli“, kus väga peenelt väljendub kõlblas-meelsus hea teo puhul lõppsõnades: „Kuidas oleksin talle järele lennanud! Aga minugi kodu läks lahkemaks ja ilusamaks, kui selle väikese heateo olin teinud.“ Niisuguste palade valik on õige mitmekesine meie praegustes emakeele lugemikkudes.

Ja kui juba kõlbla arusaamise arendamises osutub liigseks õpetaja „moraal“, siis peame seda rõhutama siin kahekordselt. Ärganud tunded suudavad palju rohkem teha, kui kuivad moraliseerivad manitsused: „Lapsed püüdke ka teie head olla“ jne. Niisugused sõnad kõlaksid dissonantsina ärganud soojas meeleolus.

Kuid meelsust aitab luua ka tegutsemine, mis viib kindlaile harjumusile. Koolis on palju juhte heade harjumuste kasvatamiseks: korralikkus, puhtus, viisakus, lahkus kaasõpilaste vastu ja palju teisi elementaarseid kõlblaid omadusi leiavad arendamist koolikorra nõuete täitmisel, kui õpetaja suudab seda läbi viia järjekindlalt, aga siiski liigse surveta. Niisugused harjumused omalt poolt süvendavad kõlblat meelsust ja viivad last ka kõlblas arenmises sammu edasi.

Võime jõuda veendumusele, et ka kõlbla meelsuse ja kõlblate tunnete kasvatamine on täiesti võimalik õpetusega.

Kõlbla tahte arendamine. Kõlblas tahe juhhib kõlblalt väärtuslikele tegudele ja on seepärast kõrgem aste kõlblas kasvatuses. Kas on kõlbla tahte kasvatamine võimalik õpetusega? Selle kohta avaldatakse kõige rohkem kahtlusi, ja arvatakse, et tahe on arendatav ainult tegudega, mitte sõnadega.

Kui need kahtlused leiaksid kinnitust, oleks see suureks etteheiteks kõlbluseõpetusele. Siiski pole see nii, ja me võime veenduda, et ka tahe on arendatav õpetusega. *Herbarti* vaadete järgi on kõlbla tahte arendamine isegi kogu kasvatava õpetuse ideaaliks.

Tuletame meelde, kuidas uuema aja psühholoogia käsitleb tahtet. Tahe pole mitte rippumatu psüühiline ala. Tahte eelduseks on selge mõistus, elavad huvid ja tunded; järelikult viib mõistuse ja tunnete arendamine ka tahte kasva-

tamisele. Selgitame mõne näitega, et ka kõlblal alal on see nii.

Foerster jutustab järgmise õpetliku loo oma koolipraktikast. Tema koolis, kus õpilaste emakeeleks oli saksa keel, õppis ka üks väike prantslane, kellele saksa keele hääldamine tegi suuri raskusi, umbes nii nagu juudi poisikesele eesti keele õige hääldamine. Lastele tegi poisi veider hääldamine palju nalja; nad naersid alati valjusti oma kaasõpilase äparduste üle ja ei pannud sugugi tähele, et see valusasti riivas poisikesele enesetunnet. Ühel päeval prantslane puudus koolist. Seda juhtu kasutas õpetaja, et rääkida lastega nende ülespidamise kohta oma kaasõpilase suhtes. Suurem hulk lapsi jõudis kergesti arusaamisele, et nad haavavad naeruga oma väikest seltsilist. Õpetaja piirdus õpetava selgitusega. Ta ei nõudnud lastelt isegi lubadust edaspidi mitte enam naerda: ta uskus, et lapsed teevad seda isegi. Nii sündiski. Kui järgmisel päeval väike prantslane tuli jälle kooli, olid lapsed väga tõsised. Ja kui see poisike jälle rääkima hakkas, püüdsid lapsed, igauks oma moodi, tagasi tõrjuda naeru: kes vaatas õpetaja peale, kes laskis silmad alla, kes hammustas huuli; ainult paaril lapsel ilmus naeratus huulile, mis aga kiiresti kadus kaasõpilaste hoiatava pilgu all. Sellest päevast peale ei tulnud enam ette naermist väikese poisi hääldamise pärast.

Asi on selge: õpetav seletus andis kõlbla arusaamise, liigutas ka laste tundeid, ja see omakord muutus kõlblaks tahteks, kõlblaks teoks.

Teine näide. Vene kirjanik Dostojevsky jutustab järgmise loo. Üks rikas prantsuse kaupmees meelitas enesega kaasa Vene külast ühe noore tütarlapse. Tütarlapse põgenemine tekitas suurt meelepaha ja ärevust küla elanikkudes, kes pidasid teda pärast seda kõlblmatuks inimeseks. Tütarlapse saatuse oli õnnetu. Rikas kaupmees jättis tütarlapse varssi maha, ja kõigest mahajäetud pidi ta kerjusena endale leivatükikest paluma. Näljale seltsis ka veel kuri haigus — tiisikus. Sellele vaatamata, ei leidnud ta armu ega halastust omas külas, ei suurtes ega väikestes, kes teda ainult hurjutasid ja põlgasid.

Ühel päeval külapoisikeste salkkond tahtis jälle kallale tungida õnnetule tüdrukule. Seal peatas neid räbalates riides mees, keda külas peeti idioodiks. Ta jutustas elavalt lookese, mille sisuks oli tüdruku õnnetu saatus. Lapsed *mõistsid* sellest lookesest, kui südame tud on inimesed, kes põlgavad vaest tütarlast ja hakkasid avaldama ka *kaastundmust* temale. Need tunded ei jäänudki paljasteks sõnadeks: lapsed ise algatasid mõtte, et tarvis on tuua leiba nälgijale tüdrukule. Lapsed ruttasidki koju leiba tooma samale tüdrukule, keda mõni minut enne seda tahtsid loopida poriga.

Ka siin on loo mõte selge: kõlblas arusaamine ja sellega äratatud tundmused juhtisid lapsi kõlblale teole.

Nii võib kõlbluseõpetus, kui seda jaगतud elavalt, huvitavalt („idiodi õpetund külapoistele“ oli eeskujulik!) äratada ka kõlblaid tundeid ja kasvatada taht.

Kuid kõlbluseõpetuse tunnid võivad anda ka tegelikke ülesandeid kõlblateks tegudeks. Mõne õpilase raskema haiguse puhul on hea juht ülesandeks: kuidas võiksime rõõmustada haiget koolivenda? Selle küsimuse mõte ei ole mitte ainult tunnete äratamine, vaid juhtimine otseselt teole. Ülesanne on lastele jõu- ja huvikohane, ja nad meeleldi täidavad seda, ilma et oleks tarvidust nõuda, käskida. Ei tule pärast kiita lapsi, kes tõesti käisid haiget koolivenda vaatamas. Nendele olgu tasuks sisemine rahuldus heateo puhul: teiste aitamine on meie kohuseks, mitte teeneks.

Jõulu eel jälle antakse ülesanne: kuidas võiksime jõulurõõmu tuua vaese naabri lastele? Uht aga peab õpetaja siin silmas pidama: klassis võib leida lapsi, kellelt ei nõua ainealine aitamise vähematki ohvrit ja kes seda teevad mitte kaastundmusest, vaid otsides kiitust õpetajalt või kaasõpilasilt. Niisuguseid lapsi tuleb viia arusaamisele, et kiitust ei või otsida annetusega.

Ka leidub küllalt lugemispalasisid, mis oma elava lapsepärase sisuga võivad äratada mitte ainult kõlblaid tundeid vaid ka tahtet tegudeks. Juba ülal toodud näide („Aus tegu“) võib liigutada ka lapse tahtet jõukohaseks järe-

letegemiseks. Samuti võivad elavalt mõjutada tahtet niisugused palad, nagu: „Laste jõulurõõm“ (Huvitaja III); „Kunstniku abi“ (sealsamas) j. t., kui palasisid käsitleda elavalt, tundepeäraselt, hoidudes kindlasti otstarbetust „moraalist“.

Järelikult, on võimalik kõiki kõlbla kasvatuse elemente arendada õpetusega: kõlbluseõpetus võib palju kaasa aidata kasvatuse üldsihtide saavutamiseks.

Kui aga siiski leidub kahtlejaid, siis tuleb see suuremalt osalt kõlbluseõpetuse puudulikust käsitlesest. Seda kinnitavad ka ameerika pedagoogi, Columbia ülikooli professori *John Dewey* mõtted.

Ta kirjutab: „Pedagoogilises ilmas ollakse arvamusel, et kõlblust õpetada ei saa; siiski on kõlblas juhatus koolis tungiv kasvatuslik nõue praegusel ajal (see oli 1893).“

Tõsi on, et kõlblate ideede õpetamisel, samuti ka jutlustel voorustest ja moraalist pole ühtki kasvatavat mõju. Kõlbluseõpetus on mõeldav ja tarvilik selles mõttes, et moraali ei õpetata mitte paljalt sõnadega, vaid et lastes äratatakse ja harjutatakse neid vaimseid jõude, millel põhjeneb kõlblas elukord, juhtides laste kujutlusvõimet elavalt ja võimalikult selgelt tabama vahakordi inimelus ja aidates mõista üksiku suhteid ühiselusse, ühesõnaga, mõista igapäevases elus reaalseid nähtusi, millest areneb kõlblas olukord.

Ei ole mingit kasu, näit. jutlustada armastusest kaasinimeste vastu, kui laps ei teagi, mida vajab kaasinimene, ja juba seepärast ei suuda mõista teise inimese rõõmu ja muret.

Kõlbluseõpetuse tähtsamaks ülesandeks on juhtida lapse kujutlusvõimet sellele, et ta suudaks end kujutella teise *elutingimustes ja olukordades*. Praegusel ajal tarvitataivate kõlbluseõpetuse raamatute ja lugemikkude suurem puudus ongi selles, et nende autorid oletavad naiivselt, et näit. kaastundmus äratatakse jutlusega selle kõlbla omaduse tähtsusest ja mõne anekdoodilise looke-sega kaastundlikust inimesest. Õige tee oleks siin leitud, kui vastav tunne nimetamatagi jäetakse, selle asemel aga püütakse elustada lapse fantaasiat, nii

et kaastundmust psühholoogilise tõsi-
asjana läbi elatakse, elavalt kujutelles
ennast seisukorras, mis vajaks teiste
kaastundmust“. Ka *Foersteri* arvamused
kinnitavad neid mõtteid.

„On tõsiasi, et praegusel kõlblal kas-
vatusel ja õpetusel kodus, koolis ja ki-
rikus puudub sügavam psühholoogiline
alus. Igalpool on liiga palju võsitavat
moraali jutlust, liiga palju tendentsi,
liiga palju juhtlikku selgitust, eriti lu-
gemikkudes. Mõjutada õpetusega ise-
loomu on palju raskem ja keerulisem
ülesanne, kui kasvatavad seda harilikult
arvavad. Igatahes nõuab see vähemalt
sama palju vaatlust, järelemõtlemist ja
ettevalmistust, kui paljas teadmuste
edasiandmine. See teadvus on tähtsam
eeltingimus kõlbluseõpetuse eduks.

Kasvatusteaduses on maksev igal-
pool nõue, et õpetaja aine valikul peab
lähtuma laste huvide ringist ja peab
oskama käsitlesega äratada ja kasu-
tada laste isetegevust. Ainult kõlblu-
seõpetuses peetakse seda üleliigseks,
võttes ülesannet lihtsamana, kui ta on
tõelikult.

Ekslikult arvatakse, et vourused pea-
vad juba oma iluga mõjuma külgetõmba-
valt, eriti kui neid kujutatakse tund-
musrikkalt ja liigutavalt moraliseeriva
sisuga palades ja lookestes. Tõelikult
aga iga normaalne laps paneb kogu
oma hingega vastu igale nõudele tagasi-
hoidlikkuse ja korra, enesevõitmise ja
ohvri kohta. Ja isegi seal, kus ümbrus
loomulikult ja tugevalt mõjub kõlblas
suunas, hakkab lastele kergesti külge
taltsutamatus ja sõnakuulmatus.

Seepärast on kõlbla kasvatusel alal
veelgi rohkem vaja kindlustada laste
eneste vabatahtlikku osavõtet, kui seda
vajab harilik õpetus. Teadmisi võib
pähe õppida, kõlblat kultuuri ei iialgi:
selle olemus on vaba isetegevus.

Ja ainult niipalju, kui õpetus suudab
äratada isetegevust, võib ka kõlblust
„õpetada“, see tähendab õigemini, võib
äratada õpetusega kõlblat jõudu.

Kahjuks on praegu veel laialt maad
võtnud eksiarvamus, nagu võiks lapse
elavat huvi kõlblal alal äratada jutus-
tustega ja et lugemisaine võib iseen-
dast kasvatada kõlblat meelsust. See-
juures segatakse aga kaks sootu isesu-

gust psühholoogilist nähtust: 1) lapse
huvi jutustuse sisu vastu ja 2) huvi
kõlblate tegude vastu, nende järeleai-
mamiseks. Kõlblas kasvatuses peab os-
kama äratada nimelt järeleaimamise
huvi, aktiivsust ja tahet; seda ülesan-
net võetakse harilikult liiga kergena.
Ullaste tegude esile toomine jutustus-
tes ei liiguta iseendast veel sugugi lap-
se tahet, kui puudub sild kuuldu ja lap-
se oma mõtteilma vahel; tähendab, kui
teatav teguviis täiesti konkreetsest ei
ole üle kantud lapse igapäevasesse loo-
mulikku tegevusse. Vastupidi, kõrge
eeskuju võib mõjuda isegi rõhuvalt, kui
teel selle jälgimiseks ette tuleb mitme-
suguseid kõrvalekiskuvaid ja takista-
vaid mõjusid. Näit. sõnapidamise, au-
suse nõue igal juhul; tegelikus elus aga
igal sammul kergemeelne sõnaga üm-
berkäimine, petmine jne.

Ka negatiivsel on suur külgetõmbav
jõud, ja kes tahab last sellest mõjust
hoida, peab palju rohkem tegema, kui
ainult jutustusi ette kandma ja neid
saatma moraliseerivate manitsustega.
Peaks, näiteks, sõnapidamise tähtsust
konkreetsest selgitama lapse enda elu
kohta, tema enda elukogemuste põhjal
ja püüdma istutada lapse südamesse
kindlat tahet truuks jääda oma sõnale,
muutes seda harjumuseks: „ma ei või
teisiti“. See õnnestub, kui õpetaja os-
kab äratada lapses rõõmu püsivusest ja
kindlusest, nagu seda lapsed tunnevad,
näit., mõne raskema võimlemisharju-
tuse ja iga uue saavutise puhul, mis
nõuab jõupingutust. Siis ei ole õpetus
mitte kuiv ja abstraktne, lahutatud loo-
mulikest püüdeist, vaid ta on ergutav
ja jõude kasvata, kuna ta lapse loomu-
likele tungele seab arusaadavaid ja jõu-
kohaseid ülesandeid madalamate tun-
gide võitmiseks.

Järelikult, paljas moraalsete ette-
kirjutuste teadmine ei kasvata veel ke-
dagi kõlblalt, sest et iseloomu põhijõude
abstraktne õpetus ei liiguta. Ei tule
lähtuda käsust ega keelust, vaid lapsest
ja tema sisemistest jõududest, arenda-
des ja juhtides neid soovitavas sihis.

See on siiski ainult esimene samm
kõlbla arenemise teel. Seda teed tuleb
jätkata täiesti induktiivselt: enne loo-
me elamusi ja alles siis võtame tarvitu-

sele ka mõisteid ja mõtteid, kui kõlbla teguviisi motiive.

Kõlbluseõpetuse alal on sama vähe kui näit. koduloo alal lubatav rääkida asjadest, mida lapsed ei tunne (tapmine, abielurikkumine j. m.). Elustatud tunded on iga vooruse eelkäijaks. Enne tuleb kasutada lapse loomulikku tegevustungi tahte harjutamise abinõuna võitluses madalate instinktidega, nii et rõõm tegevusest ise oleks ka selle motiiviks: head teha hea enda pärast, ja siis sellega liita ka teisi motiive: oma tegevuse vastukõla kaasinimeste juures, nende lugupidamine ja armastus jne.

Nüüd seisame veel ühe õige tähtsa küsimuse ees: kas ei hoolitse küllalt kõlbla kasvatus ja õpetuse eest juba usuõpetus? Laseme rääkida selles küsimuses pedagoogel, kelle kohta on teada, et nad hindavad usuõpetust. *Foerster* kirjutab: „Seda küsimust peame vastama eitavalt, mitte seepärast, et religioon on maha jäänud moodest eetikast ja peaks ise kasvatuses kaduma. Ristiusus peituvad kahtlemata sügavad kõlblad jõud, kuid kõlbla kasvatus vaatepunktist ei või lasta ennast petta selle kohta, et usuõpetuses loomulikult ei leidu küllalt ruumi kõlblate eluküsimuste üksikasjalikuks käsitluseks elulisel kujul. Kümne käsu kasvatusliku mõju piirid on hoopis kitsad“. Seda on teravalt väljendanud ka usklik kirjanik-pedagoog *Jeremias Gotthelf*: „Ma tundsin kümmet käsku. Aga mis aitavad need käsud, kui ei tunta hinge ja tema nõrkusi ja jõude, kui ei tunta elu ja tema kurjust. Paljud inimesed tunnevadki vooruste ja pattude nimesid, aga nad ei tunne neid voorusi ja patte endid elus, veel vähem oma hinges. Mulle näib südame geograafia niisama hädava vajalik olevat, kui maapinna oma, ja hinge arenemislugu niisama tähtis olevat, kui maakera oma. Kõike nähtavat ja katsutavat õpetatakse lapsele, aga võtit vaimuvalda — oma hingetundmist temale ei anta“.

„Paljas käskude õpetamine ei aita“, arvab *Foerster* edasi: „kuigi neid põhilikult kinnitatakse; vaja on seletada inimelu, vaja on tunda inimhinge, et teada, kuidas suhtub käsk mitmekujulisse tegelikku ellu ja igapäevastesse

elukogemustesse; kui kaugele ulatub käsu mõte ja maksvus; missugused takistused temale tulevad ajaloolisest tõelikkusest ja inimloomusest ja missugune abi on võimalik psühholoogilisest küljest käsu teostamiseks.

Praegu üldiselt tarvitatav usuõpetuse käsitlusviis jätab kõrvale tegeliku elu, laste kogemuste ning elamuste ilma, ja mitte ainult takistab sügavamalt kõlblat mõju, vaid ei anna ka küllaldast alust usulistele elamustele ja evangeeliumi mõistmisele“.

Usuõpetuse ja kõlbluseõpetuse vahekorras arvab *Foerster*, et usuõpetus ja kõlbluseõpetus võivad teineteist täiendada ja ka süvendada, kuid kõlbluseõpetust ei või koolist välja jätta.

Ta räägib: „On tõsiasi, et me elame ajajärgus, kus noorem põlv kahtleb kõigis autoriteetides ja küsitavaks peab kõiki neid aluseid, millele tugineb kõlblas kindelolek.

Samuti on selge, et rahvakihid võrduvad usust ja kirikust. Sellest tulebki tungiv vajadus, et noorsugu leiaks kõlblat juhatust, mis valgustaks elunähtusi ja selgitaks noorte elukogemusi. Suurem hädaoht kasvavale noorsoole tuleb sellest, et pakutavad kõlblad ideed, kui vaba südametunnistuse alus, peavad vastu pidama tugevale vaimsele kallale tungile ärkava mõtlemise poolt kriitilises eas, kui noor inimene otsib kindlaid ja selgeid veendumusi ja kui tema meelelised tungid tema teadvuses ja kehalises elus esile tulevad algelise jõuga. Seepärast ei jõua küllalt rõhutada sotsiaal-eetilise eluteaduse tähtsust usuõpetuse kõrval. Ka usklikud vanemad peavad andma oma lastele nende eluteel mitte ainult usulisi põhjendusi, vaid varustama neid ka niisuguste vaadetega ja tunnetega, mis ei ripu mitte usulisest kujutlusist ja mis püsivad ka siis, kui need kokku varisevad.

„Eluõpetus“ võib usule ainult kasu tuua, sest meie kohustuste sügav käsitlemine, meie vaimu võimule pääsemine keha üle aitab süvendada ka usulist tunnet“.

Omalt poolt lisame juurde veel paar mõtet. Usulised vaated on äärmiselt lahkuminevad, mille tõttu usuõpetus ei suuda rahuldada kõigi laste ja noorte usulis-kõlblaid huve. Usuõpetus

ei ole sunduslik, ta on vaid vabatahtlik aine. Ka seepärast on vajalik kõlblate aluste põhjendamine, mis ei olene lahkuminevaist usulisist vaateist ja mis oleksid vastuvõetavad avalikkudele koolidele erapooletu kõlbla kasvatusena.

Kõlbluseõpetus teiste maade koolides.

Üldine kõlbluseõpetus usklikkude kui ka uskmatute lastele on esimest kord teostatud Ameerikas prof. *Felix Adler*'i poolt asutatud ja eetilise kultuuri ühingu poolt New-Yorgis ülevalpeetavas eskujulikus koolis. „Ameerika järjekindlalt demokraatlikule elukorrale vastab see, et vaatamata tugevale usulisele meelsusele ühiskonnas, avalikus koolis ei õpetata usuõpetust, kuna puudub üldine religioon ja avaliku kooli toetus ühe teatava ilmavaate kasuks oleks antidemokraatlik vägivald. Ühtlasi on ka Ameerikas tema tugevate ainelistel kiustustega jõutud veendumusele, et noorsoole koolis peab antama rohkem, kui ainult teadmisi, seda enam, et vaba riigikord midagi ei ole väärt ilma kodanikkude kõlbla eneseseadusandluseta, enesevalitsemiseta, ja et see riigikord palju enam nõuab iseloomu kasvatuselt, kui patriarhaalsed riigivormid, mille kord püsis autoriteedil“. Nii põhjendab prof. *Adler* kõlbluseõpetust.

Praegusel ajal on Ameerika algkoolides kõlbluseõpetus suuremalt jaolt teostatud.

Inglismaal on kõlbluseõpetuse suhtes samad vaated ja sama seisukord, mis Ameerikaski, kuid Inglise koolides õpetatakse ka usuõpetust. Inglise vaimulikud kirikhärrad vaatavad kõlbluseõpetusele heatahtlikult, soovitudes teda koolidele. Nii kirjutab piiskopp *Lord Hereford*: „Usuõpetuse kõrval sooviksin ma rohkem otsest ja sügavat kõlblat õpetust meie koolides. See õpetus peaks kasutama laste tundeid ning fantaasiat ja selgitama tegelikke nähtusi koduelus, töös ja ühiskonna elus“.

Londoni rahvakoolide inspekt. *Sharpe* kirjutab omas ametlikus aruandes 1899: „Kaudne kõlblas mõjutamine elulugude ja lugemispalade abil levitab küll üllase meelsuse õhkkonda, kuid on seotud mõnesuguste arusaamatustega. Siin võib kergesti juhtuda, et kõlblas

sisu jääb siiski ebaselgeks või et tegelaste vooresed mõjutavad lapse nõrku külgi. Hoopis selgemad ideed elujuhtimiseks leiame vähesteski tundides kõnelustes iseloomu jõududest ja vastoludest: hea ja kurja motiive tuleb analüüsida ja valgustada selle loomulikus väljenduses. Niisugused otsesed juhatused äratavad palju enam huvi, kui lookesed lugemikkudes, iseäranis kui nad on kirjutatud kuiva tendentsiga“.

Ka õigeusklik ajakiri: „Methodist Sunday School Record 1898. VII. kirjutab: „Laps suudab küll õppida terve rea Israeli kuningaid või isegi terved peatükid Piiblist ja hulga salme; aga õpetaja ülesanne ei ole mitte last kasvatada piibligümnaastikaga, vaid harida tema kõlblat iseloomu, äratada tema vaimujõude ja õpetada temale elutarkust, mis meie koolides jäetud hoopis unustusse. Lõpmata suurema tähtsusega on, kui laps mõistab vahet teha hea ja kurja vahel, suudab armastada kõigest südamest iseloomu ilu ja üllaseid kombeid, hoiduda kõigest alatusest, kui et ta veata jutustab imetead evangeeliumides. Iga tund peaks andma selget mõistmist kõlblast teost, lapse arusaamise kohaselt, valgustades näidetega elust, ajaloost, elulugudest, meelsamini tõsiasiade vallast kui luuleilmast“.

1908. a. tuli Londonis kokku rahvusvaheline moraалpedagoogika kongress, kus kinnitust leidsid samad põhimõtted. Ühtlasi asutati sama kongressi otsusel moraалpedagoogika keskoht Londonis.

Prantsusemaal on teatavasti 1882. a. kõlbluseõpetus kõigis kooles sunduslik õppeaine usuõpetuse asemel, mis aga ei tähenda püüet kasvatada usuvastast meeoleolu, ateismi, nagu seda pimedad kõlbluseõpetuse vastased väidavad, vaid väljendab riigi erapooletust mitmesugustes usulistest ja ilmavaatelistes vooludes. Kõlbluseõpetus peab ühendama kõiki õpilasi, õpetades neid tundma üldinimlikke kohustusi. Et seda ülesannet täita, peab kõlbluseõpetus lahkuminevais ilmavaatelistes küsimusis hoidma täielikku erapooletust. „Siis ei tarvitse juut klassiukse taha jääda, niikaua kui katoliiklaste usuõpetuse tund lõppenud, nagu see sünnib mais, kus puudub usulistest vaadetest vaba kõlbluseõpetus“.

Šveitsis on üksikutes kantonites kõlbluseõpetus ühendatud usuõpetusega, kus juures õpetaja ise määrab, kuipalju aega tahab ta pühendada piiblitlugudele ja kuipalju kõlbluseõpetusele. Teistes

koolides, eriti keskkoolides, esineb ta iseseisvana õppeainena.

Kõlbluseõpetus sundusliku õppeainena on viidud läbi ka *Portugaalias*, *Jaapanis* j. m.

(Järgneb)

Arvustavaid märkusi 1927-28 õppeaasta algkoolide „Emakeele testi“ sisu ja keele kohta.

E. Nurm.

Käesoleva aasta kevadel eksamineeriti*) pea üle terve riigi algkooli-lõpetajaid (ühtlasi vististi ka nende õpetajaid) m.n. „Emakeele testi“ abil. Jätan kõrvale küsimused, kas testid sel kujul on üldse küllalt objektiivseks õpilaste teadmiste ja võimete ning oskuste hindamise abinõuks, kas juhatuskirjas antud näpunäited on pedagoogiliselt ja psühholoogiliselt laitmatud jne., — mind kui filoloogi ning emakeele õpetajat huvitab eeskätt testi keeleline ja sisuline külg, millele pühendangi järgnevad read.

Test Nr. 1. Lugemisoskus.

See test on üldiselt õnnestunud, osutades õpilastele täiesti jõukohaseks. Teeksin vaid ühe väikese märkuse:

Juba testi „võtmes“ on 11., 13., 15. ja 16. lookeses puuduvate sõnade kohta ette nähtud mitmed vastused; mitme vastuse võimalusi on veel muidki (näit. 16. lookeses: takistavad—segavad—raskendavad). Eksaminandi seisukohalt on aga nii rohkete vastuste võimalus mittesoovitav. Testi täitja, olles arvamisel, et ainult üks vastus on võimalik ning ainuõige, jääb asjata mõtlema ja võib selle kaalutlemisega rohkem aega viita, kui instruksiooni järgi testi täitmiseks aega lubatud (10 min.). Säärase arutleja õpilase intelligentsi ning võimeid selle tagajärjel aga madalamalt hinnata oleks ülekohtune.

*) Juhatuskirjas on töö korraldajat nimetatud eksaminaatoriks.

Test Nr. 2 vorm A-s (Nr. 5 vorm B-s). Sõnavara ulatus.

Käesolev test kuulub kõige ebaõnnestunudate hulka. 50-ne sõna hulgas on vähemalt kümnekond säärast, mille mitteteadmist ei saa ette heita ühelegi algkooli-lõpetajale, mõni neist on kahtlemata võõras ka keskkooli vanemate (klasside õpilastele, üks („*mugiline*“) — horribile dictu! — isegi käesolevate ridade kirjutajale, kõrgema eriharidusega eesti keele õpetajale kesk- ja ülikoolis*). Usun kindlasti, et mõnigi koolirevident-koolinõunik, kes korraldas „emakeele testi“ abil eksamineerimist, käesoleva testi täitmisel ei saavutaks punktide maksimumi. Seda oletust tegema sunnib mind asjaolu, et testi kokkuseadjad — kuuldavasti Koolinõunikude Ühingu juhatus — ei tunne ise kõiki testi paigutatud sõnu, eksides juurdelisatud „võtmes“ sõnade seletamisel korduvalt; algkooli-lõpetajalt nõutakse aga veatuud lauseid — quod licet Jovi, non licet bovi! Nii on „*äsja*“ sünonüümiks võetud „*hiljuti*“; see vastus pole aga sugugi õigem kui eelnev „*nüüd*“, sest „*äsja*“ mõiste peitub just „*nüüd*“ ja „*hiljuti*“ vahemaal: *äsja*=s. (so)eben, lad. modo, v. tolkotšto; *hiljuti*=s. neulich, vor Kurzem, lad. nuper, v. nedavno. „*Koopia*“ on peetud võrdseks sõnaga „*jäljend*“, kuid see

*) Enda vabanduseks võiksin mainida, et asjaomane sõna, mis kuulub looduseteaduse valda, on osutunud võõraks ka mõnele keskkooli looduseloo õpetajale.

pole õige: koopia=ärakiri, järeletehtis (vt. E. Õigek.-sõn. II tr. lhk. 262); jäljend=s. Abklatsch, v. slepok (vt. E. Õigek.-sõn. lhk. 146). „*Oluline*“ ja „tähtis“ pole mitte sünonüümid, nagu seletatakse „võtmes“; need mõisted pole mitte identsed: oluline ei tarvitse alati tähtis olla, tähtis võib sagedasti olla hoopis mitteoluline joon (resp. ese). Nii siis ei saanudki testi täitja ülalmainitud 3-e sõna kohta anda õiget seletust, sest antud 5-e sõna hulgas ei leidu õiget vastust. — Sõna „*nõder*“ seletus („nõrk“) on ju õige; kuid mõnel puhul osutub õigeks ka viies sõna: „*rumal*“ („ta on peast nõder“) — seega ei saaks viimast vastust just ekslikuks pidada. Ka pole mõisted „*kõle*“ ja „*külm*“ just mitte identsed. — Võõrsõna „*epistel*“ võiks tuttav olla ainult neile õpilastele, kes õpivad usuõpetust, mis on teatavasti fakultatiivne õppeaine. Samuti liigne on nõuda algkooli õpilaselt võõrsõnade „*eksperiment*“ ja „*reaalne*“ seletamist, missuguste mõistetega tutvutakse lähemalt alles keskkooli lõppklassides filosoofia eelkursuse käsitlemisel. Lõppeks oleksid võinud ära jääda mõned murdesõnad, nagu: *kobrutama*, *rõske*, *tavaline*, *perv* j. t., mis üldkeele varaks alles saamas ja mida üldestiliselt ei tunta.

Test Nr. 3. Õigekiri.

Etteütlus pole just mitte iseäranis raske, kuigi dikteeritavate sõnade hulgas on mõned säärasead, mille ortograafia on viimase ajani olnud ebakindel (irvitades, äkki, satub). Võõrastav tundub ainult asjaolu, et testi kokkuseadjad on asunud lahendama ka õigekeelsuslikke küsimusi, pidades ainuõigeks sõnakujuks „*varssi*“ ning tunnustades seega „*varsti*“ veaks. Ometi eelistavad mitmedki meie paremad keeleteadlased „*varsti*“ kuju; kuuldavasti annab ka Õigek.-sõnaraam. II trükk „*varsti*“ kujule eesõiguse, kuna „*varssi*“ asetatakse nurksulgudesse. (Lähemalt selle kohta vt. A. Saareste kirjutis „Eesti Keeles“ 1924. a. lhk. 109). Võib olla on mõnigi emakeele õpetaja algkoolis, kes jälgib meie keeleteaduslikku kirjandust, õpilastele soovitanud „*varsti*“ kuju. Testi parandamisel aga peab

ta lugema veaks seda, mida ise õigeks peab. Testi tehnilise külje kohta oleks märkida, et puuduvate sõnade kirjutamiseks määratud ruum on sageli liiga väike (näit. „vahutavates kärestikkudes“, „meeleheitlikult paarikümne“ j. t.), mis suure käekirjaga õpilastele sünnitas raskusi.

Test Nr. 4. Keeleõpetus.

Ka selle testiga võib üldiselt rahul olla. Küsimusi on esitatud igast grammatika valdkonnast, nii hääle-, vormikui ka lauseõpetuse alalt. Küsimused on algkooli seniste kavade seisukohalt pea kõik jõukohased. Rasked on ainult p. 4 ja 5 sõnad: „*havid—haug*“, „*kubjas—kupjad*“ ja „*kõrb—kõrved*“, misuguseid küsimusi tuleb pidada n.n. „*lõksudeks*“. Pole suur patt, kui algkooli-lõpetaja neid sõnu õieti ei kääna, esinevad nad ju murretes ning kirja-keeleski („*Kubja Kaarli adjustaadid*“) väga mitmesugusel kujul; ka keskkooli-lõpetajaist eksivad mitmedki nende sõnade deklimeerimisel. Sõna „*kõrb*“ kohta tuleb veel märkida, et tema mitmus võib olla kahesugune: „*kõrved*“ ja „*kõrvid*“ — selle järgi, kuidas meie sõna hääldame, palatalisatsiooniga või ilma; „*võtme*“ järgi tuleks aga õigeks pidada „*kõrved*“, seega „*kõrvid*“ — veaks. Mis öeldud „*havid*“, „*kupjad*“ ja „*kõrved*“ kohta, käib samuti „*miljon*, os. *miljonit*“ kohta; selle sõna suulisel tarvitamisel eksivad järjekindlalt isegi mõned eesti keele õpetajad keskkoolis.

P. 14 esimeses lauses peaksin määrusteks ainult sõnu „*a'al*“ ja „*ra'al*“, mitte: „*koidu a'al*“ ja „*niidu ra'al*“, nagu „*võtmes*“ antud („*koidu*“ ja „*niidu*“ on täiendid).

Test Nr. 5 vorm A-s (Nr. 2 vorm B-s). Kirjavahemärgid.

Puuduvate kirjavahemärkide nõutavale kohale asetamist ja sõnade algtähtede parandamist, seega korrektuuri tegemist ei saa algkooli-lõpetajalt nõuda, see ei kuulu algkooli ülesannete hulka: sunduslik algkool kui ühtluskooli esimene aste ei valmista mitte korrektoreid (ega emakeele õpetajaid), vaid an-

nab igale kodanikule hädatarvilist üldharidust. Õnneks on siin eksimused arvestatud ainult poole veana, kuid siiski võib see iselaadi test avaldada häirivat mõju üldkokkuvõttesse.

„Võtmes“ antud kirjavahemärgid pole aimuvõimalikud, mitmelgi korral võib „võtmes“ antu asemel seista ka mõni teine vahemärk. Ometi on seekord oma ilmeksimatuses kahelnud ka testi kokkuseadjad, lubades arvestada valede vastustena „vaid vajalikkude kirjavahemärkide puudumist“.^{*)} Sellelegi vaadatamata on minu arvates kahel korral liigsete vigade arvestamine ometi võimalik; nimelt, teises ja kolmandas lauses võib „ja“ ees koma seista, nagu „võtmes“ nõutakse, kuid ka ilma koma pole lause vigane — kõik sõltub intonatsioonist, pausist ja mõttevarjundist. „Võtmes“ on 5. real sõnade „minule“ ja „mina“ vahele pandud jutumärgid, mis on ilmne viga.

Tehniliselt on testil sama puudus, millele juhtisime tähelepanu juba t. nr. 3. puhul: Tekst on trükitud liiga kokkusurutult, mispärast puuduvate kirjavahemärkide asetamiseks on vähe ruumi (näit. 6. real sõnade „vitsadega“ ja „vähe“ vahel, kus peab olema 3 vahemärki — hüüumärk ja kahel jutumärgid — ja peale selle tuleb veel sõna algustäht parandada).

*Test Nr. 6 vorm A-s (Nr. 7 vorm B-s).
Kirjanduslugu.*

Ka selle testi kohta võib julgesti öelda, et keskpärase keskkooli abiturient jätkaks mitmedki küsimused vastamata või vastaks ekslikult, algkoolilõpetaja kohta on aga vähemalt kümnekond küsimusi mitte-joukohased. Testi autorid — ametilt küll koolinõunikud — näivad tublisti siplevat didaktilise materialismi võrgus, hinnates kõrgelt kirjanikkude sünniaastate, mõne luuletuse või jutukese autori või kirjandusliku teose tegelaste nimede tundmist. Ometi ei nõua seda 1926/7. ja 1927/8. õppeaastal maksvusel olnud algkoolide

^{*)} Kuuldavasti pole siin siiski ühtlaselt talitatud. Nii olevat ühes linnas koolinõuniku soovil arvestatud vigadeks kõik kirjavahemärgid, mis kuidagi erinevad „võtmes“ antuist.

raamkava, ei nõudnud selles ulatuses isegi rohkesti liigset ballasti sisaldav endine algkooli õppekava, kirjandusloost pole muidugi juttugi käesoleva aasta sügisel maksuma-hakanud uues emakeele õppekavas. Eksiarvamuste ärahoidmiseks olgu tähendatud, et nende ridade kirjutaja ei eita muidugi tarvidust tutvustada õpilasi kirjandusteose lugemisel autori biograafiaga ja mõningate andmetega tema kirjandusliku tegevuse kohta; ka tuleb õpilastelt nõuda esitatud andmete meelepidamist. Ainult selt lähtekohalt võikski asuda „kirjandusloo“ testi kokkuseadmisele, mis ei saaks aga kuidagi olla üle riigi samasisuline, vaid peaks olema igas koolis eri sisuga, olenevalt õppeaja kestel läbiloetud kirjandusest; viimase valik oleneb täiel määral õpetajast, kes peab seejuures muidugi arvesse võtma õpilaste arenemisasetet. Käesoleva testi kokkuseadjad aga on juhitud olnud õige kitsast ainevalikust (ühe tuntud kirjandusloolise lugemiku järgi) ja näivad arvamusel olevat, et ainult see valik teeb õndsaks (või ei ulatugi nende kirjanduslik silmaring kaugemale?). Kuhu jääb aga raamkava järgi õpetajale võimaldatud isetegevus ning vabadus? — Miks peab näit. algkoolilõpetaja eepilistest rahvalauludest tingimata lugenud olema „Kalmuneidu“ (ülesanne nr. 3) või kahtlase algupäraga ning vähese kirjandusliku väärtusega Jannsen'i juttu „Uus variser“ (ü.-a. nr. 15)? Samuti ei saa nõuda, et õpilane algkooli lõpetamisel mäletaks kunagi loetud laulude „Mis sa nutad, lillekene“ (ü.-a. nr. 13) ja „Pisarad“ (ü.-a. nr. 19) autorit (kui neid luuletusi üldse on loetud); võib juhtuda, et ka aineõpetaja eksami olukorras „paugu pealt“ õigele vastusele ei satu.

Ainult „lõksudena“ saab käsitada ülesandeid nr. 18 ja 26. Esimeses neist küsitakse „Tasuja“ tegelase nime, kusjuures valikuks esitatakse: Lahvardi Kristjan, Villu, Jaanus, Margus, Völlamäe Päärn. Assotsiatsiooni tõttu Ed. Bornhöhe' teise üldtuntud teosega „Villu võitlused“ annavad paljud ilma pikema järelemõtlemiseta vastuseks „Villu“, kuigi nad on „Tasuja“ vahest mitu korda läbi lugenud. Kas võib aga sellest järeldada nende teadmuste hal-

vemust? — Ülesandes nr. 26 nõutakse vastust küsimusele, missugune kirjanik pühitse oma 60-aastast sünnipäeva 29. apr. 1928. Et vastuste seas ka A. H. Tammsaare nimi leidub ja tema sünnipäevast käesoleva aasta alul rohkesti kirjutati ja kõneldi, siis võib eksami õhkkonnas mõnigi parem õpilane tema nime alla kriipsutada, seda enam et E. Peterson'i juubelist väljaspool Tallinnat üldiselt vähe juttu tehti — keskkoolides vahest rohkem kui algkoolides.*) — Ülesanne nr. 12 („Sakala“ toimetaja kohta) kuulub ajaloo ainevalda — seega siia ekslikult sattunud. — Kirjanikkude näopildid (testi alul) pole küllalt selged; ka on viimane neist (E. Peterson'i oma) vähe tunnud, nagu ka õpilaste vastused on näidanud.

Lõppeks olgu juhitud tähelepanu väikesele komistusele juhatuskirjas: Kahe või enam kursiivsõna allakriipsutamist samas reas kästake arvestada vale vastusena, välja arvatud ülesanne nr. 24. Ometi on kahe sõna allakriipsutamine vajaline veel ülesandes nr. 17 („Tasuja“ kirjeldab Jüriöö mässu). Kuidas testi parandajad õpetajad siin pidid toimima? kas õiged vastused viigadena arvestama?

*Test Nr. 7 vorm A-s (Nr. 6 vorm B-s).
Vastandid.*

Viimne test annab oma kokkuseadjaile sama halva atestatsiooni kui test nr. 2. Kõige pealt ei tarvitse algkooliõpilased kõiki testis esitatud võõrsõnu tunda (näit. eksport, objektiivne, abstraktne, originaal, alfa j. t.), muidugi ei saa nad siis neile ka vastandeid leida. Teiseks, on mitmelegi sõnale (näit. moment, alfa) õige vastandi leidmine päris raske ülesanne, mis isegi kõrgema haridusega isikuid tõsiselt mõtlema paneb (nagu mul võimalus on olnud konstateerida.*). Kolmandaks, on juhatuskirjas lubatud aeg (5 min.) liiga lühike 30-e vastuse kirjutamiseks; juba puht-

*) Mõlema „lõks-testi“ kohta olen saanud ekslikke vastuseid ka täiskasvanuilt, muidu häält kirjandusetundjailt.

*) Nii vastas üks kohtuink 30-est küsimusest 3 ekslikult, kuna 7 jäid hoopis vastamata.

mehaaniline töö võtab aega, iseäranis veel siis, kui ka ortograafiline külg kaalutlemist nõuab. Ülesanne oleks palju jõukohasem ja vähem aega nõudev, kui oleks nõutud testide nr. 2 ja nr. 6 eeskujul antud 5-est vastusest ühe allakriipsutamist. — Ülesande raskusest näivad teadlikud olevat ka testi autorid. Seletuskirjas loeme nimelt: „Lõpuni jõuavad selles testis ainult õige andekad õpilased.“ Kui lugu nii, miks siis piinavad ning „pinnivad“ hrad koolinõunikud teadlikult koolijütsi, esitades küsimusi, mille kohta on juba ette teada, et küsitav ei suuda neile vastata? On see „võte“ pedagoogiline? Meie teada on testide kokkuseadmisel üheks põhinõudeks küsimuste jõukohasus, et mitte õpilastes asjatut ärevust tekitada. Või on meie kasvatusinstruktorid oma sagedailt välisreiselt teissuguseid vaatekohti kaasa toonud?

Juhatuskirjas kästakse „vastuste hindamisel täpsalt kinni pida eksaminaatori võtmes antud lahendustest“ ja arvestada valedena ka need vastused, mis on kahesõnalised või väljendatud „mitte-“ abil. Kui meie aga ülesseatud küsimusi lähemalt vaatleme, siis peame paraku sedastama, et mitmelegi mõiste on puht-loogiliselt õige vastand ainult „mitte-“ kujuline. Näit. pole „külvama“ vastand mitte „lõikama“, vaid „mitte-külvama“; igale külvamisele (näit. lilleseemnete) ei järgnegi lõikust. Samuti küsitav on „võtmes“ antud „põhjuse“ vastand: „järelendus“; sama palju õigust oleks vastuseks anda näit. „ettekääne“. „Reegli“ vastandiks võib olla „erand“, nagu võtmes antud, kuid mitte halvem poleks ka „juhus“ (vrdl.: reeglipäraselt — juhuslikult). Esimest korda elus kuulen ka, et „alfa“ ja „omega“ on vastandid (!);*) muidugi on siis eesti keeles *a* ja *ü* ka vastandid. Sarnaseid vastuväiteid võime tuua paljudele „eksaminaatori võtmes antud lahendustele.“ Ometi, nagu tähendatud, tuleb õpilaste vastuste hindamisel neist „täpsalt kinni pidada.“ — Küsimusele nr. 27 on isegi testi kokku-

*) Isegi gümnaasiumi klassikaharu lõppklassis, kus kreeka keelt juba 2 a. on õpitud, andis ainult üks õpilane viimsele küsimusele nõutava vastuse: „omega“.

seadjad jätnud kolme vastuse võimaluse (neid võiks veelgi rohkem olla); säärane ebakindlus (või ebaselgus) on aga eksaminandi seisukohalt soovimatu, nagu me test nr. 1 puhul märkisime.

*

Lõppeks ei saa jätta etteheiteid tegemata „Emakeele testi“ keelelisele küljele, mis jätab õige palju soovida. Kui selle „teose“ järgi tuleks hinnata testi kokkuseadjate keelelisi võimeid (nagu koolinõunikud sama testi järgi hindavad algkooli-õpilaste ja õpetajate võimeid), siis peaks küll niitama, et meie koolirevidendid oskavad riigikeelt puudulikult. Me ei puuduta siin õpetajaile määratud „Juhatuskirja“ ja „Võtme“ keelt; ka neis leidub vigu, kuid siin esinevate vigadega võib kuidagi leppida, sest nad ei satu õpilaste silme ette. Täiesti lubamatud on aga rohked eksimused „Emakeele testis“ eneses. Et „Em. t.“ läks mitme tuhande õpilase kätte, kes pidid teda hoolega lugema ning tekstisse süvenema, siis pidid testi trükkitoimetajad olema eriti hoolsad korrektoori tegemises ja „Em. testi“ keel oleks pidanud olema kõigiti eeskujulik; vähemgi väärtus sel alal pole kuidagi vabandatav. Loomulikult, pidid seda teadma ka testi autorid — koolinõunikud; juba oma prestiiži pärast peaksid nad kõnelema, vähemalt kirjutama eeskujulikkude kirjakeelt ja nõudma seda ka õpetajailt. Seepärast ei saa „Emakeele testis“ keelevigu pidada kogemata juhtunud „trükkivigadeks“, vaid vigade esinemine on nähtavasti tingitud autorite puudulikust keeletundmisest. Kõikide vigade väljakirjutamine nõuaks palju ruumi, piirdun seepärast ainult 2. ja 3. leheküljel leiduvate vigade esitamisega:

Lk. 2 r. 15 ül.: Peedu leidis ükskord pööningult vana *kaantetu* (pro: kaanteta.) raamatu.

Lk. 2 r. 1 alt: Teel sõi Eevi *oma* (pro: omad — rõhulises asendis) õunad ja ka ühe õe õuna ära. *Kodus* (pro: kodu) andis ta õele...

Lk. 3 r. 3 ül.: (jalad) ei *ulatanud* (pro: ulatunud) veel põhja.

Lk. 3 r. 15 ül.: Lindude munad erinevad *teineteisest* (pro: üksteisest);

„teineteisest“ — ainult kahe eseme kohta).

Lk. 3 r. 18 alt: *järjekult* (pro: järelikult).

Lk. 3 r. 14 alt: *Mars* (pro: Marss).

Peale ortograafiliste ja grammatiliste vigade leidub muidki väärtusi ja ebajärjekindlusi; viimaste kohta üks näide: t. nr. 5 v. A (nr. 2 v. B) — „peased“, t. nr. 3 (etteütleses) aga — „päästa“ (viimane sõnakuju on õigem). Ka kirjavahemärkide tarvitamises on komistusi.

*

Üldise kokkuvõttena tuleb konstateerida, et 1927/8. õppeaasta „Emakeele test“ on ebaõnnestunud nii sisult kui ka keelelt. Seepärast oleks küll ülekohtune, kui koolirevidendid selle testi tulemusi õpetajate töö hindamisel tõsiselt arvestaksid, nagu seda kahjuks mõnel pool tehtavat. Keegi koolinõunik olevat koguni oma ringkonna koolid järjekorda seadnud testis saavutatud punktide järgi; üks teine üliagar koolinõunik olevat teinud tõsise „peapesu“ ning hoiatuse neile õpetajaile, kelle õpilaste testide punktide arv olnud alla 30%. — Kõigele lisaks ei tohi kokkuvõtete tegemisel unustada ka „eksami“ erakorralisi tingimusi, kõige pealt õpilaste ärevust, mida aitasid veel suurendada juhatuskirjas antud näpunäited töö tehnilise korralduse kohta, eriti kasarmulised komandosõnad: Valmis olla! Alga! Seis! Pliiatsid üles! Käed selja taha! jne.*)

Jääb soovida, et koolinõunikud tulevikus üleriigiliste testide kokkuseadmisel — kui neid üldse tarviliseks peetakse — kasutaksid vastavate ainete õpetajate ja eriteadlaste kaasabi, mis võiks toimuda näit. Eesti Õpetajate Liidu juures töötavate aineõpetajate toimkondade (EKÖT, MÖK, LÖK j. t.) kaudu. See oleks asjale kahtlemata kasuks ja hoiaks ära ka asjatud arusaamatused ja meelepaha õpetajate poolt.

*) Ühes Tartu tütarlaste-algkoolis olevat testide täitmisel tekkinud ärevuse ja liigse pingutuse ning väsimuse tagajärjel 25% õpilastest haigeks jäänud.

Tartu algkoolide lõpetajate kutsesoovid.

Mag. phil. Edgar Oissar.

Materjal käesolevaks tööks on ammutatud küsimuslehist, mis Tartu kutsevaliku nõuande büroo saadab igal kevadel algkooli-lõpetajaile täitmiseks, et saada lähemaid andmeid õpilaste enesete kutsesoovide kohta; küsimuslehe teisele küljele õpetaja teeb märkmeid õpilase hingeelu kohta, nagu see avaldub

koolitöös ja ülespeos; küsimuslehe kolmas ja neljas lehekülg on jäetud arsti märkustele. Kõik need andmed, täiendatud büroos eriliste katsetega, moodustavad antropoloogilise aluse, millest väljub kutsevaliku nõuanne.

Käesoleval juhul tarvitati järgmist küsimuslehte*):

Kõik teated hoitakse saladuses.

KUTSEVALIKU NÕUANDE KÜSIMUSLEHT.

	(kooli nimetus)	(klass)
	1. Õpilase liignimi	eesnimi
	2. Sündinud	(aeg)
	3. Elukoht	(koht)
	4. Isa eesnimi ja kutse	rahvus
	kui surnud, millal?	
	5. Ema eesnimi ja kutse	rahvus
	6. Hooldaja nimi, kutse ja elukoht	
Õpilasel enesel täita!	7. On sul vendi, õdesid, kui vanad?	
	vennada.,a.,a.,a.; õeda.,a.,a.,a	
	8. Missugust tööd armastad kõige rohkem teha?	
	9. Missuguse kutse valiksid kõige meelsamini?	
	miks?	
	10. Missuguse kutse valiksid veel?	
	11. Mis teed sa vabal ajal?	
12. On sul kooli ajal töökoht olnud?		
	mis laadi?	

KOOLI TÄHELEPANEKUD.

Skeem õpilase üldiseks iseloomustamiseks. (Vastav alla kriipsutada. Ainult seesugused märkused teha, milles ollakse veendunud. Kahtlaste märkuste järele panna küsimusmärk).

Õpetaja märkused:

I. TAHTE-ELU: a) seisukoht töö- ja eluühiskonnas (juht, organiseerija, aitaja, tööline, ükskõikne), b) tahe: tugev, keskmine, nõrk, kindel — muutlik, taltsutatud — taltsutamatu.

II. OMADUSED: a) intelligentstüüp: teoreetiline või praktiline (majapidamises); b) tegevussuund: tegev inimestega, asjadega, või puhtmõteline tegevus; d) huvitatus: tugev — keskmine — nõrk; e) vaatlemine: iseseisev — iseseisvusetu; g) tähelepanu: aktiivne — passiivne, püsiv — kõikuv; h) arusaamine: kerge, keskmine, raske; i) töötamisviis: ühetaoline — kõikuv; j) mälu; kiire — aeglane, mehaaniline — kaaluv, püsiv — mittepüsiv, täppis — vähe täppis; k) mõtlemine: iseseisev — iseseisvusetu, liikuv — raske, põhjalik — pealiskaudne;

l) fantaasia: vaba — mõttest juhitud; m) väljendus: erilisel arenenud suuliselt, kirjalikult, joonistuseliselt kujurikas, dramaatiline, muusikaline; n) joonistamine: fantaasialine, kinnine, vaba, konstruktiivne; o) käe osavus: tuleb ette käsitöös, bioloogiliste, keemiliste, füüsika tööde juures, võimlemises.

Kutsenõuniku märkused.

III. TÕÕVIIS: 1. a) pea-, käsitöö; b) jäme — peen; d) ise-seisev organiseerimine — töö täpsate eeskirjade järgi — ühistöö.

2. Töö kiirus ja väärtus: kiire ja hoolas, aeglane ja hoolas, kiire ja hooletu, aeglane ja hooletu, pole silmatorkav.

IV. KÕLBLAS ARENEMINE: õiglane — usaldav — kohusetruu, — avalik.

Missuguses kooli või muus tegevuses on iseäranis või mitte sugugi iseloomulik

Eriliselt arenenud omadus, eritalent

Kehalised tugevused ja nõrkused

(koht, aeg).

Kooli-, klassijuhataja allkiri:

ARSTLIKU KUTSEVALIKU NÕUANDE LEHT.

I. ANAMNEES.

1. Vanemate terviseline seisukord, kas on nad verisugulased,
2. Õdede, vendade terviseline seisukord
3. Kes on sugulastest kurtum, pime, närvi- või vaimuhaige, kellel on pugu-kael või valged juuksed
4. Kas on vaheldi peavalusid, peapööritusi, minestusi, palavikke, lõõtsutamist ja kõrvus kumisemist?
6. Kas on silmad või kõrvad haiged olnud?
6. Missuguseid haigusi laps on põdenud?

II. ARSTLIK ÜLEVAATUS.

1. Keha pikkus sm, raskus kg, keha pikkus istudes sm.
2. Jõud paremas ja — vasakuskäes kg, rinna ümbermõõt rahulikult välja hingates sm, maksimum sisse sm, ja välja hingates sm.
3. Välised leidised
4. Seesmiselised leidised
5. Nina, kurk, suu, kael, kõrvad (kuulmine)
6. Silmad maitse haistmine
7. Ergukava
8. Kusi Veri (sifilise kahtlased),

III. LEIDISED TERVISELISEST SEISUKORRAST.

(Kokkuvõte).

.....

IV. NÕUANNE.

Sellepärast peab keelduma:

1. raskest kehalisest tööst.
2. a) istumis-, b) seismis-, d) käimis- ja e) liikumisvaesest tööst.
3. a) peadpööritlevast, b) raputavast ja d) kiigutavast tööst.
4. a) higistavast ja külmetavast tööst, b) niiskusest, d) külmast.
5. tööst, mis nõuab täit a) nägemist, b) kuulmist ja suurt kehalist ja vaimlist pingevust.
6. tööst, tugeva a) valguse, b) kõla ärritusega.
7. Valitud kutsele on kõlvuline, ei ole kõlvuline ja mispärast

.....

Märkused:

Aeg:

.....
 Kooliarsti allkiri

Küsimuslehte sellisel kujul tarvitati muutmata kolme aasta kestel, sest ta osutus olemasolevaist kõige praktilisemaks, küllalt vastavaks tegelikele ja teaduslikele nõudeile. 1926. aasta ke-

vadel saadeti õpilastele ainult küsimuslehed, 1927. ja 1928. aastal lisati igale küsimuslehele juurde järgmine seletusleht*):

Mis sinust peab saama?

Sa pead õppima kutse! Kutse peab looma aluse, millele ehitad oma tuleviku.

Selle juures pea meeles, et õpitud tööd hinnatakse kõrgemalt kui õppimata.

Sa pead õppima kutse, mis Sulle kõige enam meeldib, mis vastab Su kehalikule arengule, mis kohane Su tervisele, annetele, kalduvustele ja teistele omadustele.

Su kutse peab Sulle vajaliku sissetuleku võimaldama ja riigielu seisukohalt tarvilik olema.

Mõtle tõsiselt nende küsimuste üle, kõnele sellest vanematega ja õpetajatega.

Enne lõplikku otsustamist tule ühes vanematega

kutsevaliku nõuande büroosse.

Kutsevaliku büroost saad Sa igastugust nõu kõigis kutsevaliku küsimusis.

Siin määratakse kindlaks Su võimed, selgitatakse tuleviku väljavaateid ja juhitakse õigele kutsealale.

KUTSEVALIKUST OLENEB MEIE TULEVIK.

Büroo asub Tartus, Kalamehetän. 12. Telef. 475.

Vastuvõtmine 12—2 peale esmaspäeva.

Kõik nõuanded ja büroo poolt toimetatud katsed on maksuta.

*) Eeskujuks on olnud Liebenberg, Berufsberatung p. 176—77 toodud „Merkblatt“.

Õpilase poolt täidetavas küsimuslehe osas raskuspunkt langeb küsimusele: millise kutse valiksid kõige meelsamini? miks? Õpilaste vastuseid sellele küsimusele on käesolevas töös liigitatud, analüüsitud ja psühholoogiliselt tõlgitsetud, arvestades õpilaste vanust, vanemate kutset ja sotsiaalset kihtust, mis aitavad luua selgema pildi käsitledavast materjalist.

Vastuseid on üldse kokku saadetud järgmiselt:*) 1926. aastal 199-salt poeglapselt ja 185-lt tütarlapselt, kokku 384-lt õpilaselt; 1927. aastal — 152-lt poeglapselt ja 248-lt tütarlapselt, kokku 400-lt õpilaselt; 1928. aastal — 163-lt poeglapselt ja 193-lt tütarlapselt, kokku 356-lt õpilaselt. Kolme aasta kestel kokku on saadud vastuseid 514-lt poeglapselt ja 626-lt tütarlapselt, kokku 1140-lt õpilaselt.

Nende hulgast on lahutatud tühjadena saabunud küsimuslehed: 1926. aastal 25-lt poeglapselt ja 17-lt tütarlapselt, kokku 42-lt õpilaselt; 1927. 3-lt poeglapselt ja 11-lt tütarlapselt, kokku 14-lt õpilaselt; 1928. — 6-lt poeglapselt ja 27-lt tütarlapselt, kokku 33-lt õpilaselt; üldse kokku — 34-lt poeglapselt ja 55-lt tütarlapselt, kokku 89-lt õpilaselt. Mõned on jätnud vastava koha tühjaks, mõned märkinud, et ei tea veel, liiga vara valida; osa võib valiku küsimuse esialgu edasi lükata sellepärast, et läheb keskkooli õppima: nii 1927. a. 5 tütarlast ja 1928. — 11 tütarlast.

Õpilased on pärit mõnede üksikute eranditega ühtlasest sotsiaalsest kihitusest: õpilaste vanemad on lihttöölised, majateenijad, vabrikutöölised, väikekaupmehed, väikemajaoomanikud, väikeametnikud, kingsepad, rätsepad, tisle-rid, käsitöölised, sest kehvem sotsiaalne kiht saadab oma lapsed avalikkusesse algkoolidesse, jõukam kiht aga saadab lapsed eraalgkoolidesse.

Rahvuselt kujunes vastuseid-saatanud õpilaste koosseis järgmiselt: 1926. 338 eestlast, 21 sakslast, 18 venelast, 5

*) Arvestatud on ainult 6-klassilise algkooli lõpetajad.

juuti ja 2 poolakat; 1927. 379 eestlast ja 21 venelast; 1928. 353 eestlast.

Õpilaste keskmine vanus vastava aasta 1. maiks oli järgmine: poistel 1926. 14; 6, 1927, 14; 8, 1928, 14; 6; tütarlastel 1926, 14; 7, 1927, 14; 10, 1928. 14; 11.

Et käesolev töö puhtteadusliku kutsesoovide analüüsi kõrval tahab taotella ka praktilisi sihte ja selgitada kutsesoovide sotsioloogilist teostamisvõimalust, sellepärast on kutsesoovide liigituse aluseks võetud kava, mida tarvitati üldrahvalugemisel 1922. aastal*). Selle järgi on kõik kutsed liigitatud järgmiselt:

- I. Põllumajandus — põllumajapidamine, aiandus ja mesindus, metsandus, kalandus, kodune majapidamine (tütarlaste).
- II. Tööstus — kaevandused, savi-, klaasi-, tsemendi- ja metallitööstus, keemia-**) naha-, paberi-, toiduainete-, kehakatte-, ehitustöö, poligraafia, juuksetööstus.
- III. Kaubandus.
- IV. Transport ja side — raudtee, vesitee, maantee, õhutee, post, telegraaf ja telefon.
- V. Ühiskondlik tegevus — tervishoiuala, kultuuriala***), usuala, ametnikud, kaitsevägi, näitlejad.

VI. Vahelduv tööala — teenijad, juhtlikud ja sesoonilised töölised.

Rakendanud seda kava ja liigitades selle järgi õpilaste kutsesooive, avaneb järgmine pilt:

*) Avaldatud : Rahva tööala ja ühiskondline kihitus. 1922. a. üldrahvalugemise andmed, vihik III.

**) Apteekrid ja proviisorid on arvatud tervishoiu-personaali hulka.

***) Kultuurialal töötavateks on loetud õpetajad, kirjanikud, kunstnikud, advokaadid, ajakirjanikud; siia on arvestatud ka kehakultuur, mis ainult õpilaste sooves esineb kutsena.

	1926.	1927.	1928.
Poeglapsed			
Põllumajandus	17— 8,6%	8— 5,3%	13— 8%
Tööstus	80—40,2%	60—39,5%	58—35,6%
Ühiskondlik tegevus	62—31,1%	49—32,2%	48—29,4%
Kaubandus	6— 3,0%	9— 5,9%	10— 6,1%
Transport, side	34—17,1%	26—17,1%	34—20,9%
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	199—100%	152—100%	163—100%
Tütarlapsed			
Põllumajandus	10— 5,4%	19— 7,7%	17— 8,8%
Tööstus	37—20,0%	52—21,0%	43—22,3%
Ühiskondlik tegevus	121—65,4%	134—54,0%	103—53,4%
Kaubandus	14— 7,6%	41—16,5%	28—14,5%
Transport, side	3— 1,6%	2— 0,8%	2— 1,0%
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	185—100%	248—100%	193—100%

Nende suurte rühmade koosseis on lähemalt järgmine:

	1926.		1927.		1928.	
	poegl.	tütarl.	poegl.	tütarl.	poegl.	tütarl.
Põllumajandus.						
Põllumajapidamine	16	—	6	1	9	4
Kodune majapidamine	—	9	—	17	—	10
Aiandus	—	1	2	1	3	3
Metsandus	1	—	—	—	1	—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	17	10	8	19	13	17
Tööstus.						
Kehakattetööstus	—	27	—	37	—	26
Metallitööstus	56	—	26	1	28	—
Puutööstus	8	—	9	—	11	—
Toiduainetetööstus	2	2	1	2	5	—
Keemiatööstus	3	—	—	—	—	—
Nahatööstus	4	—	3	—	1	3
Poligraafia	4	5	11	3	5	8
Paberitööstus	—	—	—	—	1	—
Kiviraiumine	—	—	—	—	1	—
Savitööstus	—	—	—	1	1	—
Elekter	3	—	9	—	5	—
Juuksetööstus	—	3	1	8	—	6
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	80	37	60	52	58	43
Ühiskondlik tegevus.						
Kantseleiametnikud	2	6	1	11	2	9
Kultuuriala	28	76	19	83	21	58
Kaitsevägi	14	—	19	—	13	—
Tervishoiuala	10	22	4	24	1	22
Usuala	1	1	—	—	—	—
Näitlejad	5	16	5	12	5	14
Politsei	2	—	1	4	6	—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	62	121	49	134	48	103

Märgitagu siin, et õpetajaks soovis 1927. a. — 6 poeglast ja 46 tütarlast, saada 1926. a. 5 poeglast ja 38 tütarlast, 1928. a. — 9 poeglast ja 47 tütarlast.

	1926.		1927.		1928.	
	poegl.	tütarl.	poegl.	tütarl.	poegl.	tütarl.
Transport, side	3	—	1	—	16	—
Autojuhid	—	—	1	—	—	—
Lendurid	29	2	23	—	17	1
Merimehed	1	—	1	—	—	—
Raudteelased	1	1	—	2	1	1
Telegraaf, telefon	—	—	—	—	—	—
	34	3	26	2	34	2

Valiku motiivid on liigitatud järgmistesse rühmadesse: huvi ja meeldivus, andekus, vanemate kutse mõju, omakasu (puhas, kerge töö, hea elu)

ideaalsed motiivid (püüd teisi inimesi aidata, isamaad kaitsta) tervislikud põhjused, majanduslikud olukorrad ja rändamishimu.

	1926.		1927.		1928.	
	poegl.	tütarl.	poegl.	tütarl.	poegl.	tütarl.
Huvi ja meeldivus	91	84	77	158	81	111
Omakasu	33	31	20	17	14	15
Ideaalsed motiivid	17	15	11	9	10	18
Rändamishimu	17	4	15	1	6	1
Vanemate kutse mõju	10	17	4	10	2	2
Majanduslikud olud	5	6	—	2	11	8
Andekus	1	8	2	13	3	2
Tervislikud põhjused	5	2	10	3	9	5
	179	167	139	213	136	162

Valiku motiivid on jäetud vastamata 1926. aastal 20-l poeglapsel ja 18-l tütarlapsel, kokku 38-l õpilasel; 1927. aastal — 13-l poeglapsel ja 35-l tütarlapsel, kokku 48-l õpilasel; 1928. a. — 27-l poeglapsel ja 31-l tütarlapsel, kokku 58-l õpilasel. Enamasti on vastav koht jäetud tühjaks, vahest vastatud,

ei tea mispärast. Et kõrvutada ja võrrelda õpilaste kutsesoove reaalsete tingimustega, kohaliku majandusliku olukorraga, et näha kutsesoovide sotsioloogilist teostamisvõimalust, olgu siin esitatud Tartu ühiskondlik kihitus tööalade järgi 1922. aasta üldrahvalugemise andmeil:

	mehi	naisi
Põllumajandus	711— 3,4%	861— 3,1%
Tööstus	7268—34,4%	7902—28,5%
Kaubandus	3121—14,7%	4006—14,5%
Ühiskondlik ala	3101—14,6%	3705—13,4%
Transport, side	1374— 6,5%	1311— 4,7%
Vahelduv ala	3633—17,2%	6526—23,5%
Välispool tooduid	1948— 9,2%	3409—12,3%
	21156—100%	27720—100%

Arvestamata on jäetud puudulikult ülesantud 1466 inimest (2,9% elanike üldarvust, sest käesoleval juhul ei saa see kõnealla tulla.

Kui võrrelda õpilaste soove reaalsete võimalustega, siis paistab silma

eriline tung mõnele kutsealale, kuna teised jäävad sööti. Põllumajandus, eriti aiandus võib vastu võtta rohkem soovijaid, arvestades mitte ainult lokaalseid, vaid ka riiklikke olukordi. Tööstuse alal pole poiste seas soovijaid

rätsepa alale, milleks mõjunud kaasa selle kutse alahindamine ühiskonnas. Samuti on vähe soovijaid piimatööstuse alale, ehkki seal avaneb uusi töövõimalusi (1928. a. 3 soovijat). Metallitööstus võib tõenäolikt vaevalt kõik soovijad vastu võtta, puutööstuses on selleks kahtlemata rohkem võimalusi, sest toores materjal on kohal olemas. Ühiskondlikul alal on tütarlaste seas palju soovijaid kultuurialale, eriti õpetajateks, näitlejateks, kuna usualale pole soovijaid ei poeglaste ega tütarlaste seas (ainult 2 õpilast 1140 seas!), olgugi, et siin leidub väga palju töövõimalusi. Transpordi alal on poiste ihaldatavam kutse — merimehe kutse, isegi 3 tütarlast tahab saada „laevakapteni“. Autojuhtideks oli varemil aastail vähe soovijaid, alles käesoleval aastal tõuseb see tunduvalt. Peab tähendada, et need on ainult sotsioloogilised võimalused ja realiseerimisel võib raskusi tulla: õpilase majanduslik olukord, mida sageli nii vähe on arvestatud, tõmbab sageli kriipsu tervele soovile ja ka vastusele.

Nii kõlavad statistilised andmed algkoolide lõpetajate kutsesoovide kohta. Et kaugelt suurema osa õpilaste vanus kõigub 13 ja 17 aasta vahel, võib väita, et kõrvalolev noorsugu kuulub pubestseerivasse ajajärku ja sellepärast tuleb nende kutsesoove seletada ja tõlgitseda noorsoopsühholoogia seisukohalt. Käsiteldavat inimelu ajajärku nimetatakse ka küpsemisajaks ja seda täie õigusega, sest neil aastail kujuneb inimisiksus, lõhestanud selle ürgse ühtumi, kus mina ja ilm kuuluvad kokku; inimene valmib lõplikult ühiskonnale, kutsele, küpsenud bioloogiliselt. Lapsepõlve unelmataolistest elamustest tärkab müstiline mina-tunne, ilm lõhestub kaheks; Spranger kõneleb „die Entdeckung des Ich u. der Welt“, W. Stern „von der Zeit der Entdeckung der Werte u. der Auseinandersetzung zwischen dem Ichwert u. den Weltwerten“. Noor inimene puutub kokku tõelusega, mis talle paistis unelmana ja mida ta ka sellisena kohtles. Küpsemisaastail laieneb lapsepõlve silmaring, mis piirdus perekonnaga ja siirdus hiljem kooli, kaugemaile kultuurikujundeile, nagu ühiskond, riik ja oleviku inimene leiab

oma koha ja ülesande ühiskonnas kutse läbi. Kutsevalik on esimene tõsisem küsimus, mis noor inimene peab lahendamata, esimene tõsisem kokkupuude karmi tõelusega sünnib kutsealal, kust tee viib laiemasse ühiskonnaringidesse. Lapsepõlve unelma ja tõeliku elu mittemtundmise märgi all valminud õpilaste kutsesoovid, kas nad üldse väärivad teaduslikku läbitöötamist ja arutelu? Olgugi et osa kutsesoove jääb teostamata majanduslikkude, sotsiaalsete olude tõttu; aga neis peegeldub küpsemisaja psühholoogia ja selliselt seisukohalt pakuvad nad huvi ning annavad lisan-deid noore hinge mõistmiseks nende kutsevalikul.

Õpilaste seas pole soovijaid vahelduvale tööalale (lihttöölised, mustatöölised, päevatöölised, teenijad, igasugu õppimata töölised), vaid kõik õpilased valivad kindla õpitud kutse. Kindel kutse, kooskõlastatud inimese hingeeluga, sisemise kutsega ja sotsiaalsete tingimustega, pakub inimesele sisemist rahu, valmistab sisemist rõõmu ja võimaldab inimväärse ülalpidamise. Igas kutserühmas, igal kutsealal valitseb kindel tüübiline objektiivne vaim, mis iga juurdetulijat enese järele koolutab ja painutab (kutsetüübid!). Kutse omab moodse inimese elus kesksemaid kohti, ta saab inimesele saatuseks, ja kutsevaliku ebaõnnestumisest oleneb teataval määral inimese õnn. Kindel kutse soodustab inimese iseloomu kujundamist, ta moodustab kindla punkti, mille ümber keerleb inimtegevus, ja mille kaudu luuakse sidemed eluga. Lapsepõlves on inimene seotud oma vanematega armastusega, hiljem astub vanemate asemele õpetaja kooli ja kutsetöös, viimaks lõtvub side ka nendega, inimene saab „iseseisvaks“ ja loob sidemeid eluga. Kui areng läheb normaalselt ja laps läbib kõik need staadiumid sidemete loomisel, siis omab ta elu kindluse ja püsiva keskkoha, mille ümber kõik tegevus liigub. Kuritegeliste kalduvustega noorsugu kannatab selle all, et side inimestega, eluga, objektiivse ilmaga on purunenud, sellepärast peab neid katsuma kellegiga siduda.*) Lapsed, kes esimese kasvatus

*) Vt. H. Nohl, Erziehungsgedanken, Die Erziehung II 1927. p. 3f.

pole saanud perekonnas, vaid varjupai-
gus, lastekodudes, — ja siia satuvad
suurelt osalt „kindlinge, unehliche Kin-
der“ — on kõikuvad, ebakindlad, neil
puudub elus kindel keskpunkt, neil puu-
dub kindel seos eluga.***) Et sidemed
eluga ja objektiivse ilmaga luuakse esi-
mises järjekorras kutse kaudu, siis
omab kutse inimelus metafüüsilise ja
kosmilise tähenduse. Kindla kutse puu-
dus ei võimalda inimolemist kindlusta-
vate sidemete loomist, vaid siin on ala-
line muutumine, alatine ümberõppi-
mine, lõpmatu kohanemine uutele olu-
dele, kui pole saanud aegagi eelmistesse
süveneda. Olgugi et inimene sellises
võitluses peab välja panema kõik oma
kohanemisvõime ja kombineerimisos-
kuse, muutub ta alaliste ümberkoli-
miste kaudu töötsemisel ja võimaliku
tööpuuduse tagajärjel kergesti vaga-
bundiks. Juhtlikkude tööliste ja mus-
tatööliste madal vaimne tasapind ei
olene ainult nende majanduslikust olu-
korrast ja madalast töötasust, vaid ter-
ve nende eluviis mõjub halvavalt ja va-
gabundeerivalt nende intelligentsisse.
Selles suhtes ei saa praegusel ideaalide-
vaesel ajal etteheiteid teha. Õpilased,
kelle kutsesoove siin vaadeldakse, kuu-
luvad kehvemasse sotsiaalsesse kihi-
tusse, õpilased näevad igapäev kehva
ümbrust, igapäevast hallust ja elukar-
must, mis pakub väga vähe noore ide-
aaleotsivale hinge. Sellepärast noor-
sugu püüab loomulikult välja sellest
ümbrusest, loob enesele unelmate ilma
ja ka kutsesoovid moodustavad osa sel-
lest. Et pääseda kehvusest, peaks va-
lima kutse, kus esikohal teenimismo-
ment. Nii võiks oodata, aga tõelikult
on esikohal huvi, valitud ala meeldi-
mine ja märksa nõrgemana arvuliselt
esineb teenimispuud. Olgu siin esita-
tud näide. Tütarlaps, kes kaotanud
mõlemad vanemad ja elab lastekodus,
„tahaks keeli õppida, sest et see mind
kõige rohkem huvitab;“ kooli suvevahe-
ajal käib ta maal karjas. Valiku mo-
tiivid näitavad, et pole mõõduandvad
majanduslikud olukorrad, vaid noorus-
lik idealism. Õpilased valivad vane-

mate kutse ainult vähestel juhtudel:
1926. a. 15 poeglast ja 10 tütarlast,
kokku 25 õpilast; 1927. a. 16 poeglast
ja 17 tütarlast, kokku 33 õpilast; 1928.
a. 5 poeglast ja 13 tütarlast, kokku 18
õpilast, üldse on vanemate kutse vali-
nud 76 õpilast (36 poeglast ja 40 tü-
tarlast), mis moodustab üldarvust
6,7%. Põhjuseks on siin peale kehvuse,
mis ei imponeeri noori, küpsemisaja
psühholoogiline moment: Nohl*) ni-
metab seda „Wolle zur Autonomie“,
Goldbeck***) „intensiver Drang nach
Freiheit“, kus äsjatekkinud mina-tunne
rühub võimsalt vabadusele ja protestib
ägedalt olemasolevate eluvormide vas-
tu, mis talle tunduvad võõrainana ja peale
surutuina. Kõike arvustatakse teravalt:
vanemaid, ühiskonda, riiki; peas kan-
takse suuri ilmaparandamise mõtteid.
Noorus on surmatud idealistlikult, and-
dub terve hingeaga ideaalideilmale, sel-
lepärast näivad talle naeruväärseina ja
alandavaina kõik kompromissid, mis
vanemad inimesed elus loonud. Aga nad
ei märkagi, et kompromisside loomine
pole midagi alandavat ja põlatavat,
vaid eluülesande lahendamine,***) elus
tuleb ikka ja alati luua kompromisse
ideaalse mõtteilma ja tõeluse vahel.
Õpilaste kutsesoovides ei avaldu uus
elutunne eriliselt rõhutatud negatiivse
faasina, vaid vaiksuses, tasases eitamises,
mis väljendub passiivses vanemate
kutse mittevalikus.

Märgitagu siin üksikjuhtusid, kus
jõukamast kihist päritolevad lapsed va-
livad vanemate kutse: tütarlaps valib
arsti kutse, märkides motiiviks huvi,
aga kahtlemata on valikut mõjutanud
vanemate kutse, sest ema on hambaarst
ja samuti isa, kes hiljem saanud pangadi-
rektoriks; tuntud kirjaniku tütar va-
lis varem halastajaõe kutse, aasta hil-
jem aga tahtis saada kirjanikuks; poeg
valib ohvitseri kutse, isa on ohvitser;
poeg tahab saada merimeheks, isa —
kapten; tütar valib apteekri kutse, isa
oli apteeker. Võib tõenäolikkult oletada,

*) Nohl, Charakteristik der Reifezeit, Die
Erziehung II p. 135.

**) Goldbeck, Die Entfaltung der jugend-
lichen Persönlichkeit, Lehmann-Festschrift. p.
59.

***) Nohl, ibid. p. 136.

**) H. Hug-Helmuth, Die Bedeutung d.
Familie für das Schicksal des Einzelnen,
Ztsch. f. Sexualw. IX, 1923.

et jõukamates kihtides vanemate kutse mõjutab lapse soovi.

Mõlema sugupoole küpsemisaastad ei möödu ühesuguselt, vaid seal avalduvad differentseid: poisid tunnevad enam huvi välisilma, faktilise tõeluse vastu, tütarlastel aga tuleb esikohale isiklik elu, oma elamused, unistus.*) Vahe avaldub silmapaistvalt õpilaste kutsesoovides: poiste enamik siirdub mitmesugustele tööstusaladele, eriti rauatöö, mehaanika ja inseneri alale; tütarlaste ihaldatavaim ala on kultuuri-ala, tervishoiuala ja näitlejakutse; eriti suur on õpetajakutse valinute %: 1926. a. — 20,5%, 1927. — 18,6% 1928. — 25,3%. Vähem on tütarlaste arv, kes lähevad tööstusaladele, mis ikka olnud naiste päralt: käsitöö, õmblemine. Õpetajakutse nii sagedasel valikul on olnud mõõduandev õpetaja eeskuju, sest emotsionaalse hingelaadiga tütarlaps allub kergemini suggestioonile, unistatakse meelsasti õpetajast. Aga siin avaldub ka naiselik ürginstinkt — hoolitseda elu, eluedasiandmise ja kasvatus eest; õpetajaala ja samariitlase kutse pakuvad selleks parimaid võimalusi, kus seda instinkti jõudu rakendada. Varemalt võis tütarlaps anduda kodusele majapidamisele, aga oleviku muutunud olukorrad nõuavad ka tütarlapselt kutsetööd välispool kodu. Pealegi on kehvas kihis levinud arusaamine, et kodune majapidamine pole mingi iseseisev töö, vaid see tuleb teha muu kutsetöö kõrval. Näeme sellepärast väheseid tütarlapsi sinna siirduvat; viimasel ajal kutse- ja täienduskoolide asutamisega muutub ka vaade sellele: saadakse aru, et ka kodune majapidamine on kutse, mis vajab ettevalmistust. Kokku võttes võib öelda, et tütarlapsed meelsamini siirduvad aladele, mis nõuavad enam hinge, sisemist isikut; poisid aga valivad alad, mis nõuavad enam objektiivset, isetut suhtumist; tütarlapsed tahavad töötada inimestega, kus sageli tarvilik suur eneseloobumus ja enesesalgamine; poisid tunnevad endid paremini aladel, kus saab ennast valitsevalt maksuma panna.

*) Ch. Bühler, Das Seelenleben des Jugendlichen 4. aufl. 1927. p. 36f.

Ch. Bühler loeb puberteedi ajajärgu peatunnuseks „Ergänzungsbedürftigkeit“ ja lausub: „Wir definieren also seelische Pubertät als seelische Ergänzungsbedürftigkeit*.“ Selle ürgse tunniga on ühenduses teise poole otsimine, siemine rahutus, tume igatsus ja nendega seltsib väline rahutus, mis otsib väljendust rändamises ja matkamises. „Diese Unruhe äussert sich... motorisch als Wandertrieb,“ tähendab Goldbeck**). Siin avaldab mõju ka loodus, mis hüpnotiseerib, huvitab ja avab uusi perspektiive; alati on vaheldus, värskus, huvi on ergas ja jälgib muutusi. Matkamises aga avaneb rahutu igatsus, pääseb valla suur võimas tung looduse piiramatusse vastu; rahutus kisub lapse välja kitsast ringist, kus ta mängis, ja viib laia ilma. „Niemals aber, bevor ihn die eigentliche Reifezeit zu durchschütteln beginnt, taucht bei ihnen das Moment des Grenzenlosen ja selbst Unendlichen auf, wie es im Wandern geltend macht.“ Poiste kutsesoovides paistab rändamistung selgesti silma: merimehe kutseid valiti 1926. 14,5%, 1927. 15,1%, 1928. 10,4% poiste üldarvust, motiivideks on kõigil rändamishimu, reisihimu, et võõraid maid näha; üks poiss tahab saada cowboyks, mõned üksikud ilmarändureiks. Tõenäolikuult on valikut mõjutanud õpilaste lektüür, sest sel ajajärgul loetakse heameelega reisi- jutustusi, seiklusromaane, aga see kõik käib koos huvi suundumisega neile küsimusile: on sisemine hingeline tarve sellise lektüüri järele. Lektüür aitab elamusele konkreetsemat laadi anda ja tumedast tagapõhjast selguda. Lai, ääretu meri, kus pole piire ja takistusi, päästab valla igatsuse lõpmatusse, mis mõjub fastsineerivalt. Igatsetakse kaugele, tundmatuile maile, vastu tumedale tulevikule. Tumetus teeb matkamise salapäraseks, külgetõmbavaks, olugi et siin ei lahendu rahutus. Noor inimene on siin vaba, siin ei piira miski teda ja siin naudib ta vabadust.

*) Ch. Bühler, Das Seelenleben des Jugendlichen p. 18.

**) Goldbeck, Die Jugendliche Persönlichkeit, Monatschr. f. höhere Schulen XX, 1921. p. 283.

Noorsoo kutsesoovid ja ideaalid puutuvad peagi kokku karmi tõelusega, majanduslik olukord ja õppimisvõimaluste puudus annavad tunda, kui astutakse samme soovide tegelikuks teostamiseks. Täis idealismi ja vaimustust läheb noorus vastu tegelikule elule, täis noorus-tuld ja energiat tahab ta tegutseda. Nüüd on tähtis, et kutsesoo, mis sisaldab „geheime determinierende Kraft von ganz unschätzbaren Bedeutung*“) ka tõesti leiaks teostamist. „Die folgende Lebensentwicklung ist davon abhängig, dass der Gehalt der Jugend eine wirkliche Antizipation des Lebens war. Ist dies der Fall, so entsteht eine aufsteigende Entwicklung, andernfalls ist der Verlauf des Lebens ein tragischer**)“

Mida suurem pingeline soovi ja tõeliku teostamise vahel, seda traagilisem on lõpp ebaõnnestumisel. Võib ette arvata, et osa õpilaste soov jääb teostamata, pole antitsipeeritud elu, tuleb traagiline kokkupõrge ja pettumus, mille tagajärjeks pessimism ja eneseeitamine. Vaevaliselt ja raskelt läheb sellise tee sünteesile! Büroos töötades võib sageli näha noori, kes nii kindlasti

***) Dilthey, Ges. Schriften V p. CYIII.

*) Spranger, Psychologie des Jugendalters p 235.

ripuvat teatud kutse küljes, ei taha kuuldagi muust kutsest, isegi tundidepikkused kõnelused ja selgitused ei anna tulemusi. Siin on hädatarvilik vilunud kutsenõuniku abi, kes koos vanemate ja õpetajaga aitab sünteesile, mis valmib nii raskesti.

Literatuuri:

E. Spranger, Psychologie des Jugendalters, 3 Aufl. Quellen. u. Meyer, Lpz. 1925.

Ch. Bühler, Das Seelenleben der Jugendlichen, 4 Aufl. Fischer, Jena 1927.

E. Goldbeck, Die Jugendliche Persönlichkeit, Monatschrift f. höhere Schulen XX, 1921. p. 278—292.

E. Goldbeck, Die Entfaltung der Jugendlichen Persönlichkeit, Die Akademie III. Lehmann-Festschrift) Verl. d. Philos-Akad. Erlangen 1925.

H. Nohl, Charakteristik der Reifezeit, Die Erziehung II, 1927. p. 129—41.

H. Nohl, Erziehungsgedanken für die Erziehungstätigkeit des Einzelnen mit besonderer Berücksichtigung der Erfahrungen von Freud u. Adler. Die Erziehung II, 1927. p. 1—9.

H. Hug-Helmuth, Die Bedeutung der Familie für das Schicksal des Einzelnen, Ztschr. f. Sexualwiss. IX, 1923. p. 321—334.

Kas kool võib jääda erapooletuks karskusküsimuses.

A. Ploompuu.

Lubatagu alguses tuletada meelde väike juhtumine vallakoolist. See oli kevadel, kui läksime laiali suveks. Õpetaja puudutas ka karskusküsimust oma lõpukõnes, rõhutades, et viin ei tee kurja kellelegi, kui aga inimene ise oskab hoida ennast. Pealtkuulajaiks olid veel mõned lastevanemad, — muude seas ka minu isa. Kui kõne lõppenud, aeti juttu oma keskel. Kuulsin, et sõnavahetus oli elav. Pärast koju minnes isa ütles: „Olgu mis on, — aga ei või anda tuletikku lapse kätte, ei poisikesele püssi ega nõrgale mehele viina. Kõik võivad teha kahju iseenele ja teistele.

Aga ära sina hakka jooma, kui meheks saad!“

Ei ma mõistnud siis palju. Aga mõtlesin, et kui viin on nii kardetav, miks teda siis valmistatakse? Ometi kuulasin — ja olen ikka kuulanud — isa sõna. Kahjuks on ta mulla all! Ma mõistaksin kõnelda nüüd vastu, haru-taksin isa mõtet veel edasi tema kuuldud, — et nõnda küll. Aga kui laps nägi, kus tuletikud — tahab neid ja nutab; kui poisike teab, kus püss — ja ronib võtma; kui nõrgal mehel on viina magu suus, ihkab seda — ja joob kõiksuguseid hapatusi, rikub ja raiskab

toiduaineid, et valmitada endale himurahuldust: siis võivad jälle kõik kolm teha kahju iseenesele ja teistele. Sellepärast oleks hea, kui laps ei teaks tuletikkudest midagi, kui poisikesel poleks aimu püssist, ega nõrgal mehel viinast. Rahu oleks majas; kahju ei sünniks kellelegi. Või veel parem, kui kõik kolm suudaksid tarvitada mõistuse kriitikat: kui laps teab küll tuletikkudest, aga ei ihalda neid mänguks; poisikesel on aim püssist, aga ei võta seda kardetavat riista endale ajaviiteks; nõrgal mehel on arusaamine viinast, aga ta hoiab enese eemale sellest kindla tahtega. Jällegi oleks rahu majas — ja kahju ei sünniks kellelegi. Nõnda hakates kinni sellest lapsepõlve mälestusest täisealisena, olen kujutelnud nüüdki võitlust viinatarvitamise vastu. Et võidelda on väga tarvis, seda näeme iga päev. Oleks püsti hullus vaadata pealt rahuga, kui meie elu ja olemist õõnistatakse meie oma silma all; meie ei või lasta minna oma meeli nii rikki, et hakkame tundma lõbu enese hävitamisest.

On tehtud vahet otsese ja kaudse karskustöö vahel; on harutatud, kumb neist parem. Aga üks ole mõlemal ühine eesmärk; mõlemad on hädatarvilised omal paigal. Eks ütle töö ise, objekt, ümbrus ja olud, kumb neist igal ajal ja juhul kohasem, seda käsitatagu, — kui võimalik, siis mõlemaid koos. Muidugi on kasulik otsene keeld seal, kus nõrgad karakterid ise ei suuda valitseda endid. Parema siis kõrvaldada see, mis teeb kurja neile. See oleks saavutatav muidugi niisuguses riigis ja olukorras, kus kõik kodanikud austavad seadust — heituvad selle alla. Aga mis teha seal, kus inimestel puudub seadusest lugupidamine, kus leidub möödahiilijaid, kes püüavad teha äri oma ligimese nõrkusega? Siis on parem pöörduda otsese töö kõrval veel kaudse töö poole. Kaudse karskustöö mõju võiks olla juhitud isikute tahtele. Võiksimme seada eesmärgiks: *meie mõjume viinatarvitajate tahtesse nõnda, et need ei igatsegi viina*, s. o. meie istutame neisse teised vaated, tee me nad ka niisuguste inimeste tahteks, kes elavad ja tegutsevad praegu ilma viinata. On ju küllalt sääraseid; ja nad on täiesti õnnelikud ja rahul en-

diga. Miks ei saaks siis teisedki olla nii? Kuid võimatu on võõrutada täisealiselt inimeselt tema harjumusi, kui inimene ise ei avalda seks vastutulekut. Seda ei suuda praegune karskustöö. See ei tasuks ka vaeva ega aega. Sellepärast on põhjus asuda samale tööle teisest küljest. Võiks seada veel eesmärgiks: *meie püüame mõjuda inimeste tahte arenemisse nõnda, et nad ei harjaks tahtma viina*, s. o. meie hoiame eemal võrsuvatest noortest kõik joomakombed ja joomisele ahvatlemised niikaua, kuni nemad ise kindlakskasvanud mõistusega otsustavad, et nõnda oli ja ongi parem. Meie julgeme seda; sest on ju kõik inimesed sündides karsked — ja võiksid jääda selleks surmani. Meie usume, et inimene ei igatse viina enne, kui ta pole harjunud — või kui teda pole harjutatud — igatsema. See seisukoht näib olevat karskustööks enam loomulikum ja soodsam, — ta on vaba arenemistee. Aeg ja vaev tasuvad enese sedamaid. Töö vili ise kannab jälle vilja.

On ju tõsi, et iga indiviid tunneb enmast õnnelikuna ja rahul siis, kui tema saab olla ja elada nõnda, kuidas tema tahab ja kuidas tema on harjunud, s. o. missugused kalduvused ja kombad on kasvanud ja kasvatatud tema karakteri külge. Kui inimese tahtmused ja harjumused said valmida headeks, ja tema tegutseb nende järgi, siis on tulemuseks edu; aga kui need said mõnesugustel mõjudel halvakalduvuselisteks, ja inimene toimib nende järgi, siis on tulemuseks muidugi kadu, — kui ka mitte alati kohe sealsamas, siis kaudsel teel ometi. Sellepärast õnn meile, kui oleme harjunud juba algusest tegutsema heade tahtmuste mõjul; aga õnnetus, kui harjusime — ja kui meid harjutati — selleni, kus tahe on vastu-oksa vahekorras väärtusliku eluga, mille tagajärjel peame olema sagedasti eneste tühitujude vintsutusel omade vitsade peksetavad.

Aga ka teiste vitsad peksavad meid alatasa, kui oleme seotud ühiseluliselt nende saatusega. Teiste mõjul ja eeskujul saime nende sarnaseiks — ja kanname kaasas nende vaevad. Oma tahe (võib olla hea) nõrgenes, kas osalt või hoopis, ja asemele tuli võõras —

eeskujult laenatud või külge kasvatatud tahe. Meie toimime siis selle järgi. „Ülemus“ ulatas klaasi, — hea-mees kutsus kaasa; ta oli nii lahke. Kuidas sa hakkad seletama oma arvamusi, purustad hea vahekorra ja lükkad tagasi? Inimene ei või olla ju viisakusetu, — liiategi veel siis, kui sellest on olnud nii palju... Kes nõrgem, heitus, alla — ja jäigi alla. Ei ole ju kõik kangelased, et võtavad abiks mõistliku enesearevus-kriitika ja parandavad pärast iseiseisvana aja löödud haavad.

Näib nii, et igapäevased inimtüübid ja lapsed ei arvustagi palju eeskujut. Nad matkivad, püüavad olla ka selle sarnased, kes suurem ja vägevam, kes suutis äratada nende lugupidamise. Ilma eeskujuta, oma tundeid mööda loodussunni järgi toimides, oleksid nad vahel valinud maitsevama — nende arust ilusama. Siin aga näib eeskujut mõju olevat tugevam omist tundeist. Kui eeskujut toimib hullusti, valides kibeda viina ja mõruda tubaka, siis on ka järeleaimaja kinni selle küljes. Ta läheb kaasa pimedast peast. Ei hoolita enam oma tundeist, kui need ka tõrguvad, vaid toimitakse nii, nagu tugevam ees. Eeskujut tahe lämmatas seega järeleaimaja tahte. Samuti võib panna tähele, et suurema hulga tahte hävitab vähema hulga tahte, kui vähemal puudub eriline iseteadvus, kui vähemal on arvustusvõimetus — või kui ta ei viitsi arvustada. Kellel puudub oma algatus, selle tahte põhiosaks muutuvad ümbrusest saadud muljed.

Nõnda on ülitähtis, milline on see tugevam, kes sai eeskujut nõrgemale; kellest koosneb see enamus, kellele peab alluma vähemal. Asja juurde minnes: kelle eeskujut ja missuguses ümbruses sai kasvada iga isiku tahte noorelt, et ta täisealisena valiks alati mugavama, ilusama. Kas ta pärast elus otsustab ise, mis kõlvulik, või heitub pimedast peast, ilma arvustamata iga võõra eeskujut mõju alla? Missugusteks võisid valmida tema harjumused, millede kaasjuhtimisel tuleb tegutseda teiste seas? Sellepärast ongi üks kaudse karskustöö eesmärkidest: püüda sinna poole, et iga isiku tahte kiinduks iseseisvalt hea ja kasuliku

külge, — et kõik võtaksid karskuse, pidades enesestmõistetavaks, et see on parem, — et keegi ei tahakski siduda ennast sellega, mis teda mürgitab. Just tahe olla karske, mittehoolimine sellest, mis mõningaid nii köidab ja meelitab, see ongi põhi, kuhu karskustöö toetub, ja kuhu tema peab jõudma, — siis, kui tuleb enam teisiti tundjaid inimesi, kui kasvavad ja võrsuvad need, kes pole harjunud turgutama ennast viina ja tubakaga, kes tahavad olla karsked, jäädes selleks maast-madalast.

Siit saab üldine kokkuvõte kõigest, mis kõneldud, — aga ühtlasi ka soov ja palve — isegi nõudmine igale täiskasvanud inimesele ja lastevanemale: muretsege, et noortel oleksid head eeskujud! Ja kui teil enestel tuleb olla eeskujut, siis olge ka head! Teadke, et niisuguseks saab tulev põlv. Hoolitse tagu, et noored oleksid kokkupuutumises üksi sellega, mis ilus ja tubli, — et noortel oleks võimalus kasvada niisugustena, kellenal on kasulik ja hea olla, ja kellenal nemad lapsest peale teadmata tahavad olla. Ei olegi paremaid inimesi ilma kui meie rikkumata, elupahedega harjumata noored. Laskem nad jääda selleks! Kõik, mis nende küljes elujõuline ja hea, edenegu edasi; aga hoitagu, et sinna juurde ei tooda midagi paha ja kõlbmatut vanade poolt. Selle kõrval peetagu silmas, et noortel jätkuks nende huvikohast tööd ja talitust, et noored tunneksid endil mõnusa ilma selleta, mis tänini nõrgestanud vanu, ega andukski vanade tühitempudele. Jäetagu ka noortele enestele vabadus olla eemal sellest, mis ei kõlba neile. Vanadel pole ka mingisugust õigust harjutada noorte külge enam seda, mis teeb noored pahemaks, kui ei ole anda lisaks midagi, mis teeks nad paremaks. Noorte süüd on vanade süüd. Ei mõista ega tea ju noored ikka hoida endid harjumise eest; küll aga mõistavad ja teavad vanad hoida endid noori harjutamast. Kuid nüüdsed vanad näitavad, nagu oleks neil siin mõni päritud seadus: nad ahvatlevad noori oma eeskujut — või sunnivad sõnadega — jooma, suitsetama jne. Esimene suutäis viina ei maitse harjumata; esimest korda imedes tubakasuitsu, hakkas see pähe. Aga kui vanad ässi-

tasid, või lihtsalt oma eeskujuga näitased, siis kandis nooruk kõik vaevad ja kurnatused, et saada ka teiste sarnaseks — kuid pahemaks... Nõnda jääb vanade süüks, kui elujõulistest noortest said elule kõlbmatud nigerad inimesed. Sellepärast olgu iga karskuse ja edu sõbra püüe: kõnelda ja kirjutada sellest kisendavast ülekohtust, mis teevad vanad noortele paha eeskuju ja harjutamise suhtes. Aga ka selle päritud ki-

duruse suhtes, mis joodik vanem annab kaasa oma lapsele juba teda sünnitades. Kool peab näitama vanadele, kus tõde; kool peab ka avama noorte silmad, et nad oskaksid hoida endid ise. Esialgselt aga võiksid vanad küll ohverdada oma „naudingust“ selle võrra, et ei prassiks ega jookks nii räuskavalt noorte silma all. Peetakse ju vanu targemaiks...

(Järgneb)

Kooli ja õpetajaskonna päevaküsimusi

Õpetajate palgaseaduse uus eelnõu.

Nagu „Kasvatuse“ lugejatele juba teada, esitas hamin 26. sept. Vab. Valitsusele uue õpetajate palgaseaduse eelnõu, mis küll põhimõttelt ja üldjoontes ei erine kuigi palju praegu maksvast seadusest, kuid mis sisaldas siiski paar väiksemat soodustust kekkoolide õpetajaile. Kõige pealt oli senise seaduse § 4. tabel 3. I järgu c liigi õpetajate palka ühe astme võrra tõstetud ja *nädalatundide norm keskkoolides liikuvaks tehtud 22—25 tunni piirides*. Muis osades oli ette võetud mõningaid ümbersõnastamisi, kuna sisult oli ta vähe muudetud.

Mis selle eelnõuga Vab. Valitsuses sündis, ei ole laiematele hulkadele ega ka „Kasvatuse“ toimetusele teatavaks saanud. Kuid nähtavasti ei ole eelnõu Vab. Valitsusele meeldinud, sest oktoobri keskel valmis haridusministeeriumis juba uus eelnõu, õieti küll sama eelnõu kuid uues järjekorralises redaktsioonis, mis läheb 26. sept. esitatud redaktsioonist selle poolest lahku, et seal on kustutatud ülealnimetatud väike palgakõrgendus kutseta keskkooli õpetajaile ning nädalatundide norm keskkoolis tehtud liikuvaks 23—26 tunni piirides. Viimane asjaolu tähendab tegelikult elus nädalatunninormi suurendamist *ühe tunni võrra*.

Kokkuvõttes ei tööta palgaseaduse kõneall olev järjekorraline redaktsioon õpetajaile ja meie koolile mingeid paremusi, küll aga halvendab asja, sest tema harutamine teeb kooli ja õpetajaskonna mõneks ajaks parteidevahelise võitluse tallermaaks.

Et „Kasvatuse“ lugejad saaksid eelnõuga tutvuda ja teda praegu maksva seadusega võrrelda, toome alamal selle eelnõu. (Tehnikumi kohta käivad §§ on välja jäetud, kuna need „Kasvatuse“ lugejate laiemaid hulki vähem huvitavad).

Avalikkude õppeasutiste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seaduse eelnõu.

§ 1. Avalikkude õppeasutiste ja õigustega erakoolide õppejõud saavad palka Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse (R. T. nr. 27 — 1927) § 2 näidatud määraliste riigiteenijate kuupalkade järgmiste astmete järgi:

IV aste 280 kr. (§ 41)	XIII aste 130 kr.
V „ 260 „	XIV „ 120 „
VI „ 240 „	XV „ 110 „
VII „ 220 „	XVI „ 100 „
VIII „ 200 „	XVII „ 90 „
IX „ 185 „	XVIII „ 80 „
X „ 170 „	XIX „ 75 „
XI „ 155 „	XX „ 70 „
XII „ 140 „	

§ 2. Algkoolide-õpetajad saavad palka järgnevas tabelis näidatud normide järgi.

Õppetöö praktika	Kõrgema hariduse ja õpetajakutsega õpetajad		Õpetajakutsega või kõrgema või keskkooli või sellele vastava haridusega kutseta õpetajad		Õpetajad, kes I või II järku ei kuulu	
	I järk		II järk		III järk	
	Aasta	Palk kuus krooni	Aasta	Palk kuus krooni	Aasta	Palk kuus krooni
12 a. praktika	X	170	XIII	130	XVI	100
9 a. "	XI	155	XIV	120	XVII	90
6 a. "	XII	140	XV	110	XVIII	80
3 a. "	XIII	130	XVI	100	XIX	75
Vähem kui 3 a. praktika	XIV	120	XVII	90	XX	70

§ 3. Algkoolis, kus 6 või enam klassi-komplekti, on juhatajal palk kahe astme võrra, juhatajal algkoolis, kus alla kuue klassi-komplekti, ja juhataja abil algkoolis on palk ühe astme võrra kõrgem vastava õpetaja palgast.

§ 4. Õpetajail Harku koloniis ja hoolekande, defektsete laste ning täienduskoolides on palk ühe astme võrra kõrgem algkooli-õpetajate palgast. Nende koolide juhatajate ning

ühendatud alg- ja täienduskooli juhataja palk on ühe astme võrra kõrgem juhataja palgast algkoolis, kus 6 või enam klassi-komplekti (§ 3).

§ 5. Õpetajad, kes töötavad avalikkudes õppeasutistes või õigustega erakoolides, mis kõrgemad kuueklassilisest algkoolist, välja arvatud täienduskoolid (§ 4), saavad palka järgnevas tabelis näidatud normide järgi.

Õppetöö praktika.	Kõrgema haridusega õpetajad, kes vastavad õppeasutise seaduses õpetajate kohta maksvatele normaalnõuetele.		Kõrgema haridusega õpetajad, kes normaalnõuetele ei vasta.		Õpetajad, kes I või II järku ei kuulu.	
	I järk.		II järk.		III järk.	
	Aste.	Palk kuus krooni.	Aste.	Palk kuus krooni.	Aste.	Palk kuus krooni.
12 a. praktika	VIII	200	IX	185	XI	155
9 a. "	IX	185	X	170	XII	140
6 a. "	X	170	XI	155	XIII	130
3 a. "	XI	155	XII	140	XIV	120
Vähem kui 3 a. praktika	XII	140	XIII	130	XV	110

§ 6. Juhatajal § 5. nimetatud õppeasutistes on palk kõrgem vastava õpetaja palgast samas õppeasutises kolme astme võrra, kui ta õpetajana kuulub I järku, ja kahe astme võrra, kui ta õpetajana kuulub II või III

järku, juhataja abil on palk ühe astme võrra madalam juhataja palgast; kaubalaeva mehaanikute kooli juhataja palk on võrdne keskkooli juhataja abi palgaga.

§ 7. Õpetajate seminaride ja Tallinna

pedagoogiumi õppejõud saavad seminari algkoolis või pedagoogiumi juures asuvas täienduskoolis antavate tundide eest sama tasu kui seminaris või pedagoogiumis.

§ 8. Juhtudel, kus mõne aine õpetamine koondub lühemale ajale, kui õppeaeg koolis, võib haridusministeerium õppejõududele tasuta ka tegelikult antud tundide arvu järgi, kusjuures tunnitasu arvutusel võetakse aluseks §§ 2. ja 5. tabelid ning § 4. ja aastas loetakse 30 nädalat.

§ 9. Klassikomplekti all käesolevas seaduses mõistetakse õpilaste kogu, keda õpetaja õpetab ühes ruumis ühel ajal ja kes sellena kinnitatud asutise poolt, kellele kuulub õppeasutise registreerimine.

§ 10. Kõrgema haridusega õpetajaiks käesolevas seaduses loetakse isikuid, kes lõpetanud peale keskkooli kodu- või välismaa ülikooli või teise kõrgema õppeasutise, mille kursus kestab vähemalt kolm aastat. Käesolevas seaduses tähendamata õppejõudude liigitamine kuulub haridusministeeriumile.

§ 11. Kõigile Petserimaal, Petseris, Narva-Jõetagustes valdades ja Vasknarva vallas asuvas avalikes koolis eesti keeles töötavale õppejõududele makstakse riigi poolt palgalisa 10% üldisest palganormist.

§ 12. Üksikutele õppejõududele seaduslikul alusel määratud kõrgendused ja nende liigitused palga suhtes jäävad jõusse. Kui mõne õppejõu palk või riigi poolt maksetav palgaosa (§ 27. ja 29) käesoleva seaduse järgi väheneb, võrreldes selle palgaga või riigi poolt maksetava palga osaga, mis ta sai § 45 nimetatud seaduste järgi tundide eest, mis ei ületa tundide normaalarvu, siis makstakse talle palk või riigi poolt makstav palgaosa tundide eest, mis ei ületa tundide normaalarvu, endises suuruses, kui ta jääb samale kohale. Lisatunnid tasutakse käesoleva seaduse normide järgi.

§ 13. Algkoolides on määraliste õppejõudude arv võrdne kooli klassikomplektide arvuga. Need õppejõud jagavad omavahel ära kogu kasvatustöö ja kõik õppetunnid välja arvatud usuõpetuse tunnid ja linna-alkoolides ka võõrkeele tunnid, millised määralsed õppejõud või õpetajad-tunniandjad annavad lisatundidena.

Kui see koolile kohasem, võib pedagoogika-nõukogu usuõpetuse ja võõrkeele tunnid anda määralsile õpetajaile, jättes teistest ainetest võrdne arv tunde õpetajaile-tunniandjaile.

Alevites, kus alevivolikogu otsusega õppeaja kestus algkoolis ühtlustatud linna-alkoolide omaga, jagatakse tunnid õppejõudude vahel nagu linnades.

§ 14. Harku koloniis, hoolekande koolis, kurtummade ja teistes defektsete laste koolides määrab õppejõudude arvu haridusministeerium, silmas pidades õppe- ning kasvatustöö iseloomu ja muid õppeasutise iseärasusi.

§ 15. Õppeasutistes, mis kõrgemad kuueklassilisest algkoolist, peale § 16. näidatud erandite, on õpetajate nädalatundide normaal- arv 23 kuni 26. Normaalarvu piirides jagavad tunnid koolide pedagoogika-nõukogud, silmas pidades õppeainete iseloomu ning õppejõu muid kohustusi koolis õppe- ning kasvatustöö alal.

§ 16. Õpetajateseminari ning seminari algkooli, Tallinna pedagoogiumi ning pedagoogiumi juures asuva täienduskooli, riigi kunsttööstuskooli ja kaubalaeva mehaanikute kooli eriainete ja merekoolide mereasjanduse eriainete õpetaja nädalatundide normaalarv on 20. Samuti on nädalatundide normaalarv 20 sõjalise õppuse ja kutsekoolide ning kutseladiliste kesk- ja täienduskoolide eriainete õpetajail, kui nende õppetegevus on seotud õpilaste suvepraktikaga. Õppeaine eriaineks määramine ja ta sidumine õpilaste suvepraktikaga kuulub haridusministeeriumile.

§ 17. Koolijuhataja nädalatundide normaalarv on iga klassikomplekti kohta 2-he tunni võrra vähem oma kooli õpetaja nädalatundide normaalarvust, kuid mitte vähem kui $\frac{1}{3}$ sellest arvust, kusjuures tunni murdosa ei loeta. Koolijuhataja nädalatundide normaalarvu määramisel on aluseks § 15. nimetatud õppeasutistes 25, õpetajateseminaris, seminari algkoolis, kaubalaeva mehaanikute koolis, riigi kunsttööstuse- ja merekoolis 20 nädalatundi ning algkoolis õpetaja nädalatundide normaalarv (§ 13).

§ 18. Koolijuhataja abi nädalatundide normaalarv on iga klassikomplekti kohta 2-he tunni võrra vähem oma kooli õpetaja nädalatundide normaalarvust, kuid algkoolides mitte vähem kui pool sellest arvust ja teistes õppeasutistes mitte vähem kui 12 tundi nädalas.

§ 19. Õppejõud, kelle juhatusele antakse õppetöökodad, õppemajapidamised ning õpettevävõtted, samuti õppejõud, kelle ülesandeks on õpetamine ning töötamine õppetöökodades eritingimustel (nagu meister-instruktorid) võetakse ametisse kooli ülevalpidaja poolt lepingu alusel, silmas pidades töötundide arvu ja

kokku vastavates riigiasutistes ja -ettevõtets. Lepingu kinnitab haridusministeerium.

Erijuhtudel võib haridusministeeriumi loal ametisse võtta lepingu alusel ka kutseliste eriainete õpetajaid kutsekoolides ja eriainelistes kesk- ning täienduskoolides, silmas pidades vastava õpetaja kohta töönorme ning palgapiiri. Lepingu kinnitab haridusministeerium.

§ 20. Uuestiasutatud koolides võib kahel esimesel õppeaastal haridusministeeriumi loa-ga õppejõudude nädalatundide normaalarv väheneda kuni poole normini, kui normaalarvule vastavat arvu tunde ei leidu, kusjuures õppejõud on kohustatud tasuta osa võtma kooli asutamisega ühenduses olevaist töist (raamatukogude ja kabinetide korraldamine, õppevahendite soetamine jne.). Samuti võib nädalatundide normaalarv väheneda poole normini suletavais õppeasutisises kahel viimasel õppeaastal, kui ei leidu normaalarvule vastavat arvu tunde.

§ 21. Õppejõududel, kes töötavad mitmes õppeasutises, liidetakse tunnid, kusjuures tund algkoolis loetakse $\frac{1}{25}$, § 15. nimetatud õppeasutistes $\frac{1}{25}$ ja § 16. tähendatud õppejõududel $\frac{1}{20}$ õpetaja nädalatundide normaalarvust. Kui õppejõu liidetakse tunnid moodustavad vähemalt terve komplekti, loetakse õppejõud määraliseks õpetajaks selles õppeasutises, kus tal on kõige rohkem tunde.

§ 22. Tundide eest, mis alla õpetaja nädalatundide normaalarvu, kui ka lisatundide eest õpetajad saavad tasu algkoolides $\frac{1}{25}$, § 15. nimetatud õppeasutistes $\frac{1}{25}$ ja § 16. tähendatud õpetajad $\frac{1}{20}$ õpetaja palgast. Koolijuhataja ning tema abi saavad lisatundide eest tasu vastavatele õpetajatele määratud normide järgi.

§ 23. Üle §§ 13.—19. tähendatud tundide normaalarvu, kuid mitte üle 25% õpetaja tunninormist, võib õppejõud tarbekorral anda lisatunde maa- või linnakoolivalitsuse või vähemusrahvuse kultuurvalitsuse (riigikoolides haridusministeeriumi) loa-ga. Üle 25% tundide normaalarvust, kuid mitte üle 50% võib lisatunde anda ainult tungiva tarbe korral haridusministeeriumi loa-ga.

Riigi- ja omavalitsusteenijad võivad anda tunde avalikkudes õppeasutistes ja õigustega erakoolides ametisemäärava ülemuse loa-ga välispool ametiasutistes määratud tööaega käesolevas paragrahvis näidatud ulatuses ja korras, kusjuures nende tunnid tasutakse § 22. alusel.

§ 24. Peale õppetundide õppejõud on kohustatud tegema maksuta tarvilised õppe- ja kasvatustegevusega ühenduses olevad tööd, nagu: klassijuhatamine, korrapidamine koolis, õpilaste järelevalve, klassiraamatukogu hoidmine ja raamatute väljaandmine, kirjallikud tööd, füüsikaliste ja keemiliste katsete ettevalmistamine, õppesisseseadete ja -vahendite hoidmine. Internaadiga ühenduses oleva töö eest saavad õppejõud eritasu kooli ülevalpidajalt, viimase poolt iga internaadiga kooli jaoks määratud normi järgi. Eritasu võib maksta kooliülevalpidaja ka pedagoogika-nõukogu sekretärile ning kooli raamatukogu ja õppekabinettide hoidjaile.

§ 25. Asetäitetundide eest makstakse õppejõududele iga antud tunni eest $\frac{1}{100}$ tema kui õpetaja kuu palgast nädalatundide normaalarvu juures, aga ainult siis, kui asetäitetunnid on antud koolijuhataja korraldusel ja kui asendatava õppejõu puudumine koolist on tunnustatud põhjendatuks maa- või linnakoolivalitsuse või vähemusrahvuse kultuurvalitsuse, riigikoolides haridusministeeriumi poolt, vastasel korral tasub asetäitetunnid koolist põhjendamatult puudunud õppejõud.

§ 26. Õppejõu õppetöö praktika-aastate arvestamisel loetakse aasta aastaks, mil õppejõud töötanud õppeasutises, lasteaias või koolinõunikuna või koolide peainspektorina. Eriainete ning oskuste õpetajal võidakse arvestada haridusministeeriumi otsusel ka ta tegevusaeg vastaval erialal. Sõjalise õppuse õpetaja praktika-aastate arvestamisel loetakse ka ta tegev teenistusaeg kaitseväes ohvitserina. Õppetöö praktika-aastatena võetakse ka aeg, mil õppejõud küll faktiliselt ei olnud õppeasutises, kuid loetakse juriidiliselt ametisolevaks (kaitsevæeteenistuses viibimine, puhkeajad, haigus jne.).

§ 27. Avalikkude alg- ja täienduskoolide õppejõudude palgast maksab riik maa- ja linnaomavalitsuste poolt ülevalpeetavates koolides 80% ja valdade ning alevite poolt ülevalpeetavates koolides 90% ja muu osa koolide ülevalpidajad. Tagavaraõpetajate palgast maksab riik linnades 80% ja maal 90% ning linnaomavalitsused 20% ja maaomavalitsused 10%.

§ 28. Lisatunnid tasub valdade ja alevite poolt ülevalpeetavates alg- ja täienduskoolides riik, maa- ja omavalitsuste poolt ülevalpeetavates koolides maksab riik sellest tasust 80% ja koolide ülevalpidajad 20%.

§ 29. Avalikkude kesk- ning kutsekoolide ja õigustega era kesk- ja kutsekoolide õpeta-

jate palk ja lisatundide tasu on tervelt riigi kanda. Nende koolide juhatajate ja juhatajate abide palgast maksab riik 80% ja kooli-ülevalpidaja 20%.

§ 30. Asetäitetunnid (§ 25) tasub valdade ja alevite poolt ülevalpeetavates algkoolides maaomavalitsus, teistes algkoolides koolide ülevalpidajad, muis õppeasutis is riik.

§ 31. Avalikkude koolide juhatajaile, nende abidele ja valdade ning alevite poolt ülevalpeetavate algkoolide õpetajaile on kooli ülevalpidaja kohustatud andma vastava korteri ühes kütte ja valgustusega, kuna teistele õppejõududele antakse korter ühes kütte ja valgustusega, kui korter kooli juures olemas. Korteri eest (ühes kütte ja valgustusega) maksab korterisaaja üüri kooliülevalpidajale maa- või linnavalitsuse (riigikoolides haridusministeeriumi) poolt määratud normi järgi, kusjuures korterisaaja poolt makstav üür ei tohi ületada 10% õppejõu palgast normaal-arvu tundide eest. Riigi hoolekandekoolis ja Harku koloniis antakse õppejõududele korter (ühes kütte ja valgustusega) tasuta.

§ 32. Õppejõududele, kelle tundide arv alla 50% normaalarvust, ei ole koolide ülevalpidajad kohustatud andma korterit natuuras.

§ 33. Kui ühe perekonna liikmed töötavad õppejõududena samas koolis ja ühele neist § 31. alusel kooli ülevalpidaja annab korteri natuuras, ei ole kooli ülevalpidaja kohustatud andma teistele sama perekonna liikmeile erikorterit ega maksuma valdade ja alevite poolt ülevalpeetavais koolides 10% palgast.

Ühe perekonna liikmeil ei või olla ühes ja samas koolis lisatunde; erandi võib lubada § 23. korras ja piirides ainult tungiva tarbe korral, kui seda nõuavad kooli huvid. Ühe perekonna liikmeiks loetakse käesolevas paragrahvis tähendatud juhtudel mees ja naine, vanemad ja lapsed, kui viimased elavad koos vanematega ja neil on ühine majapidamine.

§ 34. Peale palga makstakse õppejõudu-
dele, kellel on vähemalt 50% käesolevas seaduses määratud tundide normaalarvust nädalas, perekonnaabiraha riigiteenijate kohta käivate määruste ja normide järgi, maa- ja linnaomavalitsuste poolt ülevalpeetavais avalikkudes algkoolides kooli ülevalpidaja poolt, teistes avalikkudes koolides ning õigustega era-

koolides (§ 29.) — riigi poolt. Asetäitetun-
dide eest saadavat tasu ei arvestata perekon-
naabiraha saamise õiguse määramisel, kuid
lisatundide tasu arvestatakse.

§ 35. Palk ja perekonnaabiraha maks-
takse hiljemalt iga kuu viimaseks päevaks riik-
koolides kooli krediidi käsutaja, muudes ava-
likkudes koolides ning õigustega erakoolides
kooli ülevalpidaja kaudu. Palga saatmise
kulused kooli asupaika ei arvata maha õppe-
jõu palgast.

§ 36. Avalikkudes õppeasutistes ja õi-
gustega erakoolides (§ 29) saavad õppejõud,
kellel tähendatud koolides on vähemalt 50%
tundide normaalarvust, samuti ka nende pe-
rekonnaliikmed ühistel alustel riigiteenijatega
arstiabi ning rahalist toetust haiguste korral
ja ühekordset abiraha sünnitamise ning surma
puhul — valdade ja alevite poolt ülevalpeeta-
vates koolides — maaomavalitsuselt ja kõigis
teistes koolides — koolide ülevalpidajalt.
Haige õppejõu palga maksavad riik ja oma-
valitsus §§ 27. ja 29. määratud vahekorras.
Rahalise toetuse määramisel sünnitamise ja
surma puhul ei arvetata lisa ja asetäitetun-
dide eest saadud tasu.

§ 37. Avalikkude koolide õppejõud saa-
vad kooli ülevalpidaja poolt lubatud ameti-
sõitudel kooli ülevalpidajalt sõidu- ja päeva-
raha ühistel alustel riigiteenijatega. Taga-
varaõpetajad saavad maaomavalitsustelt sõi-
duraha ja sõidulolevate päevade eest päeva-
raha ühistel alustel maaomavalitsuse teenija-
tega.

§§ 38—44 käsitavad Tallinna tehnikumi
õppejõudude tasu norme.

§ 45. Käesolev seadus hakkab maksuma
1. augustist 1929. a. Sest ajast kaotavad
maksvuse Avalikkude õppeasutiste ja õigus-
tega erakoolide õppejõudude tasude seadus
(R. T. nr. 22 — 1928. a.) ja Avalikkude õppe-
asutiste ja õigustega erakoolide õppejõudude
tasude seaduse muutmise seadus (R. T. nr.
31 — 1928).

Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate
palkade seaduse (R. T. nr. 27 — 1927) osali-
seks muutmiseks makstakse töö-hoolekandemi-
nisteeriumi tervishoiu ja hoolekandevalitsuse
hoolekandeaustiste all ettenähtud lastekodude
juhatajaile ja juhataja abile Narva lastekodu-
s palka käesoleva seaduse järgi.

Kolmandast soome-ugri kultuurkongressist Budapestis 10.—13. juunil 1928.

A. Veiderman.

Kolmas soome-ugri kultuurkongress kujunes laiemaks ja suurejooneliseks kui eelmised (1921. a. Helingis, 1924. a. Tallinnas). Kuna esimene ja teine kongress olid pühendatud hariduslikele küsimustele, haaras kolmas kongress kõik kultuurialad; siin esinesid koolitegelased, teadlased, majandusmehed, politikategelased, kunstnikud kõigi kultuuriküsimuste üle. Kuid siiski olid õpetajad enamuses. Eestist oli sõitnud ligi kolm ja poolsada isikut, neist olid 50% õpetajad, ka teistest seisis suur osa koolile väga lähedal (ülikooli õppejõud, koolinõunikud jne). Soomest oli tulnud pooletuhanda ümber, ka siin oli enamus õpetajail.

Palju on kirjutatud meie lõunahõimu vastutulelikkusest ja külalissõprusest, eriti oma hõimude suhtes, kuid see soojus jääb ikkagi tundmatuks, kui ise seda ei tunne, seda läbi ei ela. See soojus, hool ja lahkus, millega ungarlased kohtlesid meid, jättis jäädavad mälestused igatühe hinge, kes põhjast suure lõunahõimu juurde külla sõitis. Kes varemalt külmalt suhtus hõimuküsimustele, muutus pärast kongressi tuliseks Ungari sõbraks.

6. juuni õhtul algas sõit Tallinna jaamast lõuna poole. Ühes eestlastega sõitsid ka soomlased. Määratu pikk rong koosnev 16 vagunist (kui mitte rohkem?), oli antud hõimupere kasutada. Eesti raudteevalitsus oli omalt poolt kõik teinud, et sõidutingimusi lahendamaks muuta. Oli antud pikad Pulmanni vagunid, kus oli võimalus igaühel magada. Kuigi soomlased asusid omaette vaguneis, sobis peagi tutvus, ja käidi üksteist külastamas. Halvem lugu oli Poola piiril, Poola raudteevalitsus oli andnud vaguneid vähem kui tarvis. Veel seisis ees kaks ööd sõitu, igaüks kartis, et jääb istekohata ja püüdis kiiremalts kohta saada. Tekkisid sõnelemised ja kokkupõrked, mis selget eesti-soome sõprustaevast tumestasid. Kindla nõudmise peale saime viimaks Vilnos ühe vaguni juurde.

Juba Varssavi oli Ungarist esindaja vastu sõitnud, et anda meile tarvilikke teateid Ungari kohta.

Üllatava soojusega võeti meid vastu Ungari piiril, väikeses Szobi linnakeses. Kuna meil Eestis oli külm ja sadas vihma, paistis seal soe Ungari päike sinisest taevast. Szobi oli vastu sõitnud Ungari toimkond krahv Telekiga eesotsas, siia oli rutanud Ungari üliõpilaskoor Budapestist. Vaksal oli ehitatud lippudega, lilledega, vaipadega. Peaaegu kogu linna rahvas oli koos, valitsuse ja linna esindajad, skoudid, sõjavägi, õppiv noorsugu... Muusika, tervitused ja laulud mõlemalt poolt.

Sõidetakse edasi. Igal pool jaamades on rahvast kogunenud lippudega, muusikaga, kõlavad „eljen“-hüüded.

Budapesti jaamas on rahvast murdu, vastu on tulnud valitsuse esindajad, linnavalitsuse liikmed, piiskopid, üliõpilased, skoudid ja õpilased seisavad spaleeridena, sõjavägi rivis... Ka Ungari saadik Eestis Dr Jungerth ootab oma põhjasõpru. Igal pool lehvivad ungari, soome ja eesti lipud. Järgnevad tervitused ungari toimkonna, valitsuse ja Budapesti linna poolt, neile järgnevad tervitused eestlaste ja soomlaste poolt. Eesti poolt tervitab nende ridade kirjutaja. Mängitakse ungari, eesti ja soome hümnid. Rahvamurrust läbi liiguvad põhjast tulnud võõrad vaksali esisele, kus umbes 200 autot neid ootavad. Autod on rühmadesse koondatud selle järgi, kuhu keegi meist korterisse läheb. Eljen-hüüded ei taha lõppeda.

Ungari toimkonnal oli palju tööd, et hoolitseda umbes tuhande külalise eest ja neile peavarju muretseda. Peab tunnistama, et kõik oli tehtud. Toimkonna liikmetele, referentidele ja teistele tegelastele oli muretsatud korter paremates võõrastemajades, siin oli neil ülalpidamine kongressi kestusel ungari toimkonna kulul. Ka need, kes asusid ühiskorterites, kiitsid lahkust ja hoolt, millega neid ümbritseti.

Isegi eesti ja soome toimkonna kuulude kandmisest võtsid ungarlased osa, andes igatühele neist ligi kaks ja pooltuhat krooni.

Kongress algas pühapäeval 10. juunil. Enne seda oli pidulik jumalateenistus Deakplatsi evangeeliumi kirikus, kus piiskopp Dr. Raffay tervitas põhjahõimusid.

Pidulik avamine sündis Ungari Teaduste Akadeemia aulas. Siia olid kogunenud valitsuse liikmed, parlamentide esimehed, teaduse-, kunsti-, ja majandusilma esindajad, eesti ja soome saadik, üliõpilased jne.

Kõnelesid kolme toimkonna esimehed. Kriipsutati alla suurt silmapilku, milleks soome-ugri rahvaste esindajaid säärasel suurel arvul on kokku tulnud. Soome-ugri rahvad on üksteist leidnud. Hõimurahvaste kultuuri tundma õppides, juhime seni lahutatud soome-ugri rahvaste kultuuriojad ühisesse vägevasse kultuurijökke.

Ungari haridusminister krahv Klebelsberg kirjeldab lähemalt neid teid, kuidas lähendada hõimurahvaid. Tuloks tõlkida vennasrahvaste kirjandust, õppiv noorsugu, eriti üliõpilased, peaksid üksteist külastama, vaja ellu kutsuda hõimuinstituudid ülikoolide juurde jne.

Kongressi tervitavad edasi Soome saadik prof. Setälä, Eesti saadik hr. Tofer ja t. Palju on telegramme. Kõik kõned tõlgitakse ungari, soome ja eesti keelde. Kõnede vaheaegadel laulab Buda meeskoor. Hõimurahvaste hüüme kuulatakse seistes.

Kõigis ungarlaste kõnedes tundub valu ja kurbust Ungari saatuse pärast. Trianoni rahulepingu järgi lahutati Ungarimaast laialised maa-alad ja liideti naaberriikide külge. Kolm ja pool miljonit ungarlast jäi välispoole. Ungarlase süda valutab oma isamaa saatuse pärast.

Aktus lõpeb tuntud Ungari lauluga „Usun üht“ et Ungari tõuseb uuesti.

Järgnevail päevil algas tegelik töö. Kongress jagunes osakondadeks, neid oli neli: I. — teaduslik, II. — pedagoogiline, III. — majanduse ja IV. — kirjandus-kunsti osakond. Tarviduse korral jagunesid osakonnad rühmadeks.

Ungari poolt esines tähtsamaid ja tuntuimaid teadlasi, kunstnikke ja kultuuritegelasi. Ka Soome oli saatnud kongressile oma nimekamaid mehi (Setälä, Krohn, Kajanus, Laurila, Komppa ja teisi). Eestist olid ainult üksikud tulnud, suurem osa aga loobus sõitmast viimisel minutil, kuigi nende nimed seisid kongressi eeskavas (end. riigivanem K. Päts, prof. Pöld, Juhan Aavik, prof. Puusepp, Hans Kruus, dir. Ollik, dir. Kompus ja teised). See jättis väga halva mulje. Soomest olid sõitnud kaks koori „Laulumehed“ ja „Helsingi õpetajate koor“, kes esinesid kontsertidega.

Ettekanded olid arvurikkad ja põhjalikud. Kuna aga põhjast tulnud külalised tahtsid lühikest aega kasutada ilusa Budapesti tundmaõppimiseks, külastada muuseume ja linna ümbrust, siis oli neil ettekannetel, kus üksikasjalisi küsimusi käsitleti, osavõtjate arv väga väike. Ka tegi raskusi keeleküsimus. Kuna suurem osa ettekandeid peeti saksa keeles, mis oli arusaadav enamusele kongressi liikmeist, pidid ungarl-, soome- ja eestikeelsed ettekanded leppima väga väiksearvulise kuulajateperega. Mõned jäid ette kandmata. Nad avaldatakse trükis kongressi aruandes. Varemalt kavatseti küll avaldada referaatide sisu kokkuvõetult kolmes keeles, kuid sellest ei saanud asjast et referendid andsid alles viimasel momendil kõned toimkonnale.

Esimeses osakonnas peetud ettekannetest nimetan. Esmaspäeval 11. juunil pakuti üldülevaade hõimurahvaste kultuurist. Ungari poolt kõnelesid end. haridusminister Julius Kornis ja ministeeriumi nõunik Zoltan Magvarv. Soomlastest esines prof. Setälä (Soome kultuurist. tema rahvuslikust omanärasusest. tema vastupanekust välismõjudele). Eesti hariduse ja teaduse arenduse direktor Kann kandis ette prof. Põllu referaadi.

Järgmisel päeval jätkati tööd rühmades. Esimene rühm oli pühendatud aialoole: siin esinesid prof. Anovval (Ungari uuem aialugu) ja prof. Talas (Soome võitlus iseseisvuse eest). Teises rühmas leidsid käsitlemist hõimumaade etnograafia, arheoloogia ja keeleteadus; prof. Väisanen kannab ette Sireliuse referaadi „Soome etnograa-

fia“, dr. Looits — „Eesti keeleteadus“, mag. Leinbock „Eesti arheoloogia ja etnograafia“ ja dr. Solymossy „Vanaaja pärandustest Ungari rahvaelus, keeles ja kultuuris“. Kolmandas rühmas harutatakse tehnilisi probleeme; prof. Madison kirjeldab tehnika saavutisi põlevkivitööstuse alal.

Kesknädalal 13. juunil leiab käsitlemist nende hõimupoegade ja tütarde saatus, kes asuvad välispool kodupiiri. Mag. Ernits kõneleb väliseestlastest, prof. Väisanen Karjala-probleemist, Franz Herczeg kõneleb neist ungarlastest, kes Trianoni rahulepingu järgi liideti teiste riikide külge, kus nad kannatavad võõra vägivalla all.

Teises ja kolmandas rühmas harutatakse loodusteaduse ja arstiteaduse küsimusi (Eesti poolt prof. Piiper ja prof. Paldrock).

Pedagoogilises osakonnas käsitellakse kooliküsimusi ja kooli arenemist Eestis, Soomes ja Ungaris. Referaatidega einevad siin direktor Kann, soomlaste poolt end. haridusminister dr. Mäntere.

Kesknädalal 13. juunil valgustab mag. Ernits selles osakonnas seda tööd, mis Eestis vabahariduse alal viimasel ajal tehtud. Ungari poolt kõneleb Eestis tuntud seminari direktor Joosep Quint Ungari rahvakooli 1925. a. õppekavadest.

Kolmandas osakonnas harutatakse majanduslikke küsimusi. Eesti poolt esinevad siin Vabrikantide Ühingu sekretär ins. Mauritz, direktor Max Hurt. Hra Ainomäe kannab ette agr. Eslase referaadi „Eesti põllumajanduse arengust viimasel ajal“.

Neljas osakond on pühendatud kunstile (muusika ja kujutav kunst) ja kirjandusele. Siin esinevad prof. Ilmari Krohn (soome helikunst), prof. Molnar (ungari muusika), prof. Okkonen (soome kujutav kunst), kunstnik Kuusik kannab ette dir. Kompuse referaadi eesti kujutavast kunstist, mag. Anni „Eesti kirjandus“.

Peale lõunat külastati muuseumi, mitmesuguseid asutisi ja vaadeldi linna.

Õhtuti olid korraldatud kontserdid Margareeta saarel, ooperis ja muusikaakadeemia saalis.

Kuna erilist eesti helitöödest koosnevad kontserti polnud eeskavas ette nähtud, siis tuli korraldada neljapäeval eesti helitööde kontsert, kus esinesid pr. Tiideberg-Torokoff, hr. Arder ja prof. A. Lemba, kuna sümfoonia orkestrit juhatas hr. R. Kull.

Kongress lõppes 13 juunil. Lõpukoosolekul võeti muu seas vastu otsus pöörduda hõimumaade valitsuste poole, et nad kutsuksid ellu vastavate maade juures soome-ugri teaduslikud instituudid, kelle ülesanne oleks hõimuküsimuste teaduslik ja tegelik arendamine.

Soome saadik prof. Setälä esines kutsega Soome valitsuse poolt tulla IV soome-ugri kultuurkongressile, mis korraldatakse Helsingis 1931. aastal. Kutse võeti vaimustusega vastu.

Kongressi ajal olid korraldatud rohkearvulised pidulikud vastuvõtmised Ungari peaministri, haridusministri, põllutööministri kui ka teiste silmapaistvate tegelaste poolt. Eriti elav ja vaimurikas oma kõnede poolest oli õhtu „Hunagaaria“ võõrastemajas, mille eestlased ja soomlased korraldasid Ungari toimkonna auks.

Pärast kongressi mindi ekskursioonidele. Neid oli üldse 7 (maateaduslik, etnograafiline, pedagoogiline, ülikooli, põllumajanduslik, kaubandus-tööstuslik ja turistide ekskursioon. Peale nende korraldati ühepäevaseid väljasõite Budapestist vaatlemisväärsetesse kohtadesse.

Igalpool oli vastuvõtt äärmiselt südamlik, valitsuse ja omavalitsuste esindajad, seltsid ja organisatsioonid, noorsugu olid igalpool tervitamas kõnedega, muusika ja lauluga, lilledega... Sõideti II klassi vagunites, ööbiti paremates võõrastemajades, toitmise eest polnud muret, igalpool pakuti ungaris veini... Kulud on minimaalsed, suurema osa kulusid kannavad ungarlased.

Nende ridade kirjutaja võttis osa pedagoogilisest ekskursioonist, mida juhatas seminaridirektor hr. Quint. Käidi Debrecenis, siin vaadeldi ülikooli, kolleegiumi ja koole, edasi sõideti Ungari püstasse omapärase loodusega, karjadega ja karjastega. Miskolc'is vaadeldakse rauavabrikut, tööliste kooli, viibime kooli lõpukatsumisel, koolinäitusel, siit sõidame mägedesse Lillaföredi su-

vituskohta, kus külastame hiljuti leitud maa-alust koobast, ka näeme Miskolcis üliõpilaste traditsioonilist rongikäiku õppetöö lõpu puhul.

Mesokövesd on huvitav oma rahvusiiriete ja kodukäsitöö poolest. Samal ajal oli ka kiriklik rongikäik, millest võttis osa üle 25.000 isiku, kõik omapärasel rahvariides. Egeris supleme soojavee allikates, mõned neist 40°C palavad. Vallutatud ungarlaste lahkusest pöördume 17. juunil Budapesti tagasi.

Lahkudes Budapestist järgmisel päeval Viini kaudu kodumaale tagasi, võime õigusega ungarlastele kinnitada, et nende soojus võitis meid, et meie ei

pöördu oma põhja kodumaale tagasi kui eestlased, vaid kui madjariseerunud eestlased, kelle süda tuksub lõunahõimule.

1931. aastal on järgmine kongress. Juba nüüd tuleks töödega alata, et suudaksime vääriliselt esineda. Üldse tuntakse Eestit Ungaris vähem, Soome on tuttavam. Ka mõistetakse Ungaris rohkem soome keelt, soomlaste hulgas on ungari keele mõistjaid rohkem kui eestlaste hulgas. Meie noored teadlased ja üliõpilased peaksid rohkem tegetsema ungari keele ja kultuuriga, sel teel rikastame eesti kultuuri ja vaimu elu.

V. Peet 25 aastat koolipõllul.

Käesoleva aasta 28. septembril sai täis 25 aastat sellest ajast, mil asus tööle hariduspõllul praegune Tallinna linna poeglaste humanitaargümnaasiumi inspektor *Vassili Peet*.

V. P. on sündinud 13. juulil 1882. a. *Saaremaal*, Põide kihelkonnas, Uuemõisa vallas, Kaunissaare külas. Ta oli oma vanemate viies ja ühtlasi kõige noorem poeg.

Esimese koolihariduse V. P. sai kodukoha lähedal *Tornimäe* algkoolis lu-

gupeetud õpetajate *Aders'i*, *Vilido'* ja preester *Sepa* juures. Hiljem ta õppis *Kuressaare* kihelkonnakoolis (1896—1899. a.).

1899. a. sügisel V. P. astus *Tartu Õpetajate Seminari*, kus hea edasijõudmise ja kiiduväärt käitumise tõttu õppis „kroonu kulul“.

Kuigi venestuse süngemas ajajärgus ka *Tartu Seminaris* oli lehvimas vene vaim (koolidirektor oli venelane, klassivanem samuti, õppekeeleks — vene keel), siiski tulise *Eesti isamaalase*na lõpetas 20-aastane pöidlane *Tartu Seminari*. Pea tulvil täis nooruse õilsaimaid ideid, V. P. pöördus tagasi rahva keskele, kust oli välja tulnud, et külvata heldel käel head seemet kõvale kodumaa pinnale.

Mitte kaugele kodukohast, *Muhu saarele*, *Hellamaa* ministeeriumikooli asus tööle noor rahvavalgustaja 15/28. sept. 1903. a.

Kolmeaastase (1903—1906) vaevarikka töö järele (õpetades õppides) siirrus V. P. „Suurele Maale“, nimelt *Loksale*, kus jällegi kolm aastat (1906—1909) järjestikku töötas koolis ja seltskonnas, võites seal nagu *Muhuski* kohalikkude elanikkude üldise lugupidamise.

Olles *Loksal* ministeeriumikooli juhataja, V. P. ise hoolega täiendas end teadmustes, eriti vene keeles, nii et

1909. aastal omandas *kodukooliõpetaja* kutse vene keele alal.

Samal (1909) aastal V. P. tuli *Tallinna*, esmalt II kroonu algkooli õpetajaks, hiljem (1914) — III ja IV linna poeglaste algkooli; järgmisel (1915) aastal läks üle linna IX algkooli, kus ta kadunud koolijuhataja Peeter Taltsa sõnade järgi oli tema paremaks käeks, kooli hingeks...

Suure eduga õpetades teisi, üldist armastust ja lugupidamist võites nii laste kui nende vanemate ja oma kaastööliste südames, V. P. ei väsinud kunagi edasi õppimast. Ta käis harilikust koolitööst vabal ajal, suvekuudel õppimas *Peterburis*, kus kooliõpetajate instituudi juures olid korraldatud käsitöökursused. Kolmeaastase õppimise järgi seal V. P. omandas *käsitööõpetaja* kutse puu-, paberi- ja papptöö alal.

Isäranis elavat huvi V. P. tundis aga *looduseloo* vastu. Nii õppis ta oma eriainet 1916. aasta suvel *Võrus*, Riia õppekonna valitsuse poolt korraldatud looduselooõpetajate kursustel, ja 1919—1920. a. oli päris kuulajaks *Tartu Ülikooli* juures korraldatud keskkooliõpetajate ettevalmistamise kursustel, lõpetades mainitud kursuste *looduseloo* jaoskonna.

Kui 1919. a. kadund mag. *Jaan Rumma* lahkumisega Tall. linna poeglaste hum.-gümnaasiumis vabanes inspektori ja looduselooõpetaja koht, siis ei leidnud hum.-güm. pedagoogika-nõukogu ühtki teist kohasemat kandidaati Tallinna õpetajate hulgas *J. Rumma* eeskujuliku töö jätkamiseks kui V. P. Ja nüüd on juba kümnes aasta käes, kus V. P. vääriliselt ja tunnustatult samal kohal püsib.

Säärast visadust töös, nii isiklikku edasipüüdu kui teiste edasiharimist on mitmel korral tunnustanud kooliülemused. Veel vene valitsuse ajal V. P. sai teenete eest kolleegiumi registraatori tiitli (1911) ja püha Stanislause kolmanda järgu ordotähe (1915). Eesti valitsuse poolt on ta samuti teenete eest

tõstetud palgaastmes arvates 1. jaan. 1924. a.

Hea ja armas *inimene*, alati lahke, sõbralik ja vastutulelik *seltsimees*, andekas, vilunud ja kohusetruu *õpetaja*, eeskujulik ja osav *kasvataja* V. P. on ka väsimata *seltskonnategelane*. Tema ei ole mitte kinni pidanud sellest „ketterlikust käsuõpetusest“, mis trükitud „Õpetaja tähtsustus“ 1928/29. (E. O. L. kirjastus), ei ole mitte koormavaks pidanud kohustavaid ameteid kanda, vaid armastusest asja vastu on olnud nii Tallinna Õpetajate Seltsis kui ka E. O. Liidus juhatuse liikmeks, on raskematel päevadel olnud õpetajaskonna häälekandja „Kasv.“ toimetuses ja kaastööline, energiliselt ja tulemusrikkalt juhhib ja korraldab looduseloo sektsiooni tööd T. O. Seltsis, tõmbab kaasa välishariduse tööl õpetades Õhtu-alkkoolis ja Rahvaülikoolis, võtab osa noorsoo organisatsioonidest ja tema häälekandjatest jne. jne.

Seltskonnas soojalt mälestatakse seda aega, kus V. P. oli esimese *emakeelse* õppeasutise juhataja Eestimaa Rahvahariduse Seltsi poolt ülevalpeetud „Õhtukursustel“, kus temal korda läks enese ümber koondada arvurikas pere noori ja vanu, mehi ja naisi. Nende kursistidega V. P. käis ekskursioonides nii lähedal (Paldiskis, Aegviidus j. m.) kui ka kaugel (Peterburis, Moskvast). Nende kursistide hulgast on tõusnud mitmed silmapaistvad tegelased, nagu „Päevalehes“ päevauudiste toimetaja Grüntal või noor andekas helilooja E. Aav j. m. t.

Kuna V. P. praegu on veel kõige paremas meheas, siis jääb ta veel kauaks ajaks Eesti õpetajaskonnale auks ja iluks oma vastutusrikkas noorsoo õpetaja ja kasvataja ametis. Selleks jätkugu temal endiselt tugevat tervist, visadust töös, raugematut energiat, tundlikku suhtumist noorsoosse, usku headuse võidukäigusse... —

V. O.

Raamatuturu terroriseerimine.

Septembri lõpul Eesti Kirjastajate ja Raamatukauplejate Ühingu juhatus saatis kõigile oma liikmetele järgmise avaliku ringkirja:

„Eesti Kirjastajate ja Raamatukauplejate Ühingu juhatuse koosolekul 24. sept. 1928. a. Tallinnas oli harutusel süüdistus Viljandimaa Õpetajate Liidu Kooperatiivi „Õpistu“ vastu ühingu kodukorra rikkumises.

Aluseks võttes Viljandimaa Õpetajate Liidu Kooperatiivi „Õpistu“ vastu esitatud kirjalikke süüdistusi Eesti Kirj. ja Raamatukaupl. Ühingu kodukorra rikkumises ja ühingu esimehe teadaannet, et tänasel telefonikõnelusel „Õpistu“ esimehe hra Ruubeliga on viimane konstateerinud, et „Õpistu“ on andnud õpperaamatute müügil õpetaja K.-le ja teistele kodukorravastasel hinnalundust 10% suuruses müüdüd raamatute pealt, otsustas juhatus määrata „Õpistule“ 500 krooni kodukorra alusel trahvi; või selle trahvi mittemaksmisel Viljandimaa Õpetajate Liidu Kooperatiiv „Õpistu“ ühingust välja heita 3-ks kuuks. Otsus maksvaks lugeda 24. septembrist 1928. a., see ühingu liikmetele 25. sept. teatavaks teha, ning otsusest Viljandimaa Õpetajate Liidu Kooperatiiv „Õpistule“ telefoni teel lühikeses kokkuvõttes teatada.

Eeloleva juhatuse otsuse kohaselt maksis Viljandimaa Õpetajate Liidu Kooper. „Õpistu“ juhatus telegraafi teel 25. IX. 28. a. 500 kr. trahvi ära. Seda arvesse võttes ei tule ühingu liikmeil katkestada „Õpistuga“ ärivahekordi“.

Eelpooltoodud Kirjastajate ja Raamatukauplejate Ühingu ringkirjast sel-

gub, missugune ümberkäimine tunnis-tatakse lubatavaks õpetajate organisatsioonidega. Meie ei räägi teatavate abinõude vastu kodukorra rikkujate suhtes. Suurtele kauplustele on lubatud kingituste ja preemiate abil endile ost-jaid meelitada, ehk küll see käib kodukorra vastu, aga õpetajate organisatsioonidele pannakse väga karmid trahvid. Edasi, vaatamata sellele, et asi, nagu ringkirjast näha, ühe päevaga likvideeritud, leiab K. ja R. Ühingu juhatus tarvilikuks sellest teatada kogu maailmale lahtise kirjaga, nimetates täielikult organisatsiooni ja eksinud isikuid, kuna omapärane „ametivend“ õpetaja on ainult ühe tähe all märgitud.

Meie arvame, et eeltoodud juhtumuse puhul õpetajaskond peab reageerima ja vastavad järeldused tegema. Ta

peab koonduma oma majanduslikkude organisatsioonide ümber.

Mitte ainus raamat, mitte ainus pliiaats ega sulg ei tohi osta erakauplustest. Seda tuleb teha ainult õpetajate kooperatiividest ja kauplustest.

Kui läheduses ei ole niisugust asutust (teda ellu kutsuda ja asju ajada on väga raske ainelistel põhjustel), siis tuleb kohtadel õpetajaile agentuure asutada ja need ühendada oleva õpetajate kooperatiiviga.

Töökaaslased, koonduge oma organisatsioonide ümber! Ainult sel teel teie võidate lugupidamist ja ettevaatlikkust ümberkäimisel oma organisatsioonidega. Ainult sel teel Teie leiate majanduslikke allikaid üldkasulikkude ja kutseühiliste asutiste ellukutsumiseks.

Õpetaja.

Välismaalt.

Noorsugu on hukas!

Nii hüüab ühes hiljutises numbris „Saksi Kirikuleht“. Ta juurdleb küsimuse kallal, miks noorsugu ikka enam ja enam võõrdub kirikust.

„Miks ei näe me enam noori jumalateenistusel? Otse hirmus on, kuidas noored an-

duvad spordile ja muile ilmalikele lõbudele, ega taha teadagi usuasjust. Vaid üksikuid noori kohtame kristlikes noorte ringes; needki moodustuvad peamiselt käsitöölise, ametnikkude ja kaupmeeste noorist, ükski haritlasnoor ega noorproletaarlane oma jalga sinna ei vii. Keda tuleb süüdistada selles? ... — Suur

süü langeb politikale. Ainsad erakonnad, kes usku toetavad, on parempoolsed, nende täht aga kustub ikka ja ikka enam, andes aset jumalavastaseile pahempoolseile. Kuhu jõuame nii?"

Esperanto ülikoolis.

Praegu õpitakse neljas euroopa ülikoolis esperantot: Praagas, Varssavis, Agramis ja Genfis. Genfi ülikoolis on eriline esperanto fakultet, kus uuritakse esperanto ajalugu, kirjandust jne. — Jaapanis on ammu paljudes ülikoolides mõningate teaduste õppimine esperanto keeles.

Kas muinasjutt?

Jaapani läänepoolses osas on küla, nimega Kavaitanimura, kus hädasti vajatakse koolimaja. Aga kust võtta raha ehituskulude katteks? Kolmandik ehitussummadest oli kuidagi kogutud, veel aga puudus 30.000 yen'i. Äkki tuldi heale nõule: külas antakse välja igal aastal 6000 yen'i joodavale riisiveinile. Tarvitses elada vaid viis aastat alkoholita ja koolimaja ehitamiseks on raha käes. Mõeldud, tehtud! 1. aprillist 1926. a. kuulutati külas viieaastane keeluseadus välja ja 1931. aasta lõpuks vahvad kavaitanimuralased loodavad lõpetada koolimaja ehitamise...

Selle loo jutustab Nürnbergi ajakiri „Vannematemaja ja kool“. See tundub küll kauni muinasjutuna... Kuid kes teab, millega eksoteilised jaapanlased kõik valmis võivad saada!

Saab teie juures olla juttu intelligentist?

Nii küsib inglise üks perekonnaleht ja vastab sellele:

„Kui Shakespeare teie arvates ei ole uue ookeanilennu kavatseja, kui te „Zarathustrat“ ei pea Pariisi vastseks öölokaaliks, kui Mussolini ei käinud põhjanabal ja Nobile polnud Itaalia diktaator, kui Kellogg ei vallutanud *Pas de Calais* väina ega Lenin polnud Trotski asumisele saatja, siis võib teie juures juba konstateerida intelligenti“.

Nagu näha, pole selle intelligenti hindaja nõudmised just väga suured. Muidugi tuleb seda võtta irooniana tänapäeva pealiskaudsuse arvel.

Franz Stuck surnud.

Septembri alul suri Saksa maalikunstnik Franz Stuck 65-aastasena.

Tolstoi 100-aastane sünnipäev.

Teatavasti pühitseti Leo Tolstoi sajandat sünnipäeva 9. septembril kogu S. S. S. R-is suure pidulikkusega. Muuseum kutsuti sinna hulk välismaa kirjanikke, nagu: Pierre Mac Orlan, Romain Rolland, Victor Marguerite, Bernhard Kellermann, Heinrich ja Thomas Mann, Gerhard Hauptmann, Knut Hamsun, John Galsworthy, Herbert Wells, Mahatma Gandhi, Rabindranath Tagore, Upton Sinclair j. p. m. Ka Eestile saabus kutse kolme esindaja-kirjaniku osavõtuks.

Koolioludest Nõukogude Venes

toob ajakirja sama number pika ülevaate. Olgu siin toodud mõned kokkuvõtted sellest artiklist, kuna meil informatsioon sellest seni on olnud väga puudulik ja vaevalt usaldatav.

S. S. S. R-i rahvahariduskommissariaat on formuleerinud järgmised rahvakooli põhimõtted:

- 1) Õpetada hindama töö produktiviteeti sotsialistliku majanduselu seadelduse põhjal.
- 2) Seltskondlik ja poliitiline kasvatus kommunistlikus vaimus.
- 3) Rahvuskultuuris asuda üldinimsuse seisukohale.

Pooldatakse töökooli. Ergutatakse õpilasi osa võtma poliitilisest elust. Püütakse tõsta huvi rahvamajanduse vastu.

Kirik on riigist ja koolist täiesti eraldatud. Usuõpetus on kõigis õppeasutis, ka era- ja seltskondlikes — keelatud.

Iga eri-rahvuse liikme kasvatamine sünnib tema rahvuskultuuri põhjal. Õpetus on emakeeles.

Laste karistamine on keelatud.

3-me kuni 8-sa-aastaste laste jaoks on n.n. eelkoolid. Seal püütakse lapsi harjutada aegsasti füüsiliste ja vaimsete töödega, muidugi paralleelselt mänguga. Koolikohustus on 8-st kuni 17-eluaastani.

Rahvakoolide pearõhk on *eluliste teadmiste* andmises. Püütakse süvendada seltskondlikkust, „kollektivismi“, nagu nimetatakse Venes. Koolidega seotakse kommunistlikud noorte, n.n. pioneeride-org-id.

Õpilaste omavaheline korraldus on võrdlemisi hästi arenenud. Õpilaskonnast valitakse õpilaskomitee ja mitmesugused komisjonid: Väga originaalne nähe, mis mitte üksi Vene koolides, vaid kõikjal on tähelepanndav, on n.n. „*seinaajaleht*“, käsitsi kirjutatud paber, mis teatava perioodilisusega pannakse seinale.

Ajalchele võivad kõik õpilased teha kaastööd ja seal võib seada üles küsimusi ka kooli ametliku distsipliini kohta.

Saksa pedagoogiline ajakiri Eesti haridusoludest.

„Leipziger Lehrerzeitung“ toob oma 29-da numbri „Auslands-Beilage“ pikema ülevaate Eesti haridusoludest Reinhold Lehmanni sulest. Ülevaates peatatakse lühidalt Eesti kooli-ajalool, tuuakse õige üksikasjalisi statistilisi andmeid algkoolide, keskkoolide, seminaride ja ülikooli kohta, arvusid õpetajaist, õpilasist, õpetajate organisatsioonest jne. Mainitakse ka võitlust inglise ja saksa keele vahel. Tsiteeritakse ajaleht „Postimehe“ seisukohti sel puhul ja öeldakse „Postimehe“ otsuse

kohta, et saksa hingeelu on meile võõras, järgmiselt: „Sellised hääled, mis sageli paljudest noortest riikidest tulevad, peaksid Saksamaale andma mõtlemist“. „Aga selles asjas ei olda seal ka üksmeeles“ jätkatakse ja tsiteeritakse „Rahva Sõna“ seisukohti, mis pooldavad saksa keelt. „Kui poliitilised arusaamatused Saksa ja Eesti vahel lahenevad, tohiks ka keelteküsimus võtta teise sihi“, lõpetab kirjutise autor selle küsimuse.

„Palju on Eesti haridusoludes veel algelisust. Tugevasti peab järele püüdma, milles sajandite jooksul ollakse maha jäänud. Lähem tulevik toob veel palju pingutusi; aga peaasi, terve aluspõhi ja palju optimismi ülesehitamiseks on olemas“.

Organisatsioonide teateid ja kroonika.

Uute sihtide otsimine õpetajate ettevalmistamises.

Septembri keskel hamin korraldas laialatusliku tähendusega nõupidamise õpetajate ettevalmistamise asjus. Nõupidamisest võtsid osa seminaride direktorid, hamin juhtivad tegelased eesotsas haridusministriga ja ülikooli esindajana prof. P. Pöld. Nõupidamisel märgiti rida puudusi, mis on tulnud ilmsiks seminarides ettevalmistatud õpetajate praktiises koolitöös. Puuduste kõrvaldamise asjus asuti järgmistele seisukohtadele:

Suurt vilumust õppetöö praktikas seminar ei saa oma kasvandikkudele anda, kuna vilumuse omandamiseks on tarvis töötada koolis 5—6 aastat. Et siiski tõsta noore õpetaja õpetamisoskust, tuleb pikendada praktika aega ja praktikaajale järgnevad kursused korraldada pikemad. Soovitav, et seminar peaks oma direktori kaudu tihedamat kontakti koolides töötavate praktikantidega.

Seminar harjutuskool tuleb korraldada nõnda, et selles klassikomplektidena kahe õppeaasta lapsed töötaksid koos, kusjuures harjutuskool võiks kujuneda 3-klassikomplektiliseks.

Et võimaldada täielisemat võõrkeele õpimist seminaris, siis tuleb jätta seminaris õpilastele sunduslikuks üks võõrkeel.

Uute õppekavade kokkuseadmisel tuleb koondada nõudmisi eriti laulmises, muusikas ja võõrkeeles (kirjanduseloo) ja täiendada

tööõpetuse õppekava õppevahendite valmistamisega. Õppekavades tuleb rohkem käsitleda kooli seadusi ja ette näha ka praktiseerimine ametlikus kirjavahetuses.

Tuleb hoolitseda selle eest, et ei puuduks õpperaamatud ja õpilastel ei tarvitseks tunnis ettekannet üles kirjutada, mis rikub käekirja. Tarbekorral võib ülestähendusi teha ainult kokkuvõtetena.

Tuleb seminari viimase klassi õpilaste töökoormat reguleerida, vähendades nende sunduslikkude tundide arvu ja võimaldades neile seeläbi rohkem aega intensiivseks tööks.

Seminaridesse vastuvõtmisel tuleb anda eesõigus maalt päritolevatele meessoost õpilastele.

Eesti keele õpetajate III kongress

tahetakse pidada 1929. a. suvel Tallinnas. Selkohased ettevalmistused on E. Õ. Liidu eesti keele õppekorralduse toimkonnal praegu käsil. Üksikasjaline kongressi kava on juba valmis ning praegu peetakse läbirääkimisi üksikute õpetajate ja ülikooli õppejõududega refereerimise asjus.

Keskkoolide õpetajate kongress.

Praegu on ettevalmistusel keskkoolide õpet. kongressi kokkukutsumine. Oktoobrikuu alul E. Õ. Liidu keskkoolitoimkond pöördus järelepärimiseks kõikide keskkoolide pedagoogika-nõu-

kogude poole ja palus teatada, missuguseid küsimusi kohtadel soovitakse kongressi päevakorras näha.

Õpetajate karskusepäev

peetakse Tallinnas 28.—30. dets. k. a. Kavas on järgmised küsimused:

28. dets. Üldküsimused.

1. Karskusaate tähtsus Eesti kaasaegse ühiskondlik-kultuurilise elu seisukohalt.
2. Karskuskasvatustöö asend alkoholismivastase võitluse abinõude hulgas.
3. Karskuskasvatustöö filosoofilised alused.
4. Karskuskasvatustöö seniseid saavutisi Eestis.
5. Missuguseid seadusandlikke reforme kooli ja hoolekande alal oleks karskuskasvatustöö seisukohalt tarvis?

29. dets. Karskuseõpetuse küsimused.

6. Karskuseõpetuse praegune seisukord välismail.
7. Karskuseõpetus iseseisvana õppeainena ja tema ühendamise võimalus teiste õppeainetega.
8. Diskussioon teemast: Kas karskusepühade puhul antavad juhtlikud karskusetunnid suudavad täita oma otstarvet?

Noorsoo karskuskäitumise küsimused.

9. Noorsoo isetegeva osavõtte tähtsus, võimalused ja piirid karskuskasvatustöös.
10. Diskussioon teemast: Kas ja miks võtavad õpetajad karskusringide tööst liiga loiult osa?

30. dets. Lootusringide küsimused.

11. Laste karskusorganisatsioonid välismail.
 12. Kas ja milleks on lootusringe tarvis?
 13. Õpetaja osa lootusringis.
 14. Töökorraldus lootusringis.
- Peale ettekannete ja läbirääkimiste on kavatsatud korraldada ka näitlikke karskusetunde, toimetada valimisi, fikseerida põhimõtteid jne.
- Karskusepäevast võivad võtta osa kõik õpetajad. Hääleõigus on pedagoogika-nõukogude esindajail — igast koolist üks esindaja. Karskusepäevast osavõtjaille loodetakse raudteel hinnaalandus nõutada ja muid soodustusi hankida.

Tartumaa Õpetajate Liidu üldkoosolek.

Algkooli uute õppekavadega tutvumiseks ja teiste õppetöö algusega ühenduses olevate

küsimuste ühiseks kaalumiseks Tartumaa Õp. Liit korraldas 25. sept. Tartus õpetajate üldkoosoleku. Huvi sellise tegeliku tähtsusega koosoleku vastu osutus vihmasest ilmast hoolimata õige elavaks. Koosoleku alguseks oli kokku tulnud üle 300-ja õpetaja.

Koosoleku juhatajaks valiti õpetajad Neumann, Alver ja Reial. Protokolliajakaks õpet. Linnamägi, Looga, Oja ja Lange.

Esimesena kuulati koolinõunik G. Reial'i ettekannet uutest algkooli õppekavadest. Võrreldes uusi kavu vanadega, referent juhtis tähelepanu muudatusile ja uuendusile, mille poolt uued kavad erinevad vanust ning on paremad. Uus kava on üldlauseline, kuid vanast palju painduvam. Materjali ülekülluses ega metoodilises surves ei saa uusi kavu süüdistada. Referent juhtis erilist tähelepanu raskusile, mis esinevad uute kavade teostamisel kooles, kus ühe õpetaja juhatusel töötavad koos mitme õppeaasta lapsed. Tundide erineva arvu tõttu nii üldiselt kui ka üksikuis aineis on eri õppeaasta laste või n. n. jagude koostötamine raskendatud. Et töö selliseis klassis oleks siiski hõlpsam ja tagajärjekam, peaks referendi arvates poolitama kahe jaoga komplektides tunde võimalikult vähem, käsitlettes kogu õppetunni jooksul mõlema jaoga üht ning sama ainet. Neis õppeaineis, kus õppekavad möödapääsmatult näevad kummagi jaole ette eri kursuse teatavas aines, referent soovib loobuda ühel aastal korraga mõlema jao kursuse käsitlemisest ja teha seda kahe aasta jooksul, käsitlettes ühel aastal, näit., noorema, teisel aga vanema jao kursust. Nii võiks suuremate raskusteta enamikuga kogu aineist toimetada, nagu emakeeles, maadeteaduses, loodusloos ja isegi ajaloos. Komplekte, mis koosnevad rohkem kui kahest jaost, referent ei pea soovitavaks õppetöö edukuse mõttes. Kui uute õpilaste vastuvõtmist toimetada üle aasta, kaoksid peagi sellised komplektid neis kohtades, kus õpilaste üldine arv on väike. Üldiselt referent asus seisukohale, et hoolimata üksikasjalisist näpunäiteist ning juhatusist, mille pooltest uued kavad endiste raamkavadega võrreldes on palju rikkamad, uued kavad jätavad õpetajale tegelikus õppetöös siiski küllalt aine valiku- ning ümberkorraldamisvabadust. Kuid et õppetöö areneks edukalt, on väga vajaline, et õpetajad looksid oma õpetatavate ainete jaoks veel erilise üksikasjalise kava, sest vastasel korral on karta, et õppetöö kujuneb liiga pinnapealseks, missugune pahe tuli tihti esile endise raamkava teostamisel.

Algkooli uuest õppeainest, kõlbluseõpetusest, koolinõunik A. Kurvits esines selgitava referaadiga. Referent selgitas uue aine laadi ja ülesandeid, ning juhtis tähelepanu raskusele, millega selle aine õpetamisel tuleb võidelda. Silmas pidades asjaolu, et õpetajad praegu selle aine õpetamiseks ette valmistamata, referent esitas pika teoste nimekirja, mida õpetajad võiksid kõlbluseõpetuse õpetamisel kasutada.

Edasi peatuti pikemalt tunnikava koostamisega seotud raskustel, kusjuures rõhutati, et uus algkoolide tunnikava raskendab suuresti töövõimalusi maa-alkkooles, kus tavaliselt üks õpetaja peab töötama korraga kahe jaoga. Eriti raskendab praegune tunnikava tööõpetuse ning võimlemise õpetamist eraldi poeg- ning tütarlastele. Haridusministeeriumi korraldus, et tööõpetust võib vanemal astmel õpetada lahus vaid juhul, kui klassis kummagist soost õpilasi on vähemalt 20, ei vasta enamiku maa-alkkoolide oludele.

Tunnikava suhtes võeti vastu järgmised resolutsioonid:

1) *arvestades poeg- ning tütarlaste käsitöö tegelikku tähtsust ning küllalt erinevat laadi vanemal astmel, tuleks algkoolis tööõpetust 4. õ. a. peale õpetada eraldi poeg- ning tütarlastele;*

2) *peaks võimaldatama V ja VI klassis õpetada võimlemist poeg- ning tütarlastele eraldi;*

3) *mitmest jaost koosnevais komplektides ärgu õpetatagu ühel tunnil erinevaid aineid, vaid võimaldatagu teatava jao ülejäävate ning erinevate ainete õpetamiseks iseseisvad tunnid;*

4) *võimaldatagu koorilaulu õpetamist teiste õppeainetega ühesugustel alustel.*

Koolinõunik A. Raudsepa ettekanne õppe- raamatute ühtlustamise küsimusest jäi referendi puudumisel ära, kuid vahetati nim. küsimuse üle mõtteid läbirääkimise korras.

Võeti vastu resolutsioon, et iga õpetajateühingu piirkonnas töötavad õpetajad katsugu kokku leppida ühesuguste õpperaamatute tarvituselevõtu ning püüdku neid oma koolis võimalikult pikemat aega kasutada.

Lõppeks õp. J. Reisenbuk esines referaadiga raamatukogude kasutamisest, mis kut- sus esile elavaid mõttevahetusi. Viimased koondusid peamiselt küsimuse ümber, kuidas korralikkude kooliraamatukogude puudusel võimaldada õplasile rahvaraamatukogude kasutamist, kuna maksva korra järgi õpilased kui alaealised ei saa olla rahvaraamatukogude

lugejaiks. Ses küsimuses võeti vastu järg- mised resolutsioonid:

1) *haridusministeeriumil tuleks koostada koolile sunduslikkude raamatute nimekirja analoogiliselt sunduslikkude õppevahendite nimekirjale;*

2) *rahvaraamatukogudes koostada õpilastele soovitatavate raamatute kataloog, mille järele võimaldada õpilasil raamatute laenamine või avada rahvaraamatukogus eri osakond noorsoole.*

Üldkoosolekust jäi osavõtjaile kõigiti hea mulje.

S. A. P.

Tartumaa Õpetajate Liidu asemikku- dekoogu koosolek.

Tartumaa Õp. Liidu asemikkudekoogu koosolek peeti 26. sept. Tartus. Koosolekule, maavalitsuse ruumes, oli ilmunud 18 asemikku. Mitme ühingu asemikud polnud kahjuks ilmunud.

Koosoleku avas liidu juhataja K. Neumann, kes valiti ka koosoleku juhatajaks. Protokolljaks valiti A. Alver. Päevakorra tähtsamaiks punktideks olid aruanded, eelarve ja valimised.

Tegevusarandest selgus, et liidu liikmeks on praegu 17 õp. ühingut, üksikliikmete koguarvuga üle 300-ja õpetaja. Tartumaa umbes 400-st õpetajast on seega rõhuv enamik organiseeritud. Üldiselt on tegevus arenenud eelmiste aastate eeskujul. Pideva koostöö tõttu kohaliku koolivalitsuse ning Eesti Õp. Liiduga on Tartumaa Õp. Liit õpetajate kutseorganisatsioonina suutnud omandada kaaluva tähenduse kohapealsete kooli- ning hari- duselu küsimuste otsustamisel.

Rahalisest aruandest selgub, et liidul on möödunud tegevusaastal olnud tulusid 1378.12 krooni, kulusid 633.59 krooni, ülejääk seega 744.53 krooni. Enamiku ülejäägist moodustab m. a. kasutamata jäänud ekskursioonika- pital.

Aruanded kinnitatakse ühelhäälel.

Eeloleva tegevusaasta eelarve harutamisel kurdeti, et ühingud ei tasu korralikult oma liikmemaksu liidule, ühingud omakorda süüdistavad oma liikmeid — õpetajaid — loius liikmemaksu tasumises. Leiti, et peamiseks raskuseks liikmemaksu kogumisel on asjaolu, et ühingu liikmed elavad väga laiali, liikme- maksu kasseerimine raske. Viimane asjaolu on ka põhjuseks, et leidub küllaldaselt metsi- kuid õpetajaid, kes ise pooldavad organiseeri-

mist. Et liikmemaksu asi paraneks, tunnistatakse tarvilikuks ühinguilt nõuda tähtsajalist tasumist, tarbekorral seks kasutades ühingu olemasolevaid kuid mitte liikmemaksu summe. Pärast oleks siis ühingu oma äranägemise järgi aega oma üksikliikmeilt liikmemaks kasseerida. Veel rõhutati, et liikmemaksu kogumist toimetatakse ühingu energiliselt, võimalikult hoolitsetaks selle eest, et ühingu piirkonnas töötavad õpetajad kõik oleksid organiseeritud. Kogemused on näidanud, et põhimõtteliselt metsikuid leidub vaid üksikuid, enamik metsikuist vajavad välist tõeget liikmeksastumiseks. Et liikmete kogumine läheks hõlpsamini, võiks laialdasema piirkonnaga ühinguks luua liikmemaksu vastuvõttepunktid kohtadel. Ka võiks vallamajas olla ühingu usaldusmees, kes õpetajate palgapäeval võtaks ühinguks liikmemaksu vastu.

Eelarves oli asjaajaja palgaks ette nähtud 120 krooni. Ettepanek, seda poole võrra vähendada, lükati tagasi ning eelarve võeti vastu juhatuse poolt esitatud kujul 2705.03 krooniga tasakaalus.

Uude juhatuse valiti: K. Neumann, R. Stahlberg, A. Muska, K. Lenk, A. Reial, J. Reisenbuk ja J. Alver. Aukohtunikeks: Ed. Oja, Puidak, Jääger, Lauri ja Tooming. Asemikeks E. Ö. Liitu: Neumann, Kirs, Alver, Lenk, Reial, Stahlberg. Esindajaiks haridusnõukogusse: Neumann, Kirs. Revisjonikomisjoni: Lange, Mitnits, Jääger.

Maakonnaline õpetajatepäev otsustati korraldada märtsikuul, ning peeti soovitavaks tuleval suvevaheajal korraldada lühiajaline soome keele kursus ja ekskursioon Soome. Möödunud suvel pidi Soome ekskursioon osavõtjate vähesuse tõttu ära jääma. Loodetavasti see õnnetus ei kordu. S. A. P.

Võrumaa Õpetajate Liidu peakoosolek

peeti 22. sept. Võrus. Koosoleku avas Liidu esimees Th. Rõbakov. Juhatajaiks valiti J. Koemets, P. Korrol ja G. Saar.

Tegevuse ja kassa aruanded kinnitatakse ühelhäälel. Aruannetest on näha, et Võrumaa õpetajad on peaaegu viimaseni organiseeritud ja toetavad üksmeelselt oma liitu. Majanduslik olukord on otse eeskujulik.

Tegevuskava ja eelarved võetakse juhatuse poolt esitatud kujul vastu. Seejuures fikseeritakse järgmised seisukohad:

Organiseerimistööd õpetajaskonnas tuleb endise sihiga jätkata.

Omavaheliste arusaamatuste ja konfliktide lahenduseks ei tule valida õpetaja kutseetikale sobimatuid lahendusvõimalusi, nagu ajakirjandust, teisi seltskondlikke organisatsioone jne., vaid need tulevad likvideerida omavahel aukohtus.

Õpetajate suvekursuste korraldamist tuleb ka edaspidi jätkata.

Õppetöö lõpul tuleval kevadel otsustati korraldada maakonnaline noortepüha.

Liidu põhikirjas võeti ette muudatusi.

Uus juhatus valiti järgmises koosseisus: Th. Rõbakov, J. Kraav, J. Sultson, A. Peterson, P. Korrol, A. Plakk, J. Koemets ja E. Muuga.

Tähtsamaist kavatsusist oleks nimetada oma koperatiivi asutamise mõtet, mis väärib kõigiti teostamist.

Võrumaa õpetajatepäev

peeti 23. sept. eelmisel päeval peetud Võrumaa Õp. Liidu üldkoosoleku jätkuna Võrus üle pooleteisesaja õpetaja osavõttel.

Referaatidega esinesid J. Elango õpetajaskonna päevaküsimustest, J. Käis uutest õppekavadest, A. Vainola nõrgaandeliste laste kooli korraldamisest ja teistest koolielu küsimustest, E. Muuga Võrumaa koolide tegevusest ja J. Sultson kodukoha tundmaõppimisest.

Koosolekul võeti vastu järgmised resolutsioonid:

1. Võrumaa Õp. Liidu täiskogu, tähele pannes asjaolusid, et õpetajate valimistel maal tulevad ilmsiks mitmesugused väärnähtused, nagu erakondliku poliitika ajamine, alkoholiga valijate meelitamine, õpetajate-kandidaatide ülekülvamine haavavate ütelustega, kandidaatide kulukad rännakud ühelt valimiselt teisele j. n. e., missugused väärnähtused ei jäta toomata rusuvat meeolelu noortele pedagoogidele ja üldse koolitööle, otsustab juhtida E. Ö. Liidu kaudu hamini tähelepanu nimetatud väärnähtustele ja paluda hamini astuda vajalisi samme nimetatud väärnähtuste kõrvaldamiseks. Selleks ette võtta vastavate seaduste muutmist ses mõttes, et õpetajate valimised koondataks maakonna täiendatud koosseisuga haridusnõukogu kätte, või moodustada selleks eriline erapooletu organ, millest võtaks osa maavalitsuse, pedagoogika-nõukogu, vallavalitsuse ja organiseeritud õpetajaskonna esindajad.

2. Paluda E. Ö. Liitu samme astuda, et see aval. algk. seaduse § selgemalt redigeeritaks, milles on fikseeritud algkoolide õpeta-

jate kutseõiguse maksvus, ja et nimelt kõigil kutseõiguslikel õpetajail oleks üheväärne teenistusõigus kui ka üheväärne õigus valimistel ja et kutseõiguslikud mitte-keskkooli haridusega õpetajad saaksid õpetajate liigitamisel arvatud erilise keskkooli haridusega liiki.

3. Nõrgaandeliste õpilaste tööviljakuse tõstmiseks ja neile õppimise võimaldamiseks vastavalt heade arenemise võimetele on tarvis:

a) Nõrgaandeliste õpilaste järeleaitamiseks aineis, milles nad nõrgad ning normaalselt arenenud õpilastega ei suuda ühes õppida, korraldada abitunde.

b) Algkooli tööviljakuse tõstmiseks nõrgaandelisi õpilasi võimaluse puhul mitmest kooliringkonnast koondada ühte algkooli, kus vastava õpilaste arvu juures võiks neile avada eriklassi.

d) Vaimselt ja kehaliselt defektsete laste jaoks, kellel algkoolis ei ole võimalik õppida, avada abikoolid.

e) Abikoolide avamiseni tulevad niisugused õpilased koolikohustuse täitmisest vabastada. Kurikalduvusega õpilaste õpetamiseks tuleb riigi kulul avada erikoole, kuhu võib sunduslikult paigutada õpilasi, kes avaldavad kalduvusi kuritegevusele ja keda kool ei suuda normaalseste kasvatusviiside juures parandada.

g) Ulakaid lapsi tuleb pedagoogika-nõukogu otsusel teistesse koolidesse ümber paigutada seniks, kui nad oma eluviise parandavad.

f) Oleks soovitav, et hamin lähemal ajal asuks abikoolide korraldamisele ja avalikkude algkoolide seaduse § 11 ja § 40 määrukses ettenähtud seaduse-eelnõu esitaks Riigikogule.

Pärnumaa õpetajatepäev

peeti 15. sept. „Endla“ saalis Pärnumaa koolivalitsuse korraldusel umbes 150-ne õpetaja osavõttel. Päeva avas koolivalitsuse juhataja hr. Ehrmann.

Esimesena kõneles haridusministri abi hr. F. V. Mikkelsaar psühoanalüüsi tähtsusest ja kasutamisest õppetöös, illustreerides oma ettekannet rikkalikude näidetega.

Koolinõunik J. Estam kõneles koduloo õpetamisest algkoolis, näidates kuidas üksikute õppeainete vahel tuleb rohkem sidet luua, nõnda et õppetöö koduloos kujuneb üldõpetuseks.

Koolinõunik J. Luur kõneles kõlbluseõpetuse käsitlemist algkoolis, hoiatades õpetajaid, et nad ei hakkaks pakkuma õpilastele raskeid ja keerulisi eetika-süsteeme. Läbirääkimistel

hoiatati võõraste muustrite tarvitusele võtmise eest kõlbluseõpetuses ja nõuti, et juhtivamate ringkondades rohkem maksvusele pääsek-sid kõlblad normid.

Pärast lõunavaheaega koolinõunik Chr. Brüller kõneles koolijuhataja kohustest, valgustades eriti neid ülesandeid, mis koolijuhataja peab täitma. (Referent soovitas sõna koolijuhataja asemel tarvitusele võtta „koolijuht“, nagu on koorijuht, autojuht j. t. analoogiad).

Viimasena kõneles E. Ö. L. sekretär J. Elango õpetajaskonna organiseerimise küsimuse tähtsusest, näidates, mis ülesanded on õpetajate organisatsioonidel koolielu arendamisel.

Läbirääkimistel leitakse, et õpilaste trahvimine koolist puudumise pärast on asjaolu, mis kooli ja lastevanemate vahekorrad ajab teravaiks. Peetakse soovitavaks nende asjade lahendamiseks koolikohtute asutamist.

Järvamaa koolijuhatajate koosoleku

korraldas Järvamaa koolivalitsus 22. sept. Paides. Koosolekust võtsid osa umbes pooled maakonnas töötavad koolijuhatajad. Koosolekul esinesid ülevaadetega koolinõunikud R. Summer ja M. Ulk, märkides, et koolitöö näitab järjest paranemise tendentsi. Möödunud õppeaastal oli Järvamaal 73 algkooli, 10 täienduskooli, 1 kutsekool, 5 keskkooli, 1 põllutöökeskkool ja 1 alampõllutöökool. Õpilasi koolides oli 4900, õpetajaid 230, neist mehi 106 ja naisi 124. Algkoolides oli õpetajaid 183, neist kutseta ainult 6. Koolikohustuse täitmine on arenenud korralikult. Õpetuseta on jäänud koolikohustuslikest lastest 1,5%, kuid neistki suurem osa tervislikkudel põhjustel. Koolivõrk on täiesti välja kujunenud, nii et 6-klassiline algkool on igal pool kättesaadav. Samuti on korraldatud ka täienduskoolide võrk, mille poolest Järvamaa on üle riigi esikohal.

Hiumaa õpetajatepäev ja ühingu aastapeakoosolek

peeti 26. ja 27. septembril Hiius, Keina alevikus. Õpetajatepäeva ja peakoosoleku avas ühingu esimees V. Minner, juhatusse valiti õpetajad E. Kuslapuu ja E. Piik, sekretariaati A. Ottender ja J. Saar.

Tegevusaruandest selgus, et möödunud aasta ühingu elus on olnud sündmusrikkam ja rekordiline, nii töörohkuselt saavutatud tagajärgedelt kui ka liikmete arvu rohkuselt. En-

dise 48 liikme asemel ühingul on praegu 68 liiget, sellega tõus üle 30%. Liikmed on koonduvad valdade järgi rühmidesse: Kõrgesaare, Kärda, Suuremõisa, Käina ja Emmaste. Organiseerimata on 13 liiget, peamiselt Emmaste ja Käina vallast. Nende kutseorganisatsioonist kõrvalejäämise põhjusiks on usulised kaalutlused (ollakse Hiiu rohkearvuliste usulahkude küüsis) ja leigus ja loidus ning vale arusaamine oma kutseorganisatsiooni tarvilikkusest. Loodetavasti need põhjendused annavad lahendada soovitavas suunas. Peale organiseerimistö ühing on korraldanud 2 õpetajatepäeva, mille kavas olnud nii kasvatuskuulid teaduslikud referaadid. Rühmades on peetud üle 20-ne referaadi mitmesuguseilt alult, mis kuidagi koolitööga seoses. Kõige tähtsamaks saavutiseks aga võib märkida pedagoogilise keskraamatukogu asutamise Hiiumaa õpetajate jaoks. Teatavasti Hiiu õpetajad on lahus mandrist ja sellega nende töö palju enam vaeva- ja kulu-nõudev, eriti mis puutub kirjanduse muretsemisse. Selle puuduse kaotab nüüd asutatud raamatukogu. Ehkki kogu kõigest 9 kuud vana, on tal juba 111 köidet raamatuid, umbes 140 kr. väärtuses ja raha raamatute muretsemiseks 500 kr. ümber.

Liikmete vaimlikkude, õiguslikkude ja aineliste huvide kaitsmisel tähtsamaks saavutiseks on kohaliku toetuskapitali asutamine, kust tarbekorral kohata jäänud õpetajad võivad saada toetust 3—12 kuu jooksul. Peale selle korraldati liikmetele vabaharidustöö ja raamatukoguhoidjate kursused. Võeti osa E. Ö. L., E. Ö. Ühispanga ja E. Haridusliidu asemikkudekogu koosolekuist, töötati kontaktis E. Ö. L. juhatuses, toetati võimaluste piires „Noorusmaa“ väljaandmist, oldi abiks palga-võitlusel.

Ühingul on olnud sissetulekuid 397 kr. 89 s., väljaminekuid 338 kr. 36 s. — seega ülejääki 59 kr. 53 senti, siia juurde arvamata haridusministeeriumilt raamatukogule saadud toetus 400 kr. Järgneva aasta eelarve on tasakaalus 297 kr.

Järgneva aasta tegevuskavas: organiseerimistö jätkamine, täielik abi E. Ö. Liidule võitluses õpetajate seisukorra igakülgse parandamisega ja kindlustamisega, 10. aastapäeva korraldamine ja juubelibrošüüri väljaandmine, raamatukogu suurendamine, nooruspühade organiseerimine, toetuskapitali elluviimine, tarvilikkude kursuste korraldamine õpetajatele, õpireis Soome, õpetajatepäevade korraldamine, kaasabi Hiiumaa haridusnädala korraldamisel.

Tagasi valiti endine juhatus pea täies koosseisus, lahkunud N. Kurismani asemele sai A. Ottender.

Ülevaate Hiiumaa koolioludest möödunud aastal andis koolinõunik hr. E. Enno. Konstateeris koolitöö üldist paranemist, eriti emakeeles.

Õp. V. Minner refereeris „Nooruspühade korraldamisest“. Esimeses referaadis referent peatus nooruspühade ajalool, selgitas nooruspühade mitmekülgset tähtsust ja sellest nende korraldamise tarvilikkust. Koosolek tunnistas referaadi järele soovitavaks nooruspühade korraldamistöödega algust teha juba nüüd sügisel.

Teises referaadis referent vaatles kirjutuseõpetust algastmel, koolistarvitata vahi-ke, õpilaste käekirja, õigekirja õppimist ja kirjatöid. Soovitas alata kirjutuseõpetust pärast lugema õppimist. Kirjutuseõpetust siduda võimlemisega, vihkudest soovitas täielikult välja heita koolist püst- ja kaldjoontega vihud. Esimene vihk koolis võiks olla päris joonteta. Järgmised kahejoonega või koguni ühejoonega. Soovitas 4. kl. peale võtta tarvitusele vihkude asemel lehed.

Läbirääkimised referaadi järele kujunesid huvitavaiks. Õp. Kuslapuu soovitas esimesena kirjutusevahendina võtta tarvitusele mitte harilik sulg ega ka pehme pliiats, nagu referent soovitas, vaid eriline sulg, mis on valmistatud põhimõttel, saada igasuguses sihhis ja igasuguse rõhu all ühejamedune joon, n.n. nõörkiri. See oleks ka loomulik jätk lapse kirjutamaõppimisele: kirjutab ju laps väikesena sõrmega tahmasele aknale, liivale jne. sellel kirjal joon on ikka ühejamedune. Sellelt eriliselt sulelt minna aegamööda harilikule sulele. Neid nõörkirja sulgi saab tellida Saksamaalt Brause Co., Iserlohn. Metoodiline käsiraamat nende jaoks: „A. Busch u. E. Stoltefuß — Die Sütterlinschreibweise“.

„Koolielu päevaküsimusist“ kõneles õp. E. Kuslapuu, peatudes uut algkooli õppekavadel ja selgitades põhimõtteid, millele need kavavad ehitatud ja nõudeid ning kohustusi, mis need esitavad õpetajale. Edasi vaatles kodu ja kooli vahetõrget, leides et see liigagi palju jätab soovida. Peatus ka uuel palga- ja teenistusseadusel. Referaadi järele võeti vastu resolutsioonid:

1. Õppekavade täielikumaks omandamiseks õpetajatepäev tunnistas tarviliseks nende põhjaliku ning igakülgse läbitöötamise rühmade koosolekuil referaatidena jne.

2. Kooli üldise seisukorra parandamiseks õpetajatepäev tunnistab tarviliseks: a) sagedamini korraldada lastevanemate koosolekuid, kus õpetajad kõneleksid kasvatusteadusest, kodusest kasvatuses eriti, selgitaks koolis käivat tööd ja selle põhimõtteid, b) kooli tutvustamise otstarbel korraldada koolinäitusi, koolipidusid, nooruspuhasid, d) et klassijuhatajad täidaksid oma kohustuse õpilaste koduse eluga tutvumise alal järjekindlalt.

Sama referent oma teises referaadis „Kõlbluseõpetuse teostamisest“ vaatles neid põhjusi, mis on sundinud kõlbluseõpetust võtma kavva eriõppeainena. Selgitas ka ligemalt selle uue aine teostamisviise ning -võimalusi. Koosolejate poolt tunnistati samuti ühemeelselt kõlbluseõpetus eriaina tarvilikuks.

Algatatud küsimuste all otsustati järgmine õpetajatepäev pidada 29. ja 30. mail 1929. a. Emmastes.

Juhataja E. Kuslapuu lõpetas 1½ päeva kestnud töörohke koosoleku ning õpetajatepäeva 27. sept. k. 14. K.

Rakvere Õp. Ühingu tegevusest.

Rakvere Õp. Ühingu pidas oma peakoosoleku 29. sept. 1928. a. umbes 60 õpetaja osavõttel. Koosolekul kuulati ära referaadid seminari dir. V. Raamilt „Uuendustest Saksa rahvakooli töös“ ja sem. harjutuskooli juhatajalt J. Parinbakilt — „Materjalide leidmine ja käsitusviise kõlbluseõpetuses“.

Ühingu möödunud tegevusaasta aruanne märgib kõigepealt suurt edu organiseerimistöös. Ühingu piirkonnas olevast 180-st õpetajast on liikmeid 160. Ka on ligi tõmmatud keskkooliõpetajaid, kes moodustasid oma sektiooni. 1928. a. kevadel korraldati ka linna koolinoorte laulupidu, mis õnnestus hästi ning andis 651 kr. puhast.

Tulusid oli ühingul üldse 1242 kr. Varandust oli 1. aug. 1928. a. 500 kr. väärtuses.

Käesoleval tegevusaastal ühing tahab organiseerimistööd jätkata, asutada meetodilisi tööühinguid, korraldada Riiga õpireisi ning pidada 1929. a. kevadel noorte laulupidu. Eelarve on tasakaalustatud 507 kr. suuruses.

Uude juhatusse valiti algkooli õp.-d A. Liiv, Grustam, Liigman ja Parinbak, keskk. õp.-d Madisson, Jõesaar ja Juhkam.

Rakvere seminari vilistlaspäev.

Ligema kontakti loomiseks lõpetajate ja õpilaskonna vahel rajati mõni aasta tagasi Rakvere seminari vilistlaskogu. Asutamisel

püstitati rida hiilgavaid loosungeid, kõlavaid teotsemispõhimõtteid, mis pidid looma uueks kogu seminarile.

Ent kogu ei ole suutnud aastate kadudes pakkuda midagi. Moraalsest ja ainelisest toetusest ei ole veel keegi seminari pere liikmeist kuulnud. Organiseerimistöö pole kandnud vilja. Ligi paaristsajast lõpetajast on astunud liikmeks seni vaid 18.

Viimasel vilistlaspäeval, mis peeti seminari ruumes septembris, küsiti — olla või mitte olla. Otsustati siiski veel kord katsuda õnne. Liikmemaksuks määrati 3 kr. Uude juhatusse valiti vil.-d Parinbak, Kasvandik, Tamm, Aalbau ja Viilip. Viimane esines päeval ka referaadiga vilistlaskogu tööst ja ülesandeist. Järgmine vilistlaspäev otsustati kokku kutsuda saabuvale jõuluvaheajal.

Keskkooliõpetajate ühingu Tartus.

Esimese keskkooliõpetajate ühingu asutamise mõttega tuli 21. sept. k. a. Tartus rühm keskkoolide õpetajaid kokku ning võttis ühingu põhikirja kava vastu, mis registreerida tahtakse.

Tartu linna koolinõunikuks

valiti senine Tartu realgüm. dir. Joh. Lang, kes 1919. aastal juba sellel kohal ajutiselt töötanud. Härra J. Lang on haridusministeeriumi juures asuva õpperaamatute komisjoni alaline liige ning tegev mitmes õpetajate organisatsioonis.

Hinnaalandus õpilastele raudteel.

Vab. Valitsuse otsusel õpilased saavad ka käesoleva õppeaasta koolitöö vaheaegadel raudteel sõiduhinna alandust. Vastavad sõiduhinna alandamise kaardid on saadaval riigitrükikojas, kust koolid ja asutised neid saavad ilma hamini vahetalituseeta. Uute tunnistuste valmistamisega on sõiduhinna alanduse andmise korraldus muutunud tunduvalt lihtsamaks. Tunnistuse või kaardi teisel küljel on märgitud hinnaalanduse andmise kord ja tähtajad, mil õpilasele hinnaalandust antakse. Kaarti õpilane võib kasutada aasta läbi.

Õpilasomavalitsus Rakvere Seminaris.

Õpilasetegevus senisel kujul, nagu ta eksisteerib enamikes Eesti keskkoolis, ei suuda palju pakkuda. Killustatud erisihiliste ringide vahel ei saa noored väljendada oma noorudünaamilist põhitööd. Tuleb paratama-

tult otsida uusi teid väljumiseks, uusi sihte teotsemiseks. Ja leibaksegi.

Rakvere seminari õpilaskonnas liikles kauemat aega õpilasisetegevuse reorganiseerimise mõte. Konkreetsemaid samme aga selleks hakati astuma alles käesoleva õppeaasta alates. Moodustati õpilaskonna üldkoosolekul pedagoogikaringi algatusel 10-liikmeline asutav toimkond, kes pidi välja töötama õpilaskomavalitsuse üldkorralduse põhimõtted, tarvilikud kodukorrad ning määrama isetegevuse intensivistamise üldise suuna.

Järgmisel õpilaspere üldkoosolekul, mis kokku kutsuti septembri viimasel nädalal — 27. sept. — võidi juba *koolkonna* moodustamisele asuda.

Koolkonna moodustavad kõik seminari õpilased ja õpetajad. Samuti võtab koolkonna tööst osa ka harjutuskool. Säärase ühispeere organiseerimisega loodetakse luua ligemat kontakti õpetajate ja kasvandikkude vahel, uut õhustikku üksteise mõistmiseks ning koostööks.

Koolkonna tegevuskavas esineb 3 tähtsat peamotiivi. Esijoones ühtlustatakse õpilaskonna *isetegevust* ringides, klassides ja muudes üldettevõtetes. Ringid jäävad töötama autonoomsete üksustena solidaarselt koolkonnaga. Ainult nende inventar ning rahandus ühendatakse ja antakse koolkonna valitseda. Koolkonna korraldada jäävad ka säärased üldilmega ettevõtted, nagu ajakiri, lugemislaud, meeskoor, kooli aastapäev j. m.

Teisena tegevusharuna koolkond paneb rõhku ka *kasvatustöödele küsimustele*, püüdes olla valvel seminari hea nime ja korra kaitseks võimaluste piires.

Peale selle koolkond võib kaasa aidata ka seminari *elu üldises korraldamises* koos seminari juhatusega.

Koolkonna üldasju ajab koolkonna üldkoosolek. Üldkoosoleku otsuseid täidab ja koolkonna elu- ja päevaküsimusi lahendab esindus, mis moodustub koolkonna juhatusest, ringide, klasside ja õpetajaskonna esindajaist. Esinduse otsuseid täidab 4-liikmeline juhatus, koosnedes õpilaskomavast, sekretärist, laekurist ja koolijuhatajast. Nii esinduse kui juhatuse liikmed valitakse üheks õppeaastaks.

Koolkonna tegevust revideerib 3-liikmeline revideeriv toimkond.

Eksperiment on tehtud. Et aga see fiaskoga ei lõpeks, ainult vormiks, väliseks eti-

ketiks ei jääks, selleks tahavad seminaarlasted rakendada tööle kogu oma noorusenergia reservidega.

Õpetajate osavõtt lastehoolekande tööst.

Üleriigilise lastehoolekande keskkorralduse juhatus, kaaludes laste perekondades kasvatamise küsimust, leiab, et lapsed tihti säärasesse perekondadesse on kasvatada antud, kus laps küllalt vastavat hoolt ja kasvatust ei leia, missugune asjaolu võib lapsele tihti saatuslikuks saada.

On nõrk ka järelevalve perekondade kohta, kuhu lapsed kasvatada antud.

See kõik on tingitud rahalisest kitsikusest vastavate tööjõudude palkamiseks. Kõige raskemaks osutub see aga neis kohtades, kus puuduvad suuremad hoolekande keskkohad.

Ülalnimetatud asjaolu silmas pidades, üleriigilise lastehoolekande keskkorralduse juhatus palub õpetajate ühinguid ja õpetajaid võimaluse piires keskkorraldusel abiks olla, aidates perekondade kontrollimist ja järelevalvet teostada.

Õpetajate Liidu juhatus omalt poolt palub õpetajaid laste hoolekande tööst võimaluse järele osa võtta ja lastehoolekande keskkorraldusele lahkesti abiks olla.

Ernst Veidermann 30 aastat õpetaja ametis.

28. oktoobril Vaikna algkooli õpetaja ja juhataja Ernst Veidermann pühitseb oma kolmekümneaastase teenistuse juubelit. Oma teenistusaja Veidermann on mööda saatnud ühel ja samal kohal, asudes 1898. aastal õige noorelt oma isa, tuntud Läänemaa haridustege- lase Jaan Veidermanni, abiliseks.

Koolitöö kõrval Veidermann võtab agaralt osa avalikust seltskonnatööst, olles igalpool juhtivate tegelaste hulgas. Kolmandat aastat on ta Läänemaa Õpetajate Liidu laekahoidja. Kullamaa Õpetajate Ühingu juhatuse liige ta on juba kümnendat aastat.

Paar aastat Veidermann oli maakonna koolivalitsuse juhatajaks.

Rõmsa ja sobiva iseloomu tõttu on Veidermanni sõprade hulk suurearvuline.

Soovime juubilarile pikka iga ja viljakat tegevust edaspidises töös hariduspöllum.

J. U.

Oskussõnu.

(Järg.)

Sõlmimine, d. Knüpfarbeit.

Sõlmima, knüpfen,

sõlmik, d. Knüpferei,

sõlmimislõngad:

- 1) aluslõng, d. Einlagefaden,
 - 2) sõlmimislõng, d. Knüpfaden,
 - 3) lisalõng, d. eingehängte Faden;
- sõlm, d. Knoten:*
- 1) ühekülgne silmussõlm, d. einseitige Schlingknoten,
 - 2) kahekülgne silmussõlm, d. doppel-seitige Schlingknoten,
 - 3) Süstsõlm, d. Schiffchen- od. Frivolitätenknoten,
 - 4) ahelsõlm, d. Kettenknoten,
 - 5) võrksõlm, d. Filet- od. Netzknoten,
 - 6) putuksõlm, d. flache Knoten,
 - 7) hernessõlm, d. Erbsknoten,
 - 8) punussõlm, d. Flechtknoten,
 - 9) keerissõlm, d. gedrehte Knoten,
 - 10) Helmessõlm, d. Rippenknoten,
 - 11) Josefiine sõlm, d. Josephinenknoten.

Sõlmikäär:

- 1) helmessõlmeline,
- 2) tipuline,
- 3) aasääreline.

Tarbeaine: sõlmimislõng;

töövahend: sõlmimispadid.

Pisted, d. Stiche.

a) Tarbepisted:

- 1) eelpiste, d. Vorstich,
- 2) järelpiste, d. Rück- od. Hinterstich,
- 3) tikkpiste, d. Steppstich,
- 4) palistuspiste, d. Saumstich,
- 5) kattepiste,
- 6) üleloomispiste, d. Überwindlingstich,
- 7) nõõpaukpiste, d. Knopflochstich,
- 8) jäljend- (kopeer-) piste, d. Kopierstich,
- 9) pikeerpiste?, d. Pikierstich,
- 10) salapiste,
- 11) äärimispiste, d. Randerierstich.

b) Kaunistavad (iluv) pisted, d.

Zierstiche:

- 1) varspiste, d. Stielstich,
- 2) poolvarspiste,
- 3) liivpiste, d. Sandstich,
- 4) nõõrpiste, d. Schnurstich.
- 5) sõlmnõõrpiste, der Knüpf- oder Schnurstich,

- 6) idamaa nõõrpiste, d. orientalischer Schnurstich,
- 7) Keerdsõlmenõõr, eine geschlossene Reihe d. Wickelknoten,
- 8) silmusnõõr, d. Maschenschnur,
- 9) keerdsämpnõõr, d. geschlungene Schnürl,
- 10) keerdsõlmpiste, d. gewickelte Knotenstich,
- 11) hanesilma sõlmpiste, d. Kettenknötchenstich,
- 12) helmessõlmpiste, d. Perlknoten,
- 13) Vana saksa sõlmpiste, der altdeutsche Knüpfstich,
- 14) lihtne slaavi silmussõlm, d. slavische einfache Schlingknoten,
- 15) kahekordne slaavi silmussõlm, d. slavische doppelte Schlingknoten,
- 16) keerdpiste, d. Wickelstich,
- 17) nõõppiste, d. Bombenstich,
- 18) ahelpiste, d. Kettenstich,
- 19) kinnitatud ahelpiste, d. gewickelte Kettenstich,
- 20) lahtine ahelpiste, d. offene Kettenstich,
- 21) ahelpaelpiste, d. Kettenbandstich,
- 22) kahekordne ahelpiste, d. doppelte Kettenstich,
- 23) sämppiste, d. Schlingstich,
- 24) ahelsämppiste, der Kettenschlingstich,
- 25) keeratsämppiste, d. einfachgewickelte Schlingstich,
- 26) kahekordne keeratsämppiste, der doppeltgewickelte Schlingstich,
- 27) kahekordne sämppiste, d. doppelte Schlingstich,
- 28) põimitsämppiste, der überwickelte Schlingstich,
- 29) silmussämppiste, der Maschenschlingstich,
- 30) silmuspiste, d. griechische Schlingstich,
- 31) hanesilmapiste.
- 32) tähtpiste, d. Sternstich,
- 33) põlvikpiste,
- 34) poolkinnine põlvikpiste.
- 35) kinnine
- 36) silmapiste, der Okastich (Augenstich).
- 37) harakavarbapiste, d. Grätenstich.

(Järgneb).

Uusi raamatuid.

Algkooli õppekavad. Haridusministeeriumi väljaanne Tallinnas, 1928. a.

J. Kuulberg. Laste sõber. Aabits ja lugemik. II parandatud ja täiendatud trükk. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 1 kr. 60 s.

Oscar Wilde. The Devoted Friend. K.-ü. „Looduse“, Saksa ja Inglise kirjandus koolidele nr. 50. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 45 s.

Thomas Hardy. The Three Strangers. K.-ü. „Looduse“ Saksa ja Inglise kirjandus koolidele nr. 51. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 75 s.

Gerhard Rågo. Matemaatika tööraamat keskkoolidele. Algebra. 1. klassi kursus. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 2 kr.

F. V. Mikkelsaar. Algkooli matemaatika. 5. õppeaasta. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 1 kr 25 s.

K. Treffner, O. Perli, J. ja E. Kuulberg'id, E. Martinson. Elavad arvud. Matemaatika õpperaamat algkoolidele. III õppeaasta. K.-ü. „Loodus“, Tartus 1928. a. Hind 1 kr.

Hans Kruus. Eesti ajalugu kõige uuemal ajal II. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 1 kr. 85 s.

J Kents. Eestimaa. Maateaduse õpperaamat keskkoolide III klassile. Teine täiesti ümbertöötatud ja täiendatud trükk 121 joonisega ja 22 tabeliga tekstis. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 240 senti.

V. Krõmov. Dollarite maalt. Reisimärkmeid Ameerikast. L. U. B. nr. 38. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 25 s.

Jack London. Elu seadus. L. U. B. nr. 39. K.-ü. „Loodus“, Tartus. 1928. a. Hind 25 s.

Rabindranath Tagore. Pärandusehoidja. L. U. B. nr. 40. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 25 s.

George Sand. Kuradi mülgas. L. U. B. nr. 41. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 25 s.

Hanns Heinz Evers. India ja mina. L. U. B. nr. 42. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1928. a. Hind 25 s.

Jaroslav Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused ilmasõja kestel. Teel frondile VIII. L. U. B. nr. 29. K.-ü. „Loodus“, Tartus 1928. a. Hind 25 s.

Dezső Szabó. Muinaslood naervast inimesest. L. U. B. nr. 31. K.-ü. „Loodus“, Tartus 1928. a. Hind 25 s.

Jahrbuch des Deutschen Lehrervereins 1928. Selbstverlag des Deutschen Lehrervereins. Berlin.

Le voyage de la délégation du S. N. en Allemagne et dans l'Europe centrale.

Asugem kodukäsitööde valmistamisele. A.-s. „Näituse“ väljaanne nr. 10. Tallinnas, 1928. a.

A. Niedra. Nälg ja armastus. L. U. B. nr. 32. K.-ü. „Loodus“, Tartus 1928. Hind 25 s.

Hanns Heinz Evers. Kummalised lood. L. U. B. nr. 33. K.-ü. „Loodus“, Tartus 1928. a. Hind 25 s.

Jaroslav Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused ilmasõja kestel. Kuulsusrikas pealetung. L. U. B. nr. 36. K.-ü. „Loodus“, Tartus 1928. a. Hind 25 senti.

Jaroslav Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused ilmasõja kestel. Kuulsusrikas pealetung. L. U. B. nr. 37. K.-ü. „Loodus“. Tartus 1928. a. Hind 25 senti.

„Kasvatuse“ tellijaile ja lugejaile.

Oktoobrikuu alul E. Ö. Liidu juhatus saatis varemate lubaduste kohaselt kõigile „Kasvatuse“ 1928. a. aastatellijail „Kasvatuse“ mahu ja tellimise arvel (s. t. hinnata kaasandena) suure metoodilise käsiraamatu üldõpetuse küsimuste kohta „Üldõpetus Rakvere õpetajateseminari harjutuskoolis“ — J. Parinbaki ning M. ja Th. Brandt'ide sulest.

Need tellijad, kes „Kasvatuse“ tellinud ainult esimeseks või teiseks poolaastaks, saavad nimetatud raamatu kohe, niipea kui nad oma tellimise kogu 1928. aastakäigu peale laienevad.

„Kasvatuse“ 7-nda numbriga said kõik tellijad erakorraliseks kaasandeks ajakirja „Lootusringi juht“ nr. 1 ja käesolevale numbrile on juurde lisatud „Lootusringi juht“ nr. 2. „Kasvatuse“ talitus.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinna, Rataskaevu tän. 22. tel. 14-63.

Vastutav toimetaja Ernst Martinson.

Väljaandja: Eesti Õpetajate Liit.

J. Zimmermann'i trükihoda Tallinnas, Lühike jalg 4.

Eesti Õpetajate Liidu noorsoo ajakiri

NOORUSMAA

Ilmub 1928. a. kord kuus kokku 24 suurt trükipoognat.

„Noorusmaa“ sisaldab ainult väärtuslikku, huvitavat ja noorte kohast lugemismaterjali.

„Noorusmaa“ jutustused, luuletused ja pildid harivad noorsoo maitset.

„Noorusmaa“ mitmekesised ülesanded, raadio osakond ja „Noorte vald“, kus noorte oma tööd ilmuvad, pakuvad noorsoole meelivaldavat tegevust ja vaimurikast ajaviidet ning äratavad kõige ükskõiksemaski lapses tegutsemishimu ja pakuvad loomisrõõmu.

„Noorusmaad“ ei tohi seepärast tellimata jätta ükski õpetaja ja kasvataja, sest „Noorusmaa“ on noorte juht.

„Noorusmaa“ ilmub kord kuus ja maksab poolaastas 1 kr.25 s., aastas 2 kr.50 s. Tellida saab igast postiasutisest.

„Noorusmaa“ I ja II aastakäiku on veel saada.

Hind: I aastakäik 3 kr., II aastakäik 4 kr.

Toimetus ja talitus: Tallinna, Rataskaevu 22. Telef. 14-63.